

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΘΕΜΑ:

**ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2000-2010**

Αλέξανδρος Βάββας

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιωάννης Σαγιάς

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	3
2.1 Η έννοια του Αγροτουρισμού	3
2.2 Ιστορική Αναδρομή	4
2.3 Μορφές Αγροτουρισμού	6
2.4 Αγροτουρισμός και Περιφερειακή Ανάπτυξη	9
2.5 Φορείς Αγροτουρισμού	10
2.6 Προγράμματα Χρηματοδότησης και Ανάπτυξης του Αγροτουρισμού	11
2.6.1 Κανονισμός 1257/99	11
2.6.2 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα	12
2.6.3 Ε.Π. "Αγροτική Ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου"	12
2.6.4 Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER	13
2.6.4.1 Leader I	14
2.6.4.2 Leader II	15
2.6.4.3 Leader Plus (+)	15
2.6.5 Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης	17
2.6.6 Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου	19
3. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	21
3.1 Διαχρονική Εξέλιξη των Γ.Σ.	24
3.2 Ολοκληρωμένη Χωρική Προσέγγιση	25
3.3 Πλαίσιο Δημιουργίας ενός Γ.Σ.	26
3.4 Περιφερειακός Σχεδιασμός και Γ.Σ.	27
3.5 Δομή ενός Γ.Σ.	28
3.5.1 Τα Δεδομένα σε ένα Γ.Σ.	29
3.6 Διαδικασίες Γ.Σ.	30
3.6.1 Καθορισμός του Προβλήματος	30
3.6.2 Είσοδος	31
3.6.3 Διαχείριση	32
3.6.4 Ανάλυση	33
3.6.5 Έξοδος	34
3.7 Χρήση Γ.Σ. στην παρούσα εργασία	37
4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ	

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	38
4.1 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	39
4.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	41
4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ	43
4.4 ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ	44
4.5 ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	52
4.5.1 Εθνικό Επίπεδο	52
4.5.2 Περιφερειακό Επίπεδο	57
4.5.2.1 Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	57
4.5.2.2 Περιφέρεια Πελοποννήσου	59
4.5.2.3 Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	60
4.5.2.4 Περιφέρεια Κρήτης	62
4.5.2.5 Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	63
4.5.2.6 Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	64
4.5.2.7 Περιφέρεια Θεσσαλίας	66
4.5.2.8 Περιφέρεια Ηπείρου	67
4.5.2.9 Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	69
4.5.2.10 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	70
4.5.2.11 Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	71
4.5.2.12 Περιφέρεια Αττικής	73
4.5.2.13 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας	73
4.6 ΕΛΕΓΧΟΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ	74
4.6.1 Περιφερειακός Σχεδιασμός	75
4.6.1.1 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης	76
4.6.1.2 Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	77
4.6.1.3 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	78
4.6.1.4 Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	79
4.6.1.5 Περιφέρεια Ηπείρου	80
4.6.1.6 Περιφέρεια Θεσσαλίας	80
4.6.1.7 Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	80
4.6.1.8 Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	82
4.6.1.9 Περιφέρεια Κρήτης	83
4.6.1.10 Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	83
4.6.1.11 Περιφέρεια Πελοποννήσου	83

4.6.1.12 Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	84
4.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	89
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	93
6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	95

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1: Αναλογία των Προγραμμάτων	53
Διάγραμμα 2: Κατανομή Περιφερειών και Επιδοτήσεων	54
Διάγραμμα 3: Αριθμός επιδοτούμενων δήμων ανά περιφέρεια	55
Διάγραμμα 4: Μέσος όρος χρηματοδότησης δήμου ανά περιφέρεια	55
Διάγραμμα 5: Οι δήμοι με τα υψηλότερα κονδύλια	56
Διάγραμμα 6: Αναλογία των πρώτων 10 επιδοτούμενων δήμων στον ελλαδικό χώρο	57
Διάγραμμα 7: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια	58
Διάγραμμα 8: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια	58
Διάγραμμα 9: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια	59
Διάγραμμα 10: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια	60
Διάγραμμα 11: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια	61
Διάγραμμα 12: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια	61
Διάγραμμα 13: Αναλογία των προγραμμάτων στην περιφέρεια	68
Διάγραμμα 14: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια	68
Διάγραμμα 15: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια	69
Διάγραμμα 16: Αναλογία των προγραμματικών πακέτων στην περιφέρεια	70
Διάγραμμα 17: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια	71
Διάγραμμα 18: Αναλογία των πακέτων χρηματοδότησης στην περιφέρεια	72
Διάγραμμα 19: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια	72
Διάγραμμα 20: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια	73
Διάγραμμα 21: Αναλογία των 5 πρώτων επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια	74

Πίνακες

Πίνακας 1: Παράδειγμα μιας σειράς στον πίνακα περιγραφικών δεδομένων	40
Πίνακας 2: Παράδειγμα μιας σειράς του πίνακα που πρόκειται να ενοποιηθεί.	42
Πίνακας 3: Υφιστάμενη χρηματοδότηση της περιφέρειας	77
Πίνακας 4: Υφιστάμενη χρηματοδότηση της περιφέρειας	78
Πίνακας 5: Επιδοτήσεις δήμων Λέσβου 2000 - 2010	78
Πίνακας 6: Υφιστάμενη χρηματοδότηση της περιφέρειας	79
Πίνακας 7: Υφιστάμενη κατάσταση της περιφέρειας	79
Πίνακας 8: Υφιστάμενη κατάσταση της Ηλείου	80
Πίνακας 9: Υφιστάμενη κατάσταση χρηματοδότησης της περιφέρειας	80
Πίνακας 10: Υφιστάμενη κατάσταση της περιφέρειας	81
Πίνακας 11: Επιδοτούμενοι Δήμοι της Ζακύνθου 2004-2010	81
Πίνακας 12: Επιδοτούμενοι Δήμοι της Λευκάδας	81
Πίνακας 13: Υφιστάμενη κατάσταση χρηματοδότησης της περιφέρειας	82
Πίνακας 14: Υφιστάμενη κατάσταση της περιφέρειας	83
Πίνακας 15: Υφιστάμενη κατάσταση επιδοτήσεων της περιφέρειας	83
Πίνακας 16: Υφιστάμενη κατάσταση των επιδοτήσεων στην Πελοπόννησο	84
Πίνακας 17: Προτάσεις του Χωροταξικού Σχεδίου για αγροτουρισμό	87
Πίνακας 18: Υφιστάμενη κατάσταση χρηματοδότησης της περιφέρειας	88

Εικόνες

Εικόνα 1: Θεματικά επίπεδα σε μια βάση δεδομένων, Πηγή: Alaska Department of Natural Resources, Division of Forestry	23
Εικόνα 2: Διαδικασία χρήσης Γ.Σ, Πηγή: Καπαγερίδης, 2006.	32
Εικόνα 3: Διανυσματικός χάρτης της Ελλάδας με την "καποδιστριακή" διαίρεση.	39
Εικόνα 4: Ελληνικός διοικητικός χάρτης με το θεματικό επίπεδο περιφέρειας.	43
Εικόνα 5: Κατανομή των επιδοτήσεων των Π.Ε.Π. στον ελλαδικό χώρο.	46
Εικόνα 6: Κατανομή των επιδοτήσεων της Κ.Π. "Leader +" στον ελλαδικό χώρο.	47
Εικόνα 7: Κατανομή των επιδοτήσεων του Π.Α.Α. "Άξονας 3"	48
Εικόνα 8: Κατανομή των επιδοτήσεων του Π.Α.Α. "Άξονας 4"	49
Εικόνα 9: Κατανομή των επιδοτήσεων όλων των προγραμμάτων	50
Εικόνα 10: Κατανομή των επιδοτήσεων όλων των προγραμμάτων	51
Εικόνα 11: Υπόμνημα	54
Εικόνα 12: Αναλογία των προγραμμάτων επιδότησης στην περιφέρεια	62
Εικόνα 13: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια	63
Εικόνα 14: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια	63
Εικόνα 15: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια	64
Εικόνα 16: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια	65
Εικόνα 17: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια	65
Εικόνα 18: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια	66
Εικόνα 19: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια	67

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία με τον τίτλο “Ανάπτυξη χωρικής βάσης δεδομένων για την χρηματοδότηση του αγροτουρισμού στην Ελλάδα για την περίοδο 2000-2010” κατασκευάστηκε μια βάση δεδομένων για τον απολογισμό της χρηματοδοτικής δραστηριότητας στον τομέα του αγροτουρισμού στην Ελλάδα για την δεκαετία 2000-2010.

Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν από τη μία ψηφιακό χαρτογραφικό υλικό της Ελλάδας, που καταστά την βάση δεδομένων χωρική, εφόσον εισέρχεται η χωρική διάσταση στα δεδομένα. Από την άλλη, αξιοποιήθηκαν τα χρηματοδοτικά στοιχεία των όλων των προγραμμάτων επιδότησης αγροτουρισμού στην Ελλάδα για την συγκεκριμένη περίοδο.

Η χωρική βάση που αναπτύχθηκε έδωσε την δυνατότητα απεικόνισης της έντασης και των κατανομών των κονδυλίων ανά δήμο και περιφέρεια.

Επίσης, έγινε μια χωροταξική διερεύνηση, όπου συγκρίθηκαν τα αποτελέσματα της εργασίας με τα υπάρχοντα Περιφερειακά Χωροταξικά Σχέδια.

Τα πληροφορία που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας αποτελεί τη βάση για την αξιολόγηση της αγροτουριστικής χρηματοδοτικής δραστηριότητας της χώρας και την ανάπτυξη εναλλακτικών στρατηγικών, όπως και την σύνταξη νέων προγραμμάτων ανάπτυξης αγροτουρισμού στην Ελλάδα.

SUMMARY

This thesis is entitled "Development of a spatial database for the funding of agritourism in Greece for the period 2000-2010". For the scope of this thesis a database was constructed to report on the funding of rural tourism in Greece for the decade 2000-2010.

The geographic data used were derived from free publicly available digital libraries. The funding information comes from the Ministry of Agriculture. The spatial unit of the study is either the municipality (1000 units) or the regions (13 units).

The maps designed are discussed and also a comparison to the guidelines of the existing Regional Spatial Plans is taking place. The final purpose of this diploma thesis is to inform the central government authorities for the results of the previous funding schemas and thus provide guidelines for the new Strategic Tourism Plan of Greece.

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέμα της παρούσας μελέτης είναι η ανάπτυξη μιας γεωγραφικής βάσης δεδομένων για τον αγροτουρισμό στην Ελλάδα.

Η βάση αυτή περιλαμβάνει χωρικά και μη χωρικά δεδομένα. Τα γεωγραφικά δεδομένα αποτελούν οι δήμοι και οι περιφέρειες της Ελλάδας, ενώ τα περιγραφικά χαρακτηριστικά τα διάφορα χρηματοδοτικά πακέτα που αποσκοπούσαν στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2000 – 2010.

Κατά την δεκαετία αυτή υπήρξε σημαντική χρηματοδοτική δραστηριότητα στον τομέα του αγροτουρισμού. Τα κονδύλια με τα οποία επιχορηγήθηκαν οι συνολικά 373 δήμοι της Ελλάδας κατά την δεκαετία ανέρχονται σε χρηματικό ποσό ύψους 214 εκατομμυρίων ευρώ σε όλη χώρα.

Σκοπός της εργασίας είναι ο “απολογισμός” της δραστηριότητας αυτής. Και απολογισμός σημαίνει αποτύπωση, σχολιασμός, και επίδειξη μελλοντικών κατευθύνσεων. Πραγματοποιήθηκε, επίσης, η σύγκριση των αποτελεσμάτων με τα υπάρχοντα περιφερειακά χωροταξικά σχέδια.

Έχουν γίνει διάφορες μελέτες για τον αγροτουρισμό στην Ελλάδα, για την εξάπλωσή του, την σημερινή κατάσταση και τα προβλήματά του (Καραβασίλη 2010 ; Λαζαρίδης 2011). Επίσης, έχουν γίνει και αναφορές στα διάφορα χρηματοδοτικά προγράμματα, όπως και τοπικές έρευνες με ερωτηματολόγια με σκοπό την αξιολόγησή τους (Τσαπάκη 2011 ; Μπάντουβα 2008). Ο αγροτουρισμός είναι και θέμα ευρωπαϊκό. Σε ευρωπαϊκό και γενικότερα σε διεθνές επίπεδο υπήρξαν έρευνες που εξετάζουν την θέση του αγροτουρισμού. (Hernandez et al., 2007 ; Openshaw 1990)

Στην Ελλάδα, από τις προσπάθειες που έχουν γίνει στο παρελθόν δεν βρέθηκε έρευνα, η οποία συνδυάζει τον αγροτουρισμό με τη χρήση Γεωγραφικών Συστημάτων. Τα Γ.Σ. προσφέρουν πολλές δυνατότητες ανάλυσης και επίλυσης χωρικών προβλημάτων.

Με εργαλείο ένα Γ.Σ. κατασκευάστηκε στην παρούσα εργασία μια χωρική βάση δεδομένων για τον αγροτουρισμό στην Ελλάδα. Το Γεωγραφικό Σύστημα τροφοδοτήθηκε με στοιχεία

(επιδοτήσεις και χαρτογραφικό υπόβαθρο), τα οποία με την ανάλογη διαχείριση και ανάλυση δημιουργήσανε πληροφορία, η οποία αποδόθηκε σε χάρτες.

Τα αποτελέσματα της διαδικασίας αυτής δείχνουν την κατανομή των διάφορων χρηματοδοτικών προγραμμάτων του αγροτουρισμού στην ελληνική επικράτεια.

Το τελικό προϊόν της εργασίας είναι οι χάρτες κατανομών των χρηματοδοτήσεων και συνοδεύονται από διαγράμματα και πίνακες με στατιστικά στοιχεία, όπως και σχόλια και συμπεράσματα των αποτελεσμάτων.

Η χωρική βάση δεδομένων και οι παράγωγοι χάρτες αποτελούν παροχή σε όσους θέλουν να ασχοληθούν με την αποτύπωση, ανάλυση και αξιολόγηση των χρηματοδοτικών δραστηριοτήτων του αγροτουρισμού στην Ελλάδα.

Η παρούσα εργασία είναι δομημένη σε τέσσερα κεφάλαια:

1. Στο κεφάλαιο 2 περιγράφεται η μέχρι τώρα εξέλιξη του αγροτουρισμού στην Ελλάδα
2. Στο 3ο κεφάλαιο δίνεται έμφαση στα Γεωγραφικά συστήματα
3. Το 4ο κεφάλαιο αποτελεί το πρακτικό μέρος της εργασίας, όπου περιγράφεται η διαδικασία ανάπτυξης της βάσης δεδομένων
4. Στο 5ο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της εργασίας

2 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Στο κεφάλαιο αυτό δίνεται έμφαση στον αγροτουρισμό αυτόν καθ' αυτόν. Από θεωρητικής πλευράς εξετάζεται η έννοια και η ιστορία του αγροτουρισμού. Τα τελευταία υποκεφάλαια εστιάζουν στα στοιχεία του αγροτουρισμού που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την εφαρμογή της παρούσας εργασίας στο τέταρτο κεφάλαιο.

Ο αγροτουρισμός, ως μία νέα μορφή τουρισμού, αναπτύχθηκε στον αγροτικό χώρο τα τελευταία χρόνια και θεμελίωσε τη δυνατότητα να επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα στην ανάπτυξη των μειονεκτικών περιφερειακών περιοχών. Εντάσσεται στις νέες, εναλλακτικές μορφές τουρισμού προς τις οποίες στράφηκε το ενδιαφέρον από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και αρχές της δεκαετίας του 1980, όταν παρατηρήθηκε μία αμφισβήτηση του μοντέλου του μαζικού τουρισμού.

2.1 Η έννοια του Αγροτουρισμού

Ο αγροτουρισμός είναι σύμφωνα με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Υ.Α.-Α.Τ.) μια „ειδική μορφή Τουρισμού Υπαίθρου, η οποία συνίσταται στο σύνολο των δραστηριοτήτων που συνδέονται με την αγροτική παραγωγή και το πολιτιστικό περιβάλλον των αγροτικών περιοχών, τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και τοπική γαστρονομία, καθώς και την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας και εστίασης σε χώρους ενοποιημένους ή μη με αγροτικές εγκαταστάσεις.“

Στη διεθνή βιβλιογραφία συναντάμε πολλές διαφορετικές προσεγγίσεις του όρου αγροτουρισμός όπως *αγροτουρισμός*, *γεωργικός τουρισμός* ή *τουρισμός υπαίθρου*, οι οποίοι συγχέονται μεταξύ τους. Γενικά, έχει επικρατήσει ο όρος *αγροτουρισμός* αλλά και *αγροτικός τουρισμός*, ο οποίος βέβαια έχει ευρύτερο εννοιολογικό περιεχόμενο από τον πρώτο.

Πιο συγκεκριμένα, ο όρος «αγροτουρισμός» (agritourism) ορίζεται ως „η δραστηριότητα που αναπτύσσεται στον αγροτικό χώρο από αγρότες κατά κύριο επάγγελμα που είναι μόνιμοι κάτοικοι μιας περιοχής και έχουν ως κύριο σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού τους εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας με την εκμετάλλευση μικρών τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανσιόν, ξενώνες, κάμπινγκ), την τροφοδοσία των τουριστικών μονάδων με προϊόντα τοπικής παραγωγής και την ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων που συνδέονται συμπληρωματικά με τον τουρισμό“ (Λαγός, Τομάρας 2005).

Ο όρος «αγροτουρισμός» (agrotourism), ο οποίος επίσης χρησιμοποιείται συχνά, περιλαμβάνει τις τουριστικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται από αγρότες – μόνιμους κατοίκους αγροτικών περιοχών, που δεν έχουν όμως ως κύριο επάγγελμα τη γεωργία και οι οποίοι δημιουργούν μικρές αγροτουριστικές μονάδες παροχής υπηρεσιών και αγαθών, οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής (Ιακωβίδου, 2009).

Ο όρος «αγροτικός τουρισμός» (rural tourism) αποτελεί ευρύτερη έννοια και περιλαμβάνει τις παραπάνω έννοιες αλλά και άλλες όπως, πράσινος τουρισμός (green tourism) και οικοτουρισμός (ecotourism). Λόγω των διαφορετικών εννοιών που περιέχει, αλλά και της ποικιλίας των γεωγραφικών χαρακτηριστικών που υπάρχουν ανά τόπο, είναι δύσκολο να δημιουργηθεί ένας συγκεκριμένος ορισμός για τον αγροτικό τουρισμό (Hernandez Maestro et al., 2007). Γενικότερα, όμως, ο αγροτικός τουρισμός αναπτύσσεται σε αγροτικές περιοχές που δεν έχουν κορεστεί τουριστικά και προσπαθεί να συνδέσει την αγροτική με την τουριστική δραστηριότητα, με στόχο κάθε μία να ωφεληθεί από την άλλη και κυρίως να μην υποβαθμισθεί η γεωργία από τον τουρισμό (Σφακιανάκης, 2000).

2.2 Ιστορική Αναδρομή

Ο αγροτουρισμός ως εναλλακτική μορφή τουρισμού εμφανίσθηκε τη δεκαετία του 1960 στις Η.Π.Α. με τη μορφή της φιλοξενίας σε αγροκτήματα και αγροτουριστικά καταλύματα (Farm and Ranch hospitality) και με τις παραλλαγές του γεωργικού τουρισμού (Farm/ranch based tourism) και του αγροτικού τουρισμού (Hotel/resort based tourism) (Σφακιανάκης, 2000).

Στη διεθνή πρακτική επικράτησε με δύο μορφές (Λαγός, Τομάρας 2005):

- A) Η πρώτη περιλαμβάνει διακοπές σε αγροκτήματα (farm house holidays) τα οποία σχετίζονται έντονα με τη γεωργική εκμετάλλευση. Οι εκδρομείς παίρνουν μέρος στις αγροτικές δραστηριότητες και στην αγροτική ζωή γενικότερα.
- B) Η δεύτερη μορφή αγροτουρισμού είναι γνωστή ως “Bed and breakfast” δηλαδή “κλίνη και πρωινό”. Σ’ αυτή την περίπτωση οι φιλοξενούμενοι μένουν σε ενοικιαζόμενα δωμάτια σε εξωαστικούς συνοικισμούς ή σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό.

Στην Ελλάδα, η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού καθυστέρησε. Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1970 δεν υπήρχε οργανωμένη μορφή αγροτουρισμού, χωρίς αυτό βέβαια να σημαίνει πλήρη απουσία καταλυμάτων στην ύπαιθρο. Στις αναπτυγμένες περιοχές της χώρας και κυρίως στις παραθαλάσσιες, δημιουργήθηκαν καταλύματα για την εξυπηρέτηση των τουριστών χωρίς όμως ιδιαίτερες προδιαγραφές ή κάποια κρατική βοήθεια. Η ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού μπορεί να επέφερε κάποια θετικά αποτελέσματα, αλλά συνέβαλε στη διάμρφωση μιας όχι και τόσο θετικής εικόνας για τον αγροτουρισμό στην Ελλάδα (Παρταλίδου 2005).

Τα πρώτα ουσιαστικά βήματα του αγροτουρισμού στην Ελλάδα έγιναν στις αρχές της δεκαετίας του ‘80, λίγο μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Ε.Κ.) το 1981, με τη θέσπιση ευρωπαϊκών και εθνικών κανονισμών και νόμων. Ωστόσο, αυτό συνέβη χωρίς συγκεκριμένο σχεδιασμό και χωρίς να οριοθετηθούν συγκεκριμένοι αγροτουριστικοί προορισμοί. Την ίδια περίοδο ξεκίνησε και η ίδρυση και λειτουργία των Γυναικείων Αγροτικών Συνεταιρισμών, οι οποίοι αποτέλεσαν το πιο οργανωμένο αγροτουριστικό όργανο και συνετέλεσαν σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

Τη δεκαετία του ‘90 ξεκίνησε μία νέα περίοδος για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην Ελλάδα. Εφαρμόζονται η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER (Liaisons Entre Actions de Developpement de l’ Economie Rurale), τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π), το Β’ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Β’ Κ.Π.Σ.) και άλλες πρωτοβουλίες φορέων της Δημόσιας Διοίκησης, όπως της Γενικής Γραμματείας Ισότητας (Γ.Γ.Ι.) και του Ελληνικού

Οργανισμού Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων Χειροτεχνίας (Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ.). Ο αγροτουρισμός έγινε γνωστός ως ο τουρισμός των 3Φ (Φύση, Φιλία, Φιλοξενία). Πολλές περιοχές της χώρας, εντάχθηκαν στο χάρτη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως αγροτουριστικοί προορισμοί και άρχισαν να έχουν ζήτηση από τους κατοίκους των μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας (Ιακωβίδου 2006).

Ωστόσο, καθ' όλη αυτή την περίοδο ο αγροτουρισμός δεν αναπτύχθηκε ομοιόμορφα στη χώρα. Τα αγροτουριστικά καταλύματα δεν υλοποιήθηκαν με βάση ένα συνολικό σχέδιο ανάπτυξης κάθε περιοχής (Λαγός, Τομάρας 2005).

Σήμερα, εξακολουθούν να καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες για τη δημιουργία βιώσιμων και ανταγωνιστικών αγροτουριστικών επιχειρήσεων που να συμβάλλουν στην ανάπτυξη των αγροτουριστικών προορισμών, να συνδέονται με τα τοπικά αγροτικά στοιχεία και να διακρίνονται από τους καθιερωμένους προορισμούς μαζικού τουρισμού (Ιακωβίδου 2006).

2.3 Μορφές Αγροτουρισμού

Οι μορφές του αγροτουρισμού στην Ελλάδα κατατάσσονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες (Λαζαρίδης 2011):

- A) **Αμιγής αγροτουρισμός:** Οι εκδρομείς ασχολούνται κυρίως με δραστηριότητες στη φύση όπως ψάρεμα, πεζοπορία, κυνήγι, ορειβασία, ιππασία, αλλά και με αγροτικές εργασίες όπως θερισμός, τρυγητός, μελισσοκομία, άρμεγμα, τυροκομία και σπωροκηπευτικής. Αυτή η μορφή αγροτουρισμού συναντάται σε:
- i. Χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλους, τα οποία προσελκύουν τους επισκέπτες, αξιοποιώντας την ομορφιά της τοποθεσίας τους.
 - ii. Νησιωτικές ή παραλιακές περιοχές, τα οποία αξιοποιούν τους θερινούς μήνες τον ήλιο και την θάλασσα.
 - iii. Παραδοσιακούς οικισμούς, οι οποίοι έχουν να αναδείξουν μία ξεχωριστή αρχιτεκτονική.
 - iv. Προστατευμένες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους.

- v. Καταλύματα συνεταιριστικής μορφής, όπου τα μέλη των συνεταιρισμών προσφέρουν προϊόντα δικής τους ή τοπικής παραγωγής.

B) Σύνθετος αγροτουρισμός: Περιλαμβάνει τις παραπάνω δραστηριότητες, αλλά εδώ οι φιλοξενούμενοι εξειδικεύουν τις δραστηριότητες ανάλογα με τις επιθυμίες τους. Οι κυριότερες μορφές του σύνθετου αγροτουρισμού είναι:

- i. Αγροτουρισμός σε περιοχές με ιαματικές πηγές , όπου οι τουρίστες υπόκεινται σε θεραπευτικές αγωγές.
- ii. Αγροτουρισμός σε ορεινά χωριά στην περιοχή των οποίων λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο.
- iii. Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις.
- iv. Αγροτουρισμός σε κατασκηνωτικούς χώρους (camping) που βρίσκονται στον περίγυρο αγροτικών οικισμών με τους οποίους συνδέονται οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά.
- v. Αγροτουρισμός για παιδιά μικρής ηλικίας, όπου πραγματοποιείται σε παιδικές κατασκηνώσεις με αθλητικές εγκαταστάσεις , πλήρη φιλοξενία καθώς και προσφορά μορφωτικών και ψυχαγωγικών προγραμμάτων.
- vi. Αγροτουρισμός σε κέντρα διερχομένων τουριστών που βρίσκονται σε ειδικούς κόμβους και δέχονται περαστικούς για να τους προσφέρουν φιλοξενία.
- vii. Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα και συνδέονται με πνευματικές ενασχολήσεις.

Όλες οι παραπάνω μορφές αγροτουρισμού στην Ελλάδα εντοπίζονται σε αγροτικές περιοχές, οι τύποι των καταλυμάτων είναι κυρίως δωμάτια εντός της οικίας της αγροτικής οικογένειας ή καταλύματα που αποτελούν προέκταση της κατοικίας, είτε τέλος ανεξάρτητα της οικίας δωμάτια, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία της ιδιωτικής ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών.

Ιδιαίτερη θέση όμως κατέχουν στον αγροτουρισμό οι δραστηριότητες που αξιοποιούν τα πολιτιστικά, θρησκευτικά, λαογραφικά, αρχιτεκτονικά και γαστρονομικά στοιχεία της περιοχής. Έτσι η αξιοποίηση για την δυνατότητα επίσκεψης και ξενάγησης σε παλιά μοναστήρια, εκκλησίες, γεφύρια, οινοποιεία, τυροκομία, εργαστήρια χειροτεχνίας, η συμμετοχή σε πανηγύρια και τοπικές γιορτές, στο μάζεμα της ελιάς ή του τρύγου, ακόμα και τα μαθήματα τοπικής κουζίνας, όλα μπορούν να προσδώσουν στον Αγροτουρισμό την ξεχωριστή τοπική ταυτότητα και να τον αναδείξουν σε μοναδικό προϊόν (Σφακιανάκης 1999).

Στην ελληνική ύπαιθρο, οι αγροτικές ασχολίες δίνουν στον αγροτουρίστα την δυνατότητα να συμμετέχει ενεργά σε ένα σύνολο από δραστηριότητες, όπως (Ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Ελλάδας - Αγροτουρισμός, Γεωτεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας):

- Μάζεμα της ελιάς και της μεταφοράς σε κάποιο παραδοσιακό ελαιολιβερό για την παραγωγή του πολύτιμου ελαιόλαδο. Μετά το άλεσμα έχει την δυνατότητα να πάρει μια ποσότητα λαδιού ή ακόμη και να γεμίσει με το φρέσκο ελαιόλαδο μπουκάλια που θα φέρουν την προσωπική του ετικέτα.
- Διαδικασία του τρύγου και του πατήματος των σταφυλιών για την παραγωγή κρασιού ή τσίπουρου.
- Συγκομιδή εποχιακών φρούτων, βοτάνων, σπωροκηπευτικών, μανιταριών και κάθε λογής καρπών (κάστανα, καρύδια κ.λπ.).
- Θέρισμα
- Μελισσοκομία
- Φροντίδα των ζώων (βοσκή, άρμεγμα, καθαριότητα)
- Τυροκομικές δραστηριότητες για την παραγωγή φρέσκου γιαουρτιού και τυριού.
- Μαθήματα παραδοσιακής και ντόπιας μαγειρικής και ζαχαροπλαστικής (μαρμελάδες, λικέρ, κομπόστες, γλυκά του κουταλιού, ζυμωτό ψωμί, φρέσκα ζυμαρικά, πίτες, κ.α.)

2.4 Αγροτουρισμός και Περιφερειακή Ανάπτυξη

Ο αγροτουρισμός έχει δύο κύριους στόχους. Ο πρώτος είναι να προσφέρει στον τουρίστα την ευκαιρία να έρθει σε επαφή με τη φύση, και να απολαύσει ήρεμες διακοπές σε ένα φιλόξενο περιβάλλον στο οποίο συμμετέχει ενεργά. Ο δεύτερος είναι η οικονομική ενίσχυση του αγροτικού πληθυσμού μέσω της εκμετάλλευσης καταλυμάτων και της διάθεσης των προϊόντων της τοπικής αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης (Γιάκκα 2007).

Ο αγροτουρισμός αποτελεί μοχλό τοπικής ανάπτυξης που μπορεί να επιφέρει πολλές και θετικές επιπτώσεις:

- Διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης στις τοπικές αγροτικές οικονομίες
 - Δημιουργία απασχόλησης, η οποία δεν προέρχεται αποκλειστικά από τον πρωτογενή τομέα της οικονομίας.
 - Αναβίωση παραδοσιακών επαγγελμάτων
 - Αργυροχρυσοχοΐα, ξυλογλυπτική και υφαντική
 - Συνεργασία όλων των παραγωγικών τομέων
 - Συγκράτηση αγροτικού πληθυσμού στην περιφέρεια

Με τη δημιουργία απασχόλησης στον αγροτουρισμό δημιουργείται ένα συμπληρωματικό εισόδημα για τον αγροτικό πληθυσμό. Έτσι, βελτιώνονται:

- οι συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των αγροτών,
- προωθούνται τα τοπικά παραδοσιακά προϊόντα και
- αναβαθμίζεται το οικονομικό επίπεδο των αγροτικών περιοχών.

Δεν είναι όμως μόνο ο αγροτικός πληθυσμός που ωφελείται από τον αγροτουρισμό. Οι αλληλεπιδράσεις μέσα στις τοπικές κοινωνίες φέρνουν μία γενικότερη οικονομική ευημερία στον τόπο. Η αύξηση του εισοδήματος και γενικότερα η ευημερία του αγροτικού πληθυσμού προκαλούν με τη σειρά τους μία κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση των τοπικών κοινωνιών.

Οι τοπικές κοινωνίες εξέρχονται από την απομόνωση και οι κάτοικοι μαζί με τους τοπικούς φορείς κατευθύνονται προς το ξεκίνημα νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Ακόμα, με τον αγροτουρισμό δίνεται η ευκαιρία να αναδειχθεί ο φυσικός και πολιτιστικός πλούτος ορισμένων περιοχών με τη διατήρηση, προβολή και αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο πλαίσιο αυτής της αναβάθμισης της υπαίθρου δημιουργούνται νέες υποδομές οι οποίες είναι απαραίτητες για τη σωστή λειτουργία της διαδικασίας που δημιουργείται μέσω του αγροτουρισμού (Κουτσού, 2008).

Ωστόσο για να προκύψουν οι παραπάνω επιπτώσεις είναι απαραίτητη η κατάλληλη πολιτική και η υποστήριξη από τους αρμόδιους φορείς.

2.5 Φορείς Αγροτουρισμού

Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού συντελείται μέσα από διάφορα αρμόδια όργανα που αναλαμβάνουν δράση γύρω από τον αγροτουρισμό και φροντίζουν για τη σωστή λειτουργία του, προώθηση και εξέλιξή του.

➤ Δημόσιος Τομέας

→ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Υ.Α.Α.Τ.)

→ Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.)

→ Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (Α.Τ.Ε.)

→ Γενική Γραμματεία Ισότητας (Γ.Γ.Ι.)

→ Οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.)

➤ Ιδιωτικός Τομέας

→ Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑ.Σ.Ε.Γ.Ε.Σ.)

→ Ελληνικό Κέντρο Αγροτουρισμού (ΕΛΛ.Κ.Α.)

→ Αναπτυξιακές εταιρείες (Α.Ε.)

- ◆ Αγροτουριστική Α.Ε.
- Ευρωπαϊκή Ένωση
- Αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί

2.6 Προγράμματα Χρηματοδότησης και Ανάπτυξης του Αγροτουρισμού

Από τη δεκαετία του 1980 η προώθηση του αγροτουρισμού εντάχθηκε στη στρατηγική της (τότε) Ευρωπαϊκής Κοινότητας (Ε.Κ.) με στόχο τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών στην ύπαιθρο και τη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού. Η Ε.Κ. έκρινε απαραίτητη τη στήριξη της αειφόρου αγροτικής ανάπτυξης και γι' αυτό το λόγο θέσπισε χρηματοδοτικά προγράμματα τα οποία προώθησαν, μέσω επιδοτήσεων, τις αγροτουριστικές δραστηριότητες. Τέτοιου είδους προγράμματα είναι:

1. Ο Κανονισμός 1257/99
2. Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π)
3. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Αγροτική Ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση της Υπαιθρου 2000-2006” (Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ.)
4. Η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER (I, II και Plus)
5. Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) 2007-2013
6. Τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης του Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ.)

2.6.1 Κανονισμός 1257/99

Με τον Κανονισμό 1257/99 (πρώην 950/97, 2328/91, 797/85) θεσπίστηκε το πλαίσιο της κοινοτικής στήριξης για την αειφόρο αγροτική ανάπτυξη. Σύμφωνα με τον Κανονισμό η στήριξη προέρχεται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Π.Ε.) και λιγότερο από τις χρηματοδοτικές συνεισφορές των κρατών-μελών. Από τους κύριους στόχους του Κανονισμού, ο οποίος τέθηκε σε εφαρμογή το 1985, ήταν η βελτίωση

της δομής και της αποτελεσματικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η δημιουργία συμπληρωματικών εισοδημάτων στη γεωργία με την προώθηση αγροτουριστικών και αγρο-βιοτεχνικών δραστηριοτήτων. Ο Κανονισμός αφορούσε μόνο στους κατά κύριο επάγγελμα γεωργούς, αυτούς δηλαδή που τουλάχιστο το 51% του εισοδήματός τους προέρχεται από τη γεωργία/ κτηνοτροφία (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1999).

2.6.2 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.) είναι σκέλη των τεσσάρων (μέχρι τώρα) Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (Κ.Π.Σ.):

- Α' Κ.Π.Σ. 1988-1994
- Β' Κ.Π.Σ. 1994-2000
- Γ' Κ.Π.Σ. 2000-2006
- Δ' Κ.Π.Σ. 2007-2013

Τα Π.Ε.Π. είναι πολυτομεακές διαρθρωτικές παρεμβάσεις που στοχεύουν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην περιφέρεια. Καταρτίζονται από κάθε περιφέρεια στο πλαίσιο ενός στρατηγικού σχεδιασμού ανάπτυξης και περιλαμβάνουν Άξονες Δράσεις και Μέτρα. Ο αγροτουρισμός αποτελεί έναν από τους άξονες των Π.Ε.Π.

2.6.3 Ε.Π. "Αγροτική Ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου"

Στο πλαίσιο του Γ' Κ.Π.Σ. υλοποιήθηκε το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων "Αγροτική Ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006" (Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ.). Για τη περίοδο 2000-2006 έχει συνολικό προϋπολογισμό ύψους 3.551,7 εκατ. €, με Δημόσια Δαπάνη ύψους 2.136,2 εκατ. € από τα οποία 1.482,7 εκατ. € συγχρηματοδότηση από το Ε.Γ.Τ.Π.Ε.-Π.

Το Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ. , έχει τρεις βασικούς στόχους:

- Τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας ενόψει των προκλήσεων ενός συνεχώς αυξανόμενου διεθνούς ανταγωνισμού.
- Τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα και η ελκυστικότητά της και να αποκατασταθεί η κοινωνική και οικονομική της λειτουργία.
- Τη διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων της υπαίθρου.

2.6.4 Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER

Η Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader (Liaisons Entre Actions de Developpement de l' Economie Rurale - Δεσμοί Μεταξύ των Δράσεων για την Ανάπτυξη της Αγροτικής Οικονομίας) ξεκίνησε με το Leader I (1991-1993) και συνεχίστηκε με το Leader II (1994-1999) και το Leader + (2000-2006).

Στόχος του προγράμματος ήταν η ανάπτυξη του αγροτικού χώρου με τη σύμπραξη των τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και με μία διαδικασία βασισμένη στις ιδιαιτερότητες και τα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής. Οι δικαιούχοι μπορεί να είναι είτε φυσικά είτε νομικά πρόσωπα (ιδιώτες, συνεταιρισμοί, σύλλογοι κλπ.).

Η πρωτοβουλία Leader διαφοροποιείται από τα άλλα προγράμματα λόγω της συνδυασμένης εφαρμογής οκτώ χαρακτηριστικών (Εμμανουηλίδου 2005):

- Χωρική προσέγγιση αντί για τομεακή. Παραβλέπονται τα διοικητικά όρια των περιοχών (π.χ. σύνορα νομών) και χαράσσονται οι περιοχές με βάση μία κοινή ταυτότητα (π.χ. κοινή ιστορία, γεωμορφολογική ομοιογένεια).
- Προσέγγιση εκ των κάτω προς τα άνω, με κινητοποίηση όλων των ενδιαφερόμενων φορέων
- Διαχείριση του προγράμματος από Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.)
- Καινοτομία, με νέες προτάσεις σε προβληματικές αγροτικές περιοχές
- Πολυτομεακή ολοκλήρωση, με συνεργασίες στα διάφορα επίπεδα
- Δικτύωση, με συλλογική δράση

- Διακρατική συνεργασία.
- Αποκεντρωμένη διαχείριση και χρηματοδότηση από διάφορους φορείς

2.6.4.1 Leader I

Η πρωτοβουλία Leader I απέβλεπε στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, εφαρμόστηκε στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1992-1995 από 25 Τοπικές Ομάδες Δράσης (Τ.Ο.Δ.) που απετέλεσαν τον πυρήνα Αναπτυξιακών Εταιριών (Α.Ε.). Εφαρμόστηκε σε 25 αγροτικές περιοχές της χώρας με μειονεκτικές διαρθρώσεις, για να στηρίξει τη βιώσιμη ανάπτυξή τους με την προώθηση μέτρων όπως: αγροτουρισμός, μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αξιοποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων, επαγγελματική κατάρτιση, υποδομές (Παυλόπουλος et al., 1998).

Επιπλέον, εισήγαγε το πρόγραμμα στον τοπικό πληθυσμό νέες τεχνολογίες για τον εκσυγχρονισμό των παραγωγικών διαδικασιών, την ενημέρωση και επικοινωνία, καθώς επίσης προήγαγε το «άνοιγμα» των αγροτικών περιοχών προς άλλες περιοχές, με την ανταλλαγή και την μεταφορά εμπειριών μέσω της δημιουργίας δικτύων και επιστράτευσε ενδογενείς πόρους για την ανάπτυξή τους (Ηγουμενάκης, Κραβαρίτης, Λύτρας 1998).

Στοιχεία της εφαρμογής του Leader I στην Ελλάδα:

- Έκταση: 4,1 εκ. εκτ. (30% της έκτασης της χώρας)
- Πληθυσμός: 1,4 εκ. άτομα (14% του συνολικού πληθυσμού)
- Συνολικός Προϋπολογισμός: 105 εκ ECU
- Κοινοτική Συμμετοχή: 50%
- Εθνική συμμετοχή: 17%
- Ιδιωτική Συμμετοχή: 33%

2.6.4.2 Leader II

Παρά τις κάποιες αδυναμίες που παρουσιάστηκαν κατά τη διαδικασία εφαρμογής του προγράμματος Leader I σε γενικές γραμμές είχε θετικά αποτελέσματα στις τοπικές κοινωνίες. Για το λόγο αυτό συνεχίστηκε με την κοινοτική πρωτοβουλία Leader II.

Η πρωτοβουλία Leader II εφαρμόστηκε κατά την περίοδο 1994-1999 και έδωσε έμφαση στη χωρική προσέγγιση των προγραμμάτων, στον καινοτόμο χαρακτήρα των σχεδίων, στην ανταλλαγή εμπειριών, στον πολυτομεακό χαρακτήρα και στην χρηματοδοτική αυτοδυναμία.

Στρατηγικοί στόχοι του προγράμματος ήταν (Κτενάς 2004):

- Στήριξη της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας με την ενίσχυση του ανταγωνισμού των τοπικών επιχειρηματικών φορέων
- Συμβολή στην εξισορρόπηση της εξάρτησης της οικονομίας της Περιοχής από τον κυρίαρχο κλάδο και η ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης σε άλλους τομείς
- Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού
- Προβολή και αξιοποίηση των φυσικών πλεονεκτημάτων της περιοχής
- Προβολή της περιοχής και των προϊόντων της .

Παρά διαφόρων δυσκολιών, το Leader II αποτέλεσε στο σύνολο του μια αποτελεσματική πρωτοβουλία. Έφερε σε στενότερη επαφή τοπικούς παράγοντες, διοικητικές αρχές και διαδικασίες υποστήριξης και συνέβαλε στην απασχόληση και την απόκτηση δεξιοτήτων σε τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με στοιχεία της εκ των υστέρων αξιολόγησης του προγράμματος δημιουργήθηκαν ή διατηρήθηκαν περίπου 100.000 θέσεις πλήρους απασχόλησης (European Commission, 2003).

2.6.4.3 Leader Plus (+)

Μετά την εφαρμογή και υλοποίηση των προγραμμάτων Leader I & II, τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι αγροτικές περιοχές εξακολουθούσαν να υπάρχουν. Για αυτό το λόγο, αποφασίστηκε η συνέχιση των πρωτοβουλιών LEADER με ένα νέο πρόγραμμα, το Leader plus (+), το οποίο ξεκίνησε το 2000 και διήρκεσε 7 χρόνια, μέχρι το 2006. Σε αντίθεση με τα προ-

γράμματα Leader I & II, το Leader + συμπεριελάμβανε όλες τις αγροτικές περιοχές και δικαιούχοι του ήταν οι Ο.Τ.Α. (Σφακιανάκης 1999).

Η πρωτοβουλία Leader + στόχευε να παροτρύνει τους τοπικούς φορείς να εξετάσουν το δυναμικό ανάπτυξης της περιοχής τους στο πλαίσιο μίας πιο μακροπρόθεσμης προοπτικής. Ο χαρακτήρας του προγράμματος διασφαλίστηκε μέσω της δικτύωσης ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων, στην κοινή προβολή και προώθηση, στη συνεργασία και στη συλλογική στήριξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ώστε να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα και η συμπληρωματικότητα των δράσεων.

Το πρόγραμμα Leader + περιελάμβανε τα εξής τρία σκέλη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000):

- Ολοκληρωμένες και πιλοτικού χαρακτήρα στρατηγικές αγροτικής ανάπτυξης
 - Στήριξε περιοχές οι οποίες επιδείκνυαν βούληση και ικανότητα εφαρμογής μιας ολοκληρωμένης, βιώσιμης και πιλοτικής αναπτυξιακής στρατηγικής βασισμένης στα τοπικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής.
- Στήριξη συνεργασίας μεταξύ αγροτικών περιοχών
 - Ενθάρρυνε και στήριξε τη συνεργασία μεταξύ περιοχών του ίδιου κράτους και μεταξύ περιοχών πολλών κρατών - μελών. Η συνεργασία δεν σημαίνει μία απλή ανταλλαγή εμπειριών αλλά υλοποίηση μιας κοινής ενέργειας.
- Δικτύωση
 - Η ανταλλαγή των επιτευγμάτων, των εμπειριών και της τεχνογνωσίας μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων μερών στην Ε.Ε. αποτέλεσε προτεραιότητα της πρωτοβουλίας Leader +.

Το Leader + απευθύνεται σε όλες τις αγροτικές περιοχές της Ε.Ε. ωστόσο, στην Ελλάδα έχει εφαρμοστεί κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές ώστε να ενισχυθεί η προσπάθεια ανάκαμψής τους. Η εφαρμογή του εθνικού προγράμματος Leader + πραγματοποιείται μέσω των τοπικών προγραμμάτων. Τα τοπικά προγράμματα υλοποιούνται από Αναπτυξιακές Εταιρίες, τις Ομάδες Τοπικής Δράσης (Ο.Τ.Δ.), οι οποίες συγκροτούνται από τοπικούς φορείς

όπως η τοπική αυτοδιοίκηση πρώτου και δευτέρου βαθμού. Οι σύλλογοι, τα επιμελητήρια, οι συνεταιρισμοί, οι γυναικείοι συνεταιρισμοί, οι επιστημονικοί φορείς, οι περιβαλλοντικές και άλλες οργανώσεις. Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος, επενδύσεις μπορούν να κάνουν φυσικά ή νομικά πρόσωπα (ιδιώτες, ΟΤΑ, Συνεταιρισμοί, Σύλλογοι κ.ά.).

Συνολικά, το Leader + έδωσε 5.046.500 € για την περίοδο 2000-2006 από τα οποία τα 2.105.100 € χρηματοδοτήθηκαν από το Τμήμα Προσανατολισμού Ε.Γ.Τ.Π.Ε. και τα υπόλοιπα από την εθνική και ιδιωτική συμμετοχή.

Όπως και στα προηγούμενα, δεν έλειψαν και εδώ οι διοικητικές δυσκολίες δεδομένου ότι το Leader + ήταν ένα σύνθετο πρόγραμμα που απαιτούσε σύνθετες διαχειριστικές λύσεις. Άλλα προβλήματα που υπήρξαν ήταν η γραφειοκρατία, η έλλειψη αυτονομίας των Ομάδων Τοπικής Δράσης και οι καθυστερήσεις στην χρηματοδότηση.

Ωστόσο η συνεργασία στο τοπικό επίπεδο άνοιξε νέες προοπτικές. Φυσικά χρειάστηκε χρόνος έως ότου η συνεργασία και η δικτύωση να αποδώσουν καρπούς (European Commission, 2006).

Η πρωτοβουλία LEADER, μετά την εμπειρία τριών περιόδων προγραμματισμού, έχει φτάσει σε ένα επίπεδο στο οποίο δίνει τη δυνατότητα στις αγροτικές περιοχές να εφαρμόσουν ευρύτερα την προσέγγιση LEADER εξυπηρετώντας βασικούς στόχους του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) 2007- 2013.

2.6.5 Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης

Κατά την Δ' Προγραμματική Περίοδο 2007-2013 εφαρμόστηκαν και συνεχίζονται να εφαρμόζονται 8 Τομεακά και 5 Περιφερειακά Ε.Π. του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Ανάπτυξης (Ε.Σ.Π.Α.).

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Σ.Σ.Α.Α.) 2007-2013 καθορίζει τις προτεραιότητες της Ελλάδας για την περίοδο 2007-2013, σύμφωνα με το άρθρο 11 του Κανονισμού (Ε.Κ.) 1698/2005 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Γ.Τ.Α.Α), στον οποίο ορίζεται ότι η εθνική στρατηγική

αγροτικής ανάπτυξης θα εφαρμοστεί μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) “Αλέξανδρος Μπαλατατζής” 2007-2013.

Η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης 2007-2013 για την Ελλάδα εστιάζεται σε τρεις βασικούς άξονες:

- ◆ Άξονας 1: "Διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της δασοκομίας και του αγροδιατροφικού τομέα"
- ◆ Άξονας 2: "Προστασία του περιβάλλοντος και αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων"
- ◆ Άξονας 3: **"Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας"**
 - Οι παρεμβάσεις του Άξονα στοχεύουν κυρίως στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της χώρας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προώθηση δραστηριοτήτων εκτός της γεωργίας, στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μικρής κλίμακας και στην αναστροφή των δυσμενών τάσεων της πληθυσμιακής συρρίκνωσης σε μια ελκυστικότερη ύπαιθρο με προοπτικές ήπιας ανάπτυξης.
 - Μέτρα του Άξονα 3
 - Μέτρο 311: Διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες
 - Μέτρο 312: Στήριξη της δημιουργίας και ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων
 - Μέτρο 313: Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων
 - Μέτρο 321: Βασικές υπηρεσίες για την οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό
 - Μέτρο 322: Ανακαίνιση και ανάπτυξη των χωριών
 - Μέτρο 323: Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς

- Μέτρο 341: Απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση με στόχο την προπαρασκευή και υλοποίηση μιας στρατηγικής τοπικής ανάπτυξης

- ◆ Άξονας 4: **"Δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και την διαφοροποίηση στις αγροτικές περιοχές μέσω της προσέγγισης Leader"**
 - Η προσέγγιση LEADER, εξυπηρετώντας βασικούς στόχους του Π.Α.Α., δίνει τη δυνατότητα σε αγροτικές περιοχές να εφαρμόσουν στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με ολοκληρωμένο και πολυτομεακό χαρακτήρα. Η εφαρμογή των στρατηγικών αυτών πραγματοποιείται με την «εκ των κάτω προς τα άνω» διαδικασία προγραμματισμού και υλοποίησης, από τοπικά εταιρικά σχήματα δημοσίου – ιδιωτικού τομέα (Ομάδες Τοπικής Δράσης) τα οποία δραστηριοποιούνται στην κάθε περιοχή, γνωρίζουν τις δυνατότητες και δυσκολίες της και είναι αντιπροσωπευτικά των δημοσίων και ιδιωτικών φορέων αυτής. Οι δράσεις της LEADER, στο πλαίσιο των οποίων επιδιώκεται η στήριξη της καινοτομίας, περιλαμβάνουν τη δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων, την ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων, την ανάδειξη της αγροτικής κληρονομιάς, την αναμόρφωση χωριών, τις συνεργασίες, τη δικτύωση κ.λπ.
 - Μέτρα του Άξονα 4:
 - Μέτρο 41: Ανταγωνιστικότητα
 - Μέτρο 421: Συνεργασίες
 - Μέτρο 431: Λειτουργικά / Απόκτηση δεξιοτήτων & εμπύχωση

2.6.6 Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου

Τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (Ο.Π.Α.Α.Χ) υλοποιούνται σε 40 επιλεγμένες περιοχές, στις „Περιοχές Παρέμβασης“ και εντάσσονται είτε στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Ε.Π.) „Αγροτικής Ανάπτυξη και Ανασυγκρότηση Υπαίθρου 2000-2006“ (Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ.) είτε στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.).

Κατά τη Γ' Προγραμματική Περίοδο στο πλαίσιο του Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ. εφαρμόστηκαν για πρώτη φορά τα Ο.Π.Α.Α.Χ. με πολυτομεακό χαρακτήρα και στόχο τη βελτίωση συνολικά της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης προσδιορισμένων αγροτικών περιοχών. Ο Άξονας Προτεραιότητας 7 του Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ. μέσω του Ο.Π.Α.Α.Χ. στοχεύει:

- Στην προστασία των οικονομικά και κοινωνικά ασθενέστερων περιοχών καθώς και εκείνων που πλήττονται από τις αναπόφευκτες διαρθρωτικές μεταβολές.
- Στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της υπαίθρου.
- Στην προώθηση ευκαιριών πολυαπασχόλησης και στη μείωση των ανισοτήτων στις ευκαιρίες και τις αμοιβές μεταξύ φύλων και ομάδων πληθυσμού.
- Στη συνέχιση της προσπάθειας μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων και στήριξης της ανάπτυξης στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της χώρας.
- Στην επανένταξη των ορεινών περιοχών και του νησιωτικού χώρου στο εθνικό και παραγωγικό σύστημα, έτσι ώστε να αποφευχθεί η περιθωριοποίησή τους.
- Στην αξιοποίηση των φυσικών πόρων, τη διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς καθώς και της διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος.

Ειδικότερα, η εφαρμογή των Μέτρων του Άξονα 3 „Ποιότητα Ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας“ του Π.Α.Α. 2007-2013 αφορά κυρίως αγροτικές περιοχές παρέμβασης Ο.Π.Α.Α.Χ του Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ. και των Π.Ε.Π. 2000-2006.

3 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα Γεωγραφικά Συστήματα. Αρχικά περιγράφεται τι είναι, πως δημιουργήθηκαν, που αποσκοπούν και ποιες δυνατότητες έχουν τα συστήματα αυτά. Εξετάζονται διάφορες θεωρήσεις και προσεγγίσεις των Γ.Σ. και τέλος αναλύονται οι διαδικασίες ενός Γεωγραφικού Συστήματος και πως χρησιμοποιήθηκε στην εργασία αυτή.

Τα Γεωγραφικά Συστήματα είναι μια σχετικά καινούργια επιστημονική περιοχή, η οποία αποτελεί αντικείμενο πολλών φυσικών και κοινωνικών επιστημών που ασχολούνται με τη διεκπεραίωση χωρικών στοιχείων. Το Γεωγραφικό Σύστημα μπορεί περιληπτικά να αποδοθεί ως εξής:

- **Γεωγραφικό:** Το σύστημα αναφέρεται σε στοιχεία που σχετίζονται με τη γεωγραφική κλίμακα και αναφέρονται με κάποιο σύστημα συντεταγμένων σε θέσεις στην επιφάνεια της γης.
- **Σύστημα:** Είναι ένα περιβάλλον που επιτρέπει τη διαχείριση των στοιχείων καθώς και την αναζήτηση απαντήσεων σε ερωτήσεις που τίθενται. Στην πιο απλή μορφή του, ένα Γ.Σ. δεν χρειάζεται την αυτοματοποίηση των Η/Υ, αλλά πρέπει να είναι μια ολοκληρωμένη σειρά από διαδικασίες για την εισαγωγή, διαχείριση, ανάλυση και απόδοση των γεωγραφικών πληροφοριών.

Τα Γ.Σ. αποτελούν ένα εργαλείο για τη λήψη αποφάσεων νομικής, διοικητικής και οικονομικής υφής και ένα όργανο για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη. Αποτελείται, από τη μία, από μια Βάση Δεδομένων (Β.Δ.) που περιέχει για μια έκταση στοιχεία προσδιορισμένα στο χώρο και τα οποία σχετίζονται με τη γη και από την άλλη, από διαδικασίες και τεχνικές για τη συστηματική συλλογή, ενημέρωση, επεξεργασία και διανομή των στοιχείων. Η βάση ενός Γ.Σ. είναι ένα ενιαίο σύστημα γεωγραφικής αναφοράς, το οποίο διευκολύνει τη σύνδεση των στοιχείων μεταξύ τους καθώς και τη σύνδεση με άλλα συστήματα που περιέχουν στοιχεία για τη γη (Federation Internationale des Geometres).

Σε σύγκριση με τους απλούς χάρτες, ένα σύστημα Γεωγραφικό Σύστημα (Γ.Σ.) έχει το πλεονέκτημα ότι η αποθήκευση των δεδομένων γίνεται χωριστά από την αναπαράστασή τους. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τα ίδια δεδομένα να μπορούν να αναπαρασταθούν με διαφορετικούς τρόπους π.χ. μπορούμε να μεγεθύνουμε τον (ψηφιακό πλέον) χάρτη, να εμφανίσουμε συγκεκριμένες μόνο περιοχές, να κάνουμε υπολογισμούς αποστάσεων μεταξύ τοποθεσιών, να δημιουργήσουμε πίνακες που να δείχνουν τα διάφορα χαρακτηριστικά του χάρτη, να υπερθέσουμε επιπλέον πληροφορία πάνω στον χάρτη (Κωσταράς 2000).

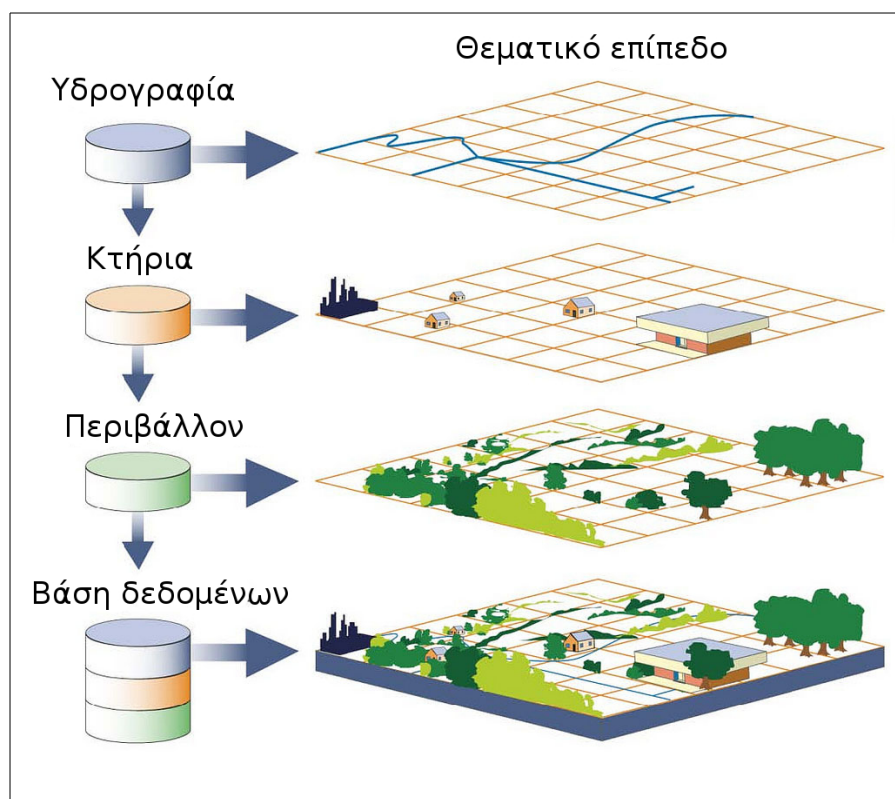
Πέραν της δυνατότητας σχεδίασης και χειρισμού χαρτών, ένα Γ.Σ. μπορεί να συνδέει εξωτερικές Β.Δ. με αντικείμενα που ανήκουν στο χάρτη. Αυτή η σύνδεση επιτρέπει όποιες αλλαγές γίνονται στις Β.Δ. να φαίνονται αμέσως στο χάρτη καθώς και την υποβολή ερωτήσεων στη Β.Δ. απευθείας από το χάρτη. Επίσης, διαθέτει ένα σύνολο από εργαλεία που μπορούν να διαχωρίσουν τα διάφορα δεδομένα που είναι αποθηκευμένα στις εξωτερικές Β.Δ., εμφανίζοντας αντικείμενα ή περιοχές που ικανοποιούν συγκεκριμένα κριτήρια με διαφορετικά χρώματα ή σχήματα.

Η πληροφορία αποθηκεύεται ως ιδιότητα (attribute) του γραφικά παρουσιαζόμενου χαρακτηριστικού σε μια βάση δεδομένων. Για κάθε χαρακτηριστικό (feature) αποθηκεύονται τρεις βασικές πληροφορίες στη Β.Δ. (ESRI 1990) :

- Η γεωγραφική πληροφορία
- Η προβολή (projection) πάνω στην οποία εκφράζεται η γεωγραφική πληροφορία
- Η ιδιότητά του, καθώς και πληροφορίες που σχετίζονται με το τι χαρακτηριστικό είναι, που βρίσκεται και πως σχετίζεται με άλλα χαρακτηριστικά.

Τα δεδομένα οργανώνονται σε θεματικά επίπεδα (layers, coverage), όπου το κάθε επίπεδο αναπαριστά ένα κοινό χαρακτηριστικό (feature). Ένα σύνολο από χαρακτηριστικά (π.χ. όλο το υδρογραφικό δίκτυο) θεωρούνται ως ένα στρώμα (layer) (ESRI 1990). Τοποθετώντας αυτές τις διαφάνειες τη μια πάνω στην άλλη δημιουργούμε έναν πλήρη χάρτη. Το Γ.Σ. σύστημα συνδυάζει διάφορα στρώματα για να απαντήσει σε συγκεκριμένες χωρικές ερωτήσεις. Χαρακτηριστικά που σχετίζονται μεταξύ τους, όπως π.χ. ποτάμια και κανάλια, θα

μπορούν να εμφανίζονται σε ένα στρώμα, ενώ υποδομή, όπως δρόμοι, να εμφανίζονται σε άλλο στρώμα. Όταν κάποια χαρακτηριστικά δεν ενδιαφέρουν το χρήστη σε κάποια χρονική στιγμή, θα μπορεί να τα αποκρύπτει εμφανίζοντας μόνο την πληροφορία που τον ενδιαφέρει (Gillings, Wise 1990).

Εικόνα 1: Θεματικά επίπεδα σε μια βάση δεδομένων, Πηγή: [Alaska Department of Natural Resources, Division of Forestry](#)

Τα δεδομένα αυτά, συνήθως λέγονται γεωγραφικά ή χαρτογραφικά ή χωρικά (spatial data) και μπορεί να συσχετίζονται με μια σειρά από περιγραφικά δεδομένα (attribute data) που τα χαρακτηρίζουν μοναδικά. Τα χωρικά δεδομένα είναι συνήθως σε δυο μορφές. Η πρώτη είναι σε μορφή ψηφιδωτού (raster data), όπως δορυφορικές εικόνες, αεροφωτογραφίες και άλλα είδη πλαισίων όπου η πληροφορία συνδέεται με τα εικονοστοιχεία (pixels) των εικόνων. Η δεύτερη μορφή είναι τα διανυσματικά δεδομένα (vector data), τα οποία οργανώνονται σε ψηφιακή μορφή (Γκατζόφλιας 2007):

- Σημείων (points) π.χ. αεροδρόμια, σπίτια, πόλεις, δέντρα κλ.π.
- Γραμμών (lines) π.χ. δρόμοι, ποτάμια, σωληνώσεις, κ.λπ., και
- Πολυγώνων (areas) π.χ. κομμάτια γης, αστικές περιοχές, περιφέρειες κλπ.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι η έννοια της πληροφορίας δεν πρέπει να συγχέεται με την έννοια του στοιχείου ή των δεδομένων. Τα στοιχεία είναι τα κύρια συστατικά από τα οποία αντλούνται ή αποτελούνται οι πληροφορίες. Πολλές φορές οι πληροφορίες που εξάγονται από την επεξεργασία κάποιων αρχικών στοιχείων, αποτελούν οι ίδιες στοιχεία για την εξαγωγή κάποιων άλλων πληροφοριών. Η αντιστοίχιση χώρου και πληροφοριών οδηγεί στην έννοια της γεωγραφικής πληροφορίας.

Η τεχνολογία των Γ.Σ. χρησιμοποιείται σε πλήθος εφαρμογών, για κάθε ζήτημα ανάλυσης και σχεδιασμού, όπου η παράμετρος «γεωγραφικός χώρος» υπεισέρχεται άμεσα ή έμμεσα (ζητήματα χωροταξίας, αστικής και περιφερειακής ανάλυσης και σχεδιασμού, διαχείρισης των φυσικών πόρων, οικολογικών ερευνών, κτηματολογίου κ.α.). Είναι δεδομένο πως ο χώρος και η κάθε είδους πληροφορία που τον περιγράφει, είναι συνδεδεμένοι με ένα μεγάλο κομμάτι των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, ενώ σε επίπεδο οργάνωσης και λήψης αποφάσεων σχετικά με αυτές, σχεδόν κάθε επιλογή έχει άμεσο ή έμμεσο συσχετισμό με κάποιου είδους χωρική ανάλυση και σχεδιασμό.

3.1 Διαχρονική Εξέλιξη των Γ.Σ.

Ο πρώτος γνωστός συνδυασμός χαρτογραφικού υλικού και άλλων περιγραφικών πληροφοριών εμφανίστηκε στους γεωγραφικούς άτλαντες στα μέσα του 19ου αιώνα. Σε πολλές περιπτώσεις χρησιμοποιήθηκαν επάλληλοι χάρτες οι οποίοι, βασισμένοι στο ίδιο υπόβαθρο, απεικόνιζαν διαφορετικές λεπτομέρειες τοπικά ή χρονικά. Η τεχνική αυτή, που χρησιμοποιείται ακόμη σήμερα, όταν λείπει η δυνατότητα ψηφιακής επεξεργασίας, θυμίζει πολύ τα επίπεδα σχεδίασης (layers) που χρησιμοποιούνται στα προγράμματα CAD και Γ.Σ.

Η επιστημονική και συστηματική ανάπτυξη των Γ.Σ. άρχισε από τις δεκαετίες του 1940 και 1950. Το πρώτο μεγάλο Γ.Σ. που αναπτύχθηκε ήταν το Canada Geographic Information System (C.G.I.S.). Το σύστημα αυτό δημιουργήθηκε κατά τη δεκαετία του '60 με σκοπό να παράγει στατιστικά αγροτικά στοιχεία για την αποτελεσματικότερη ανάπτυξη των χρήσεων γης στις αγροτικές περιοχές του Καναδά. Την ίδια περίπου εποχή ένας αρκετά μεγάλος αριθμός λογισμικών προϊόντων για αυτοματοποιημένη χαρτογραφία και Γ.Σ. άρχισε να παράγεται

στο Laboratory of Computer Graphics and Spatial Analysis του Πανεπιστημίου του Harvard. Το 1969 ιδρύθηκε η εταιρεία Environmental Systems Research Institute (ESRI), η οποία παρήγαγε λογισμικό βασισμένο στις τεχνικές και εφαρμογές του Harvard. Το 1980 η ESRI παρουσίασε στην αγορά το ArcInfo. Το ArcInfo ήταν το πρώτο πρόγραμμα Γ.Σ. που εκμεταλλεύθηκε τις δυνατότητες των super-mini ηλεκτρονικών υπολογιστών που κατασκευάστηκαν από εταιρείες, όπως η IBM.

Όλα τα παραπάνω συστήματα λειτουργούσαν σε mainframe συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών με υψηλό κόστος και ιδιαίτερη δυσχέρεια στη λειτουργία. Τα περισσότερα από τα πρώτα συστήματα Γ.Σ. έπαυσαν να χρησιμοποιούνται από τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Με τη δημιουργία ισχυρών Personal Computer (PC) και τα λειτουργικά συστήματα Windows η σύνταξη λογισμικού για Γ.Σ. μπήκε σε μια νέα εποχή με ιδιαίτερα φιλικό προς το χρήστη περιβάλλον εργασίας (user interface) και ιδιαίτερα χαμηλό κόστος ανάπτυξης και λειτουργίας. Σήμερα δεκάδες εταιρείες σε όλο τον κόσμο παράγουν λογισμικό για εφαρμογές Γ.Σ.

3.2 Ολοκληρωμένη Χωρική Προσέγγιση

Παρά το μεγάλο ενδιαφέρον και την εξέλιξη που παρατηρήθηκε στη χρήση και εφαρμογή των Γεωγραφικών Συστημάτων στα τελευταία 30 χρόνια, οι προσπάθειες για ένα σαφή και κοινά αποδεκτό ορισμό για το τι είναι Γ.Σ. και κυρίως ποιες είναι οι εφαρμογές τους δεν έχουν ακόμη ευοδωθεί.

Για πολλά χρόνια τώρα, τουλάχιστον οι γεωγράφοι, έχουν αναγνωρίσει την ύπαρξη ορισμένων κανόνων που συνδέονται με το χώρο. Για παράδειγμα, έχουν αποδεχθεί ότι ίδιες χωρικές διαδικασίες μπορούν να δημιουργούν διαφορετικά χωρικά πρότυπα, ενώ διαφορετικές διαδικασίες μπορούν να έχουν σαν αποτέλεσμα τα ίδια πρότυπα. Επομένως, τα χωρικά πρότυπα από μόνα τους δεν αποτελούν και τον ασφαλέστερο τρόπο για την αντιμετώπιση των χωρικών διαδικασιών. Με δεδομένο ότι μέσα από την απλή χρήση των Γεωγραφικών Συστημάτων το περισσότερο που μπορεί να επιτευχθεί είναι η περιγραφή των χωρικών προτύπων, είναι φανερό η ανάγκη για ανάλυση χώρου που να συμπληρώνει και να διασυνδέεται με τα

Γ.Σ., αλλά ταυτόχρονα να εστιάζεται στο χωρικό σχεδιασμό για την επίτευξη του οποίου η ύπαρξη των Γ.Σ. είναι καθοριστική.

Επομένως, η Ανάλυση Χώρου πρέπει να εξεταστεί σαν τμήμα ενός συστήματος με επιπλέον στοιχεία τη διαχείριση των στοιχείων και το σχεδιασμό στα οποία η ύπαρξη των Γ.Σ. είναι επιτακτική και τα οποία συνδέονται μεταξύ τους με σχέσεις ανάδρασης. Πιο συγκεκριμένα, στην ολοκληρωμένη αυτή χωρική προσέγγιση κάθε σχεδιαστική επέμβαση απαιτεί μια χωρική ανάλυση για το συγκεκριμένο πρόβλημα που ο σχεδιασμός έχει σαν στόχο. Κάθε τέτοια επέμβαση, όμως, έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων ή την αλλαγή των προηγούμενων χωρικών προτύπων και στοιχείων που η ανάλυση τους, με τη σειρά της, βοηθά σε νέες σχεδιαστικές προσπάθειες. Γενικά, η χωρική ανάλυση συνδέεται τόσο με τη διαχείριση των χωρικών στοιχείων που την καθορίζουν, όσο και με το χωρικό σχεδιασμό που τα αποτελέσματά της τον διαμορφώνουν και όπου τα Γ.Σ. είναι πάντα παρόντα (Κουτσόπουλος, 2005).

3.3 Πλαίσιο Δημιουργίας ενός Γ.Σ.

Τα Γεωγραφικά Συστήματα έχουν σαν κυρίαρχο στόχο τον χωρικό σχεδιασμό, χρησιμοποιούνται δηλαδή μέσα από πολλές προσεγγίσεις στη διατύπωση και αξιολόγηση πολιτικών και προγραμμάτων που αναφέρονται στο φυσικό ή περιβαλλοντικό σχεδιασμό, από τοπικό μέχρι και εθνικό επίπεδο. Τα Γ.Σ. μολονότι απαιτούν διαχείριση της βάσης δεδομένων (data management) διαθέτουν μια σειρά από εργαλεία για τον μετασχηματισμό των στοιχείων, αναγκαίων για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων.

Αρχικά πρέπει να αντιληφθούμε ότι ένα Γ.Σ. είναι μια πολύπλοκη, πολυεπίπεδη και πολυκλαδική σειρά διαδικασιών και αποφάσεων, έτσι ώστε η μορφή των τελικών προϊόντων του να είναι το αποτέλεσμα μιας σειράς αλυσιδωτών αποφάσεων. Με άλλα λόγια, μια οποιαδήποτε αλλαγή σε αυτή την αλυσίδα αποφάσεων ή διαδικασιών θα είχε αναπόφευκτα σαν αποτέλεσμα κάποια άλλη μορφή χάρτη. Αυτή η σειρά των διαδικασιών και αποφάσεων ακολουθεί πιστά τη διαδικασία εκπόνησης γεωγραφικών μελετών. Δηλαδή, η χρήση ενός Γ.Σ. αποτελεί το ίδιο μια συγκεκριμένη μεθοδολογία γεωγραφικής μελέτης, αφού αναλύει τη δομή του χώρου, τις αλληλεξαρτήσεις των στοιχείων και τις διαδικασίες αλλαγής του.

Για τη δημιουργία ενός τέτοιου συστήματος υπάρχουν δυο λογικές προσεγγίσεις. Η πρώτη είναι να αρχίσουμε από τους υπεύθυνους για τις αποφάσεις (decision makers) και να αναπτύξουμε ένα σύστημα που να απευθύνεται στους χρήστες (user oriented). Στη προσέγγιση αυτή οι υπεύθυνοι αποφάσεων ορίζουν τα στοιχεία από τα οποία δημιουργείται η πληροφοριακή βάση, τα στοιχεία της οποίας με τη σειρά τους αυτοματοποιούνται και αναλύονται, δημιουργώντας τα ερείσματα για την εξαγωγή συμπερασμάτων που είναι αναγκαία για να καλυφθούν οι ανάγκες των χρηστών, αλλά κυρίως για να παρθούν οι σωστές αποφάσεις σε σχέση με την ποιότητα του περιβάλλοντος και το κοινωνικό καλό (bottom up).

Η δεύτερη εναλλακτική προσέγγιση είναι να αρχίσει το σύστημα από τους τεχνοκράτες-ειδικούς, δηλαδή με τον καθορισμό των τεχνικών προδιαγραφών και η διαδικασία να προχωρήσει σε αντίθετη φορά από την πρώτη προσέγγιση, προς τους υπεύθυνους των αποφάσεων (top down).

3.4 Περιφερειακός Σχεδιασμός και Γ.Σ.

Τα Γ.Σ. μπορούν να χρησιμοποιηθούν στον τομέα του Περιφερειακού Προγραμματισμού και Σχεδιασμού. Με τη συγκέντρωση χωρικών και κοινωνικοοικονομικών δεδομένων μπορούν να αναπτυχθούν ολοκληρωμένα αναπτυξιακά προγράμματα και βάσεις κοινωνικοοικονομικών δεδομένων, τα οποία μέσω χωρικών αναλύσεων περιφερειακών ανισοτήτων να συντελέσουν στη δημιουργία επενδυτικών σχεδίων και εναλλακτικών στρατηγικών.

Πρέπει να σημειωθεί το μέγεθος της σπουδαιότητας ενός Γ.Σ. στις αποφάσεις για χωροθετήσεις και κατανομές των οικονομικών δραστηριοτήτων μέσω των οποίων μπορεί να γίνει μια αξιολόγηση περιφερειακών και τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων καθώς και δημιουργία συστημάτων λήψης αποφάσεων.

Ορισμένες εφαρμογές των Γ.Σ. στον Περιφερειακό Προγραμματισμό και Σχεδιασμό είναι οι ακόλουθες:

- Χωρική ανάλυση περιφερειακών ανισοτήτων
- Διαχείριση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων και βάσεων κοινωνικοοικονομικών δεδομένων

- Επενδυτικά σχέδια και εναλλακτικές στρατηγικές
- Χωροθετήσεις – κατανομές οικονομικών δραστηριοτήτων
- Αξιολόγηση περιφερειακών και τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων
- Συστήματα λήψης αποφάσεων

3.5 Δομή ενός Γ.Σ.

Η αξιόπιστη λειτουργία ενός Γ.Σ. εξαρτάται από τέσσερα σημαντικά τμήματα:

1. Ηλεκτρονικός Εξοπλισμός (Hardware)
 - a) Προσωπικός υπολογιστής (PC)
 - b) Σύστημα απεικόνισης
 - c) Σύστημα αποθήκευσης
 - d) Σύστημα εισαγωγής δεδομένων
 - e) Σύστημα παρουσίασης των αποτελεσμάτων
2. Λογισμικό (Software) που πρέπει να παρέχει τις εξής δυνατότητες:
 - a) Ψηφιοποίηση δεδομένων
 - b) Αποθήκευση χαρακτηριστικών ανά δεδομένων
 - c) Επεξεργασία δεδομένων
 - d) Ανάλυση δεδομένων
 - e) Εξαγωγή δεδομένων
3. Δεδομένα (Data)
 - a) Χωρικά δεδομένα
 - b) Μη χωρικά ή ποιοτικά ή θεματικά ή περιγραφικά δεδομένα
4. Οργάνωση και Προσωπικό (χρήστες)

3.5.1 Τα Δεδομένα σε ένα Γ.Σ.

Τα δεδομένα που εισάγονται στο Γ.Σ. αποτελούνται από χωρικές και περιγραφικές πληροφορίες. Οι χωρικές πληροφορίες αφορούν κατά κύριο λόγο το ψηφιακό χαρτογραφικό υπόβαθρο στο οποίο βασίζεται το Γ.Σ. Οι ψηφιακοί χάρτες μπορούν να προκύψουν με διάφορους τρόπους, όπως π.χ. από επίγειες τοπογραφικές ή κτηματολογικές εργασίες, φωτογραμμετρικά δεδομένα, ψηφιοποίηση υπαρχόντων «χάρτινων» χαρτών κ.λπ.

Τα χωρικά δεδομένα, τα οποία χαρακτηρίζονται αποκλειστικά από τη θέση τους στο χώρο σε σχέση με κάποιο σύστημα συντεταγμένων, διακρίνονται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

- a) **Σημειακά επίπεδα πληροφοριών** (points, nodes), όπως τριγωνομετρικά σημεία κ.α. Εντοπίζονται στον γεωγραφικό χώρο με την χρήση γεωγραφικών συντεταγμένων.
- b) **Γραμμικά επίπεδα πληροφοριών** (lines, arcs, edges), όπως ισοϋψείς καμπύλες, κλάδοι του υδρογραφικού δικτύου και ρήγματα. Τα δίκτυα (οδικό, υδρογραφικό κ.λπ.) αποτελούνται από συνδέσμους (links) που ενώνονται σε κόμβους (nodes). Οι σύνδεσμοι παίρνουν την μορφή γραμμών, όπου το κάθε τμήμα τους (segment) καταγράφεται με τις συντεταγμένες του αρχικού και του τελικού σημείου (point).
- c) **Επιφανειακά επίπεδα πληροφοριών/πολύγωνα** (polygons or patches), τα οποία καταλαμβάνουν μια κλειστή έκταση, όπως διοικητικές και εδαφολογικές ενότητες.
- d) **Δεδομένα ανάγλυφου ή τρισδιάστατα** (ογκομετρικά), τα οποία καταλαμβάνουν όχι μόνο μια συγκεκριμένη επιφάνεια, αλλά εκτείνονται και στο χώρο. Περιλαμβάνουν δηλαδή επιφάνειες καθώς και κατακόρυφες ή τρίτης διάστασης (Z) συντεταγμένες. Έχουν δηλαδή μήκος, έκταση και ύψος.

Οι περιγραφικές πληροφορίες συλλέγονται από υπάρχοντα ηλεκτρονικά ή συμβατικά αρχεία, εκθέσεις, συζητήσεις ή και από τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων. Η ακρίβεια, εγκυρότητα και επικαιρότητα των κάθε είδους πληροφοριών αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για την επιτυχία ή την αποτυχία του έργου της δημιουργίας και της χρησιμοποίησης ενός Γ.Σ.

Τα μη χωρικά ή θεματικά ή περιγραφικά δεδομένα, τα οποία σχετίζονται ή περιγράφουν τα χαρακτηριστικά, τις ιδιότητες ή τις τιμές της χωρικής θέσης. Έτσι π.χ. η θέση μιας ισοϋψούς καμπύλης πάνω στο χάρτη είναι χωρική πληροφορία, ενώ ο χαρακτηρισμός της με βάση το

υψόμετρο της μη χωρική. Ομοίως μη χωρικές πληροφορίες είναι ο χαρακτηρισμός κλάδων υδρογραφικού δικτύου σε περιοδικής και μόνιμης ροής, το βάθος μιας γεώτρησης και η υδροπερατότητα λιθολογικών σχηματισμών.

3.6 Διαδικασίες Γ.Σ.

Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι για τη δημιουργία και εφαρμογή ενός Γ.Σ. υπάρχει μια σειρά από προκαθορισμένα βήματα που η ολοκλήρωσή τους αποτελεί μια αναγκαία λογική προϋπόθεση. Συγκεκριμένα, ο καθορισμός του προβλήματος αποτελεί προαπαιτούμενο βήμα για την ολοκλήρωση της κύριας εφαρμογής του Γ.Σ., με τον ίδιο τρόπο που η εισαγωγή των στοιχείων προηγείται της διαχείρισής τους, που με τη σειρά της οδηγεί στην ανάλυση για να ολοκληρωθεί η διαδικασία αυτή με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων.

3.6.1 Καθορισμός του Προβλήματος

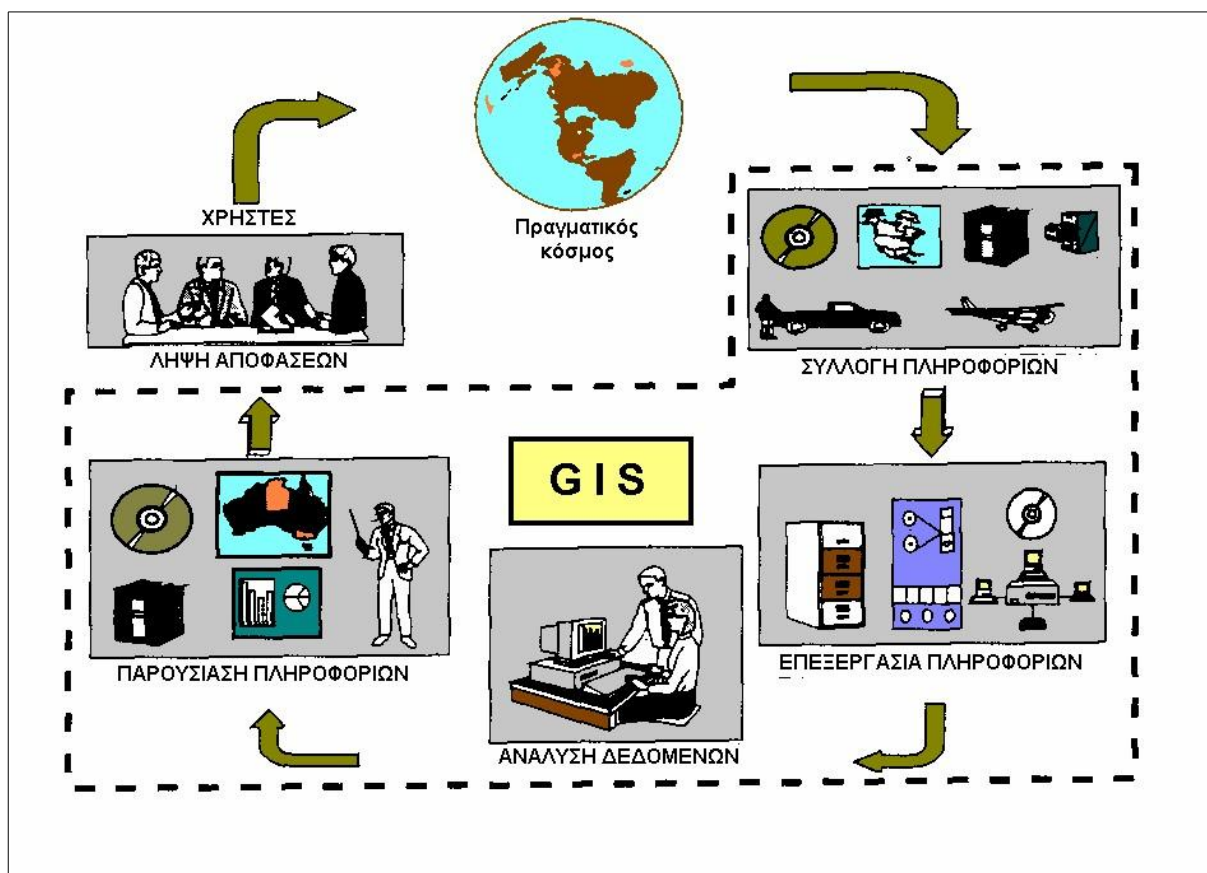
Στον καθορισμό του προβλήματος η πρώτη ενέργεια είναι η οριοθέτηση του γενικού στόχου της μελέτης, αφού αποτελεί τον βασικό άξονα προσανατολισμού της, επειδή περιέχει το σκοπό στον οποίο αποβλέπει η μελέτη και οριοθετεί το πρόβλημα προς επίλυση. Πρέπει, όμως, να διατυπώνεται σωστά και αναλυτικά και να εστιάζεται σε υπαρκτά προβλήματα, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα εύρεσης της καταλληλότερης τεχνικής για την υλοποίησή του. Είναι βασικά το πρώτο βήμα που απαιτεί μια μελέτη με τη χρήση Γ.Σ. στην πορεία της, αλλά συγχρόνως είναι και το πιο καθοριστικό.

Ο προσδιορισμός της φύσης του προβλήματος, τόσο στα μέρη του, όσο και στις διασυνδέσεις τους, είναι φυσικό να διαφέρει από μελέτη σε μελέτη. Παρόλα αυτά, όμως, υπάρχουν δύο βασικές διεργασίες που πρέπει να πραγματοποιηθούν στο στάδιο αυτό της γεωγραφικής μελέτης. Συγκεκριμένα, μέσα στον καθορισμό του προβλήματος οφείλει να υπάρχει σαφής οριοθέτηση τόσο του καθορισμού του συνολικού στόχου (goal) όσο και των αντικειμενικών στόχων της ανάπτυξης και χρήσης του Γ.Σ. (objectives) και δεύτερον μια σειρά από προκαταρκτικές ενέργειες που είναι αναγκαίες πριν ξεκινήσει η ουσιαστική δουλειά με την εισαγωγή των στοιχείων στον Η/Υ (Κουτσόπουλος, 2005).

3.6.2 Είσοδος

Στο πλαίσιο των Γ.Σ., τα δεδομένα αποτελούν μια συλλογή από χωρικά και μη-χωρικά στοιχεία για συγκεκριμένες οντότητες (αντικείμενα, δραστηριότητες κ.ά.), τα χαρακτηριστικά τους και τις σχέσεις μεταξύ τους και επομένως εκφράζουν το άθροισμα της ερμηνείας των γεωγραφικών φαινομένων. Κυριολεκτώντας, ο όρος δεδομένα σε ένα Γ.Σ. αναφέρεται στην παραμικρή πληροφορία που σχετίζεται με το χώρο και επομένως αποτελεί ένα σύνολο που περιλαμβάνει δυο ειδών στοιχεία.

Πρώτον, στοιχεία εύκολα προσβάσιμα από το Γ.Σ., όπως: χαρτογραφικά ψηφιακά προϊόντα, τηλεπισκοπικά στοιχεία και πληροφορίες για οικοδομικά τετράγωνα και, δεύτερον, στοιχεία μη συμβατά με τον Η/Υ, όπως χάρτες, παρατηρήσεις πεδίου και στατιστικά στοιχεία για μετακινήσεις πληθυσμών που δεν μπορούν άμεσα να αναγνωριστούν από το σύστημα. Στην περίπτωση των στοιχείων της δεύτερης κατηγορίας είναι προφανής η ανάγκη για μετατροπή των στοιχείων αυτών σε μορφή που μπορεί άμεσα να «διαβαστεί» από τον Η/Υ (Κουτσόπουλος, 2005).

Εικόνα 2: Διαδικασία χρήσης Γ.Σ, Πηγή: Καπαγερίδης, 2006.

3.6.3 Διαχείριση

Το βασικό δομικό στοιχείο της γλώσσας των Η/Υ είναι το bit, το οποίο εκφράζει μια από δυο καταστάσεις και παίρνει τιμές 0 ή 1. Επομένως, δημιουργείται ένα δυαδικό σύστημα όπου η βάση υπολογισμών είναι το 2, σε αντίθεση με τη βάση 10 του παραδοσιακού συστήματος. Τα δομικά αυτά στοιχεία ομαδοποιούνται σε οκταμελή σύνολα που ονομάζονται bytes. Ανάλογα, με βάση καθορισμένες διαδικασίες (π.χ. ASCII ή EBCDIC), συγκεκριμένα bytes εκπροσωπούν χαρακτήρες, γράμματα κ.λπ. Ένα σύνολο από bytes που συνδέονται μεταξύ τους δημιουργούν μια λέξη (word). Οι λέξεις και τα bytes, όταν ομαδοποιηθούν, δημιουργούν ομάδες (blocks). Ένα ή περισσότερα blocks, όταν δημιουργούν μια λογική μονάδα, ονομάζονται πεδία (fields) και συνήθως εκφράζουν την ιδιότητα μιας οντότητας (π.χ. τον πληθυσμό ενός νομού). Τα πεδία ομαδοποιούνται σε εγγραφές (records). Οι εγγραφές με τη σειρά τους ομαδοποιούνται σε αρχεία (files), τα οποία περιέχουν ένα χαρακτηριστικό είδος πληροφοριών. Ένα σύνολο από αρχεία δημιουργούν μια υψηλότερου επιπέδου κατηγορία που ονομάζεται βάση δεδομένων (database) και η οποία περιέχει σχετικά μεταξύ τους αρχεία. Τέλος, το λογισμικό το οποίο υποστηρίζει και ελέγχει την είσοδο, την έξοδο και την αποθήκευση στοιχείων σε μια βάση δεδομένων, αποτελεί ένα σύστημα διαχείρισης βάσεων δεδομένων (Data Base Management System).

Επομένως, για να υλοποιηθεί μια βάση δεδομένων απαιτείται η χρησιμοποίηση ενός Συστήματος Διαχείρισης Βάσεων Δεδομένων (Σ.Δ.Β.Δ), που είναι ένα σύνολο διαδικασιών με την μορφή λογισμικού το οποίο χρησιμοποιείται για την οργάνωση και διαχείριση της βάσης δεδομένων.

Τα σύγχρονα Σ.Δ.Β.Δ. χρησιμοποιούν μια ποικιλία μεθόδων για αποτελεσματική αποθήκευση και ανάκτηση δεδομένων, αλλά όλες βασίζονται σε τέσσερις θεμελιώδεις μεθόδους οργάνωσης της πληροφορίας. Οι δομές αυτές είναι γνωστές σαν:

- ➔ Ιεραρχική Δομή (Hierarchical structure): Όταν τα στοιχεία έχουν μια εγγενή ιεραρχική δομή.
- ➔ Δικτυακή Δομή (Network structure): Το βασικό μειονέκτημά τους είναι το σχετικά αυξημένο μέγεθος τους, κυρίως εξαιτίας της χρήσης δεικτών, οι οποίοι σε περιπτώσεις πολύπλοκων συστημάτων καταλαμβάνουν ιδιαίτερα μεγάλο χώρο.

- Σχεταική Δομή (The relational structure): Η σχεσιακή δομή βασίζεται στο θεωρητικό υπόβαθρο της σχεσιακής άλγεβρας.
- Αντικειμενοστραφής Δομή (Object – oriented structure): Οι δομές αυτές επιτρέπουν τη διασύνδεση και επομένως την αποτελεσματική απεικόνιση των σχέσεων εξάρτησης μεταξύ των χωρικών οντοτήτων.

3.6.4 Ανάλυση

Η διεθνής βιβλιογραφία και εμπειρία έχει δείξει ότι η ανάλυση χωρικών προτύπων και χωρικών σχέσεων των γεωγραφικών στοιχείων πρέπει και μπορεί να αποτελέσει την κεντρική λειτουργία κάθε Γ.Σ. Επομένως, η στενή σχέση ανάμεσα στα Γ.Σ. και την ανάλυση χώρου όχι μόνο είναι αποδεκτή από όλους, αλλά με το πέρασμα του χρόνου συνεχώς ενδυναμώνει.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τόσο η εξέταση των χωρικών προτύπων όσο και οι μέθοδοι ανάλυσης των χωρικών σχέσεων μπορούν να εφαρμοστούν μέσα από διαφορετικές αναλυτικές προσεγγίσεις, που η κάθε μια τους προσαρμόζεται διαφορετικά στο πλαίσιο που δημιουργούν τα Γ.Σ. Πιο συγκεκριμένα, ο Openshaw (1990) θεωρεί ότι υπάρχουν τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις χωρικής ανάλυσης μέσα σε ένα πλαίσιο Γ.Σ.:

- a) Ο έλεγχος υποθέσεων σχετικά με τα χωρικά πρότυπα και τις σχέσεις των χωρικών στοιχείων της βάσης δεδομένων των Γ.Σ.
 - αναφέρεται στη στατιστική ανάλυση των χωρικών και μη χωρικών στοιχείων και είναι σχετικά εύκολη και ευρέως διαδεδομένη.
- b) Η αποδοτική και αξιόπιστη διερεύνηση αυτών των προτύπων και σχέσεων.
 - αφορά μια πιο σύνθετη διαδικασία που η συνολική ενσωμάτωσή της στο πλαίσιο των Γ.Σ. δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, αλλά έχουν γίνει σημαντικά βήματα.
- c) Η ανάλυση με στόχο τη λήψη αποφάσεων και το σχεδιασμό.
 - τα Γ.Σ. προσφέρουν ένα ιδανικό περιβάλλον για την επίτευξη του στόχου αυτού.

3.6.5 Έξοδος

Ο τρόπος παρουσίασης της πληροφορίας που η ανάλυση δημιούργησε είναι καθοριστικός για την αποτελεσματικότητα μιας οποιασδήποτε μελέτης. Στην περίπτωση, όμως, της παρουσίασης των αποτελεσμάτων μιας χωρικής ανάλυσης η παρουσίαση της πληροφορίας είναι πρωταρχικής σημασίας, γιατί τα αποτελέσματά της είναι από τη φύση τους χαρτογραφικά.

Το κύριο μέσο μετάδοσης της γεωγραφικής πληροφορίας είναι ο χάρτης. «Οι χάρτες παραδοσιακά μορφώνουν το κύριο σύστημα αποθήκευσης και παρουσίασης χωρικής πληροφορίας» (Harvey 1969). Κι αυτό γιατί ο χάρτης οριζόμενος ως η γραφική αναπαράσταση της γεωγραφίας ενός τμήματος της επιφάνειας της γης, σε όλες τις μορφές και διαστάσεις του, παρέχει μια άμεση εποπτεία του χώρου, με ελεγμένη ακρίβεια και πληρότητα και επομένως παραμένει ένας βασικός τρόπος επικοινωνίας.

Τρία είναι τα βασικά ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν πριν την οριστική κατασκευή ενός χάρτη είναι τα εξής:

- Γιατί κατασκευάζεται ο χάρτης;
- Ποιος θα χρησιμοποιήσει τον χάρτη;
- Πως θα παρουσιαστεί ο χάρτης;

Ο αντικειμενικός στόχος ενός χάρτη είναι να απεικονίσει αποτελεσματικά, δηλαδή ανάλογα με το σκοπό του, το γεωγραφικό χώρο. Υπάρχουν βέβαια πολλοί τρόποι με τους οποίους κάποιος θα μπορούσε να απεικονίσει τα γεωγραφικά στοιχεία, τις έννοιες και τις σχέσεις του χώρου που μας περιβάλλει, εκείνα όμως που παραμένουν σταθερά και αναλλοίωτα είναι τα δομικά στοιχεία, ο συνδυασμός των οποίων οδηγεί στην απειρία των απεικονίσεων.

Δηλαδή με τον ίδιο τρόπο που τα γράμματα της αλφαβήτου δημιουργούν άπειρες λέξεις και αυτές με τη σειρά τους προτάσεις, έτσι και μια σειρά από στοιχεία αποτελούν τα δομικά υλικά της δημιουργίας ενός χάρτη. Τα στοιχεία αυτά διαφοροποιούνται σε τρεις βασικές κατηγορίες: τα γραφικά ή γεωγραφικά, τα χαρτογραφικά και τα εποπτικά στοιχεία, ανάλογα με τον ρόλο που παίζουν στη διαδικασία δημιουργίας ενός χάρτη. Σαν ομάδα τα τρία αυτά χαρακτηριστικά καθορίζουν ουσιαστικά τις δυνατότητες και τους περιορισμούς ενός χάρτη.

Η διαδικασία σύνθεσης ενός χάρτη αποτελείται από μια σειρά λειτουργιών οι οποίες παραδοσιακά διαχωρίζονται σε τρία διακεκριμένα στάδια τα οποία βέβαια σχετίζονται με τα στοιχεία του χάρτη:

- **Γραφικό Στάδιο**

- Στο στάδιο αυτό βασικά εξετάζονται οι διάφορες γραφικές εναλλακτικές λύσεις για την επιλογή του βασικού σχεδιαστικού πλάνου (είδος χάρτη, μέγεθος, σχήμα κ.λπ.).

- **Χαρτογραφικό Στάδιο**

- Το στάδιο αυτό αναφέρεται στο περιεχόμενο του χάρτη. Εξετάζονται αναλυτικά τα βασικά χαρτογραφικά στοιχεία, ώστε τα διάφορα συστατικά (χρωματισμοί, είδος συμβόλων, κατηγοριοποίηση κ.λπ.) τους να συμπυκνωθούν σε ένα ολοκληρωμένο χαρτογραφικό σύνολο.

- **Εποπτικό Στάδιο**

- Στο στάδιο αυτό καταγράφονται λεπτομερώς οι προδιαγραφές κατασκευής του χάρτη με κύριο στόχο τη διαμόρφωση ενός αισθητικά ευχάριστου εργαλείου χωρικής ανάλυσης.

Η παρουσίαση των στοιχείων είναι το τελικό στάδιο στη διαδικασία των Γ.Σ. και προφανώς αναφέρεται στην επικοινωνία μέσα από την οπτικοποίηση των γεωγραφικών πληροφοριών στο χάρτη. Υπό αυτήν την έννοια, οπτικοποίηση στα Γ.Σ. μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι «η χρήση της τεχνολογίας των Η/Υ για την εξερεύνηση των στοιχείων σε οπτική (γραφική) μορφή» και ακόμη «η χρήση των ψηφιακών γραφημάτων για μια βαθύτερη αντίληψη των στοιχείων» (Visvalingham 1994). Μια τέτοια προσέγγιση, έχει μια σειρά από πλεονεκτήματα:

- ✓ Τα χαρτογραφικά στοιχεία αποδίδονται – σχεδιάζονται γρηγορότερα και με μεγαλύτερη ακρίβεια απ' ό,τι με τις γνωστές συμβατικές μεθόδους.
- ✓ Το σύστημα συμβολισμών των διαφόρων οντοτήτων στο χάρτη μπορεί να τροποποιηθεί εύκολα και με μεγάλη ταχύτητα.
- ✓ Τρισδιάστατες απεικονίσεις μπορούν να δημιουργηθούν σχετικά εύκολα.

- ✓ Παρέχεται η δυνατότητα για άμεση επικοινωνία με το περιβάλλον των γραφικών του συστήματος, με αποτέλεσμα η οπτικοποίηση των στοιχείων να μπορεί να τροποποιείται ανταποκρινόμενη στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντα του χρήστη.
- ✓ Κυρίως, όμως, οδηγεί σε έναν διαφορετικό τρόπο χαρτογράφησης, αφού ο στόχος είναι η επικοινωνία πληροφοριών και η οπτικοποίηση, που με τη σειρά τους οδηγούν σε καλύτερη αντίληψη των χωρικών σχέσεων και διαδικασιών που ενυπάρχουν στα χαρτογραφημένα στοιχεία.

3.7 Χρήση Γ.Σ. στην παρούσα εργασία

Στο επόμενο κεφάλαιο περιγράφεται η εφαρμογή ενός Γ.Σ. για τη δημιουργία και ανάπτυξη μιας Χωρικής Βάσης Δεδομένων για τον αγροτουρισμό στην Ελλάδα.

Από τις δυνατότητες των Γ.Σ. που εξετάστηκαν παραπάνω αξιοποιούνται στην παρούσα διπλωματική εργασία οι διαδικασίες της εισαγωγής και διαχείρισης δεδομένων, της ανάλυσης και της απεικόνισης δεδομένων.

Με την εισαγωγή των στοιχείων της εργασίας δημιουργήθηκε στο στάδιο της διαχείρισης μια βάση δεδομένων, της οποίας δεδομένα απεικονίστηκαν κατά στο στάδιο της εξόδου, αφού υποστούν μια στοιχειώδη ανάλυση.

Κατά το στάδιο της διαχείρισης χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο των Γ.Σ. “Join”, το οποίο ενώνει και συνδέει δυο διαφορετικούς πίνακες δεδομένων σε έναν. Στο στάδιο της ανάλυσης έγινε χρήση του εργαλείου ανάλυσης “Intersect”. Το εργαλείο αυτό έχει δυνατότητα τομής δύο πινάκων δεδομένων.

4 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφεται το πρακτικό κομμάτι της εργασίας, δηλαδή η δημιουργία και ανάπτυξη μιας χωρικής βάσης δεδομένων για τη χρηματοδότηση του αγροτουρισμού στην Ελλάδα για την δεκαετία 2000-2010.

Η χωρική βάση δεδομένων χτίστηκε σε τέσσερα στάδια. Κατά το πρώτο στάδιο *εισήχθησαν* τα δεδομένα στο Γεωγραφικό Σύστημα. Στο στάδιο της *διαχείρισης* επεξεργαστήκαν και ενώθηκαν τα δεδομένα. Στο τρίτο στάδιο έγινε μια στοιχειώδη *ανάλυση* και προετοιμασία των δεδομένων για το στάδιο της *απεικόνισης*, όπου τα δεδομένα αποδόθηκαν σε χάρτες.

Η κατασκευή της χωρικής βάσης δεδομένων στηρίχτηκε στις ακόλουθες βασικές διαδικασίες και στάδια για την ολοκλήρωση και εφαρμογή ενός Γεωγραφικού Συστήματος (Κουτσόπουλος, 2005):

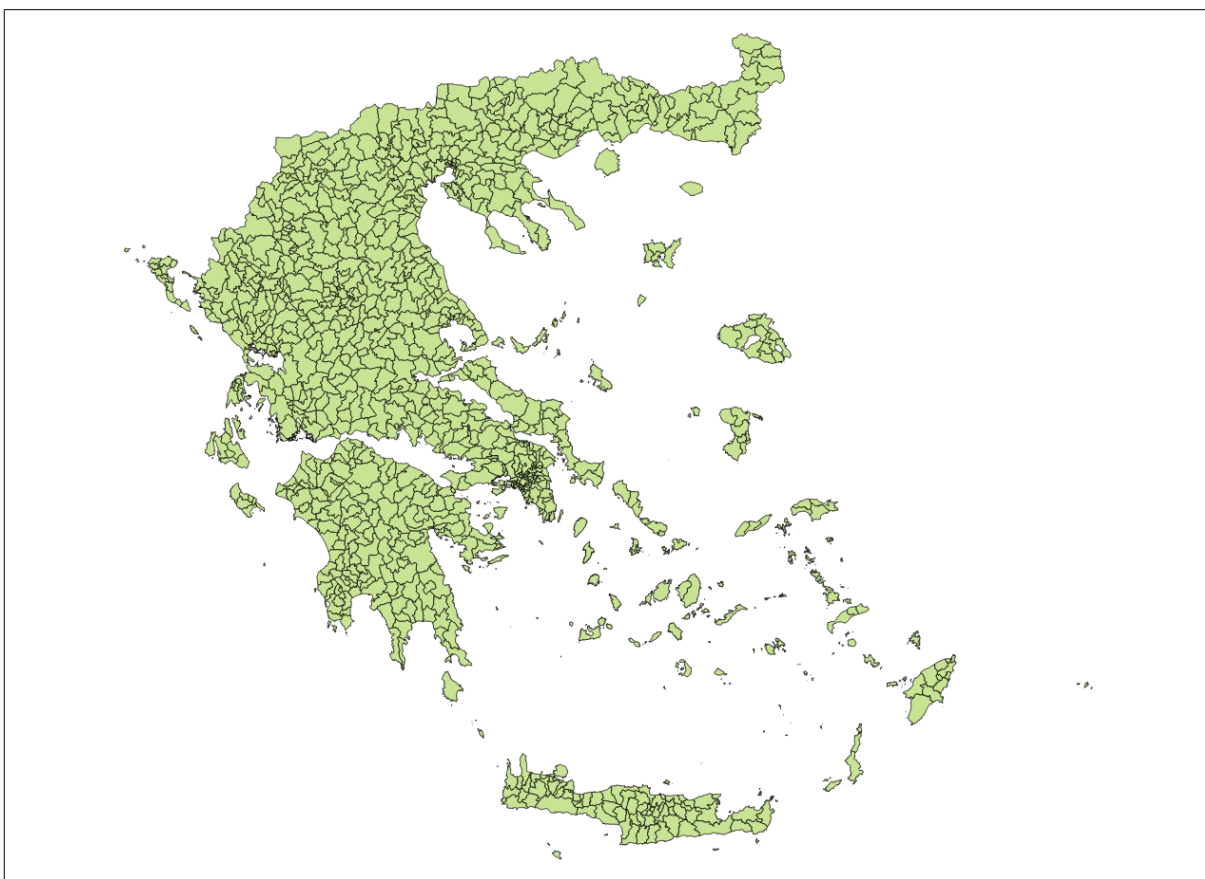
1. Καθορισμός του προβλήματος
2. **Διαδικασία από στοιχεία σε πληροφορία και**
 - a) Είσοδος: χωρικά και μη χωρικά στοιχεία κωδικοποιούνται και αποθηκεύονται στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.
 - b) Διαχείριση: τα χωρικά στοιχεία διαμορφώνονται κατάλληλα σε μια βάση δεδομένων.
 - c) Ανάλυση: δημιουργία χωρικής πληροφορίας από χωρικά στοιχεία.
 - d) Έξοδος: απεικόνιση της χωρικής πληροφορίας.
3. Συμπεράσματα

Η διαδικασία από στοιχεία σε πληροφορία περιγράφεται στα ακόλουθα κεφάλαια 4.1 – 4.4. Στο κεφάλαιο 4.5 σχολιάζονται τα αποτελέσματα της διαδικασίας και στο κεφάλαιο 4.6 συγκρίνονται τα αποτελέσματα με τη θέση του αγροτουρισμού στο εθνικό και περιφερειακό σχεδιασμό.

4.1 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Στο στάδιο της εισόδου χρησιμοποιηθήκαν ως πρωτογενή στοιχεία, στοιχεία δευτερογενή που συλλέχθηκαν στο διαδίκτυο, στις ιστοσελίδες δυο δημόσιων υπηρεσιών.

Από τον Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) έγινε η τροφοδότηση των γεωμετρικών στοιχείων για την χωρική βάση δεδομένων. Συγκεκριμένα, ο ψηφιακός “Καποδιστριακός” χάρτης της Ελλάδας σε διανυσματική μορφή με ενσωματωμένη βάση δεδομένων, που περιέχει τα περιγραφικά και γεωγραφικά στοιχεία του χάρτη. Η διοικητική διαίρεση είναι αυτή του νόμου 2539/97 του ελληνικού κράτους, γνωστός με την ονομασία Σχέδιο “Καποδίστριας”. Επιλέχθηκε η διοικητική διαίρεση αυτή, γιατί όλα τα υπό μελέτη στοιχεία των επιδοτήσεων αγροτουρισμού αναφέρονται σε δήμους, κοινότητες και δημοτικά διαμερίσματα του Σχεδίου “Καποδίστριας”.

Εικόνα 3: Διανυσματικός χάρτης της Ελλάδας με την "καποδιστριακή" διαίρεση.

Το θεματικό επίπεδο του χάρτη, με το οποίο τροφοδοτήσαμε το Γ.Σ. αποτελείται από περισσότερα υπό-αρχεία. Το κάθε ένα από αυτά παίζει το δικό του ρόλο και είναι υπεύθυνο για τις εξής λειτουργίες:

- Αποθήκευση γεωγραφικών στοιχείων
- Αποθήκευση περιγραφικών στοιχείων
- Σύνδεση των περιγραφικών με τα γεωγραφικά στοιχεία

Ο χάρτης είναι η εικόνα του αρχείου εισόδου και εμφανίζεται στο σύστημα ως ένα θεματικό επίπεδο πολυγώνων, τα οποία έχουμε χρωματίσει πράσινα. Το θεματικό επίπεδο του χάρτη κρύβει από πίσω του τον πίνακα περιγραφικών δεδομένων, στον οποίο βρίσκονται πληροφορίες για τον κάθε δήμο. Έτσι μπορούμε να επιλέξουμε στο σύστημα ένα δήμο πάνω στον χάρτη και μας εμφανίζονται πληροφορίες για αυτόν. Επίσης έχουμε την δυνατότητα να επεξεργαστούμε τις πληροφορίες αυτές, να τις διαγράψουμε, να τις αλλάξουμε και να προσθέσουμε νέες. Αυτό το βήμα ξεπερνά όμως το στάδιο της εισόδου και θα το αναλύσουμε στο κεφάλαιο της διαχείρισης των δεδομένων.

Κωδικός	Όνομασία Δήμου	Όνομασία Κοινότητας	Επιφάνεια (μ)
1234	Δ. Αχελώου	-	372.528,93

Πίνακας 1: Παράδειγμα μιας σειράς στον πίνακα περιγραφικών δεδομένων

Θα πρέπει να σημειώσουμε, επίσης, πως ο χάρτης ακολουθεί το Εθνικό Γεωδαιτικό Σύστημα Αναφοράς 1987 (ΕΓΣΑ '87).

Τα περιγραφικά δεδομένα των χρηματοδοτήσεων προμηθεύτηκαν από τον Οργανισμό Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων και Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ο.Π.Ε.-Κ.Ε.Π.Ε.). Τα στοιχεία αυτά βρίσκονται αποθηκευμένα σε πίνακες ηλεκτρονικής μορφής (.xls) και περιέχουν πληροφορίες για όλες τις επιδοτήσεις που δέχτηκαν δήμοι της Ελλάδας για αγροτουριστικές επενδύσεις την περίοδο 2000-2010 από τα εξής προγράμματα και χρηματοδοτικά πακέτα:

- **Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.)**

- Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Γ' Κ.Π.Σ.) | 2000 – 2006
- **Κοινοτική Πρωτοβουλία (Κ.Π.) Leader Plus (+)**
 - Γ' Κ.Π.Σ. | 2000 – 2006
- **Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) “Αλέξανδρος Μπαλτατζής” - Άξονας3**
 - Εθνικό Στρατηγικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (Ε.Σ.Π.Α.) | 2007 – 2013
- **Π.Α.Α. “Αλέξανδρος Μπαλτατζής” - Άξονας 4**
 - Ε.Σ.Π.Α. | 2007 – 2013

Τα παραπάνω δεδομένα των χρηματοδοτήσεων εισάγονται στο σύστημα, αλλά δεν μπορούν να απεικονιστούν. Στόχος είναι η πληροφορία από τα δεδομένα των επιδοτήσεων να ενωθεί με το θεματικό επίπεδο του χάρτη. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει να προηγηθεί πρώτα μια επεξεργασία και διαχείριση των δεδομένων. Το βήμα της διαχείρισης περιγράφεται στο επόμενο κεφάλαιο.

4.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Στο στάδιο της διαχείρισης χτίστηκε επί της ουσίας η χωρική βάση δεδομένων. Το θεματικό επίπεδο του χάρτη ενώνεται με τα στοιχεία των χρηματοδοτικών προγραμμάτων, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα νέο θεματικό επίπεδο όπου εμφανίζονται και τα χρηματοδοτικά στοιχεία.

Για να ενωθούν τα δεδομένα των χορηγήσεων με τη βάση δεδομένων του πρώτου σταδίου, θα πρέπει να υποστούν πρώτα μια μικρή επεξεργασία.

Πρώτο βήμα, είναι η δημιουργία ενός πίνακα με όλα τα στοιχεία των χρηματοδοτικών προγραμμάτων, δηλαδή:

- ✓ Ονομασία Περιφέρειας
- ✓ Ονομασία Δήμου

- ✓ Ποσό επιδότησης από το κάθε χρηματοδοτικό πρόγραμμα ξεχωριστά
- ✓ Συνολικό ποσό επιδότησης από όλα τα προγράμματα

Στη συνέχεια, κωδικοποιούνται οι δήμοι του δημιουργημένου πίνακα χρηματοδοτήσεων με τους κωδικούς των δήμων του επιπέδου του χάρτη, προσθέτοντας άλλη μια στήλη στον πίνακα με το πεδίο κωδικός. Οι κωδικοί των δήμων του αρχείου εισόδου του χάρτη βρίσκονται στο περιγραφικό πίνακα. Με τον τρόπο αυτό ορίζουμε το κοινό σημείο μεταξύ των δύο πινάκων, στο οποίο θα βασιστεί στην πορεία η ενοποίηση των δύο αυτών πινάκων.

Κωδικός	Περιφέρεια	Δήμος	Π.Ε.Π	LEADER +	ΑΞΟΝΑΣ 3 – Π.Α.Α.	ΑΞΟΝΑΣ 4 – Π.Α.Α	ΣΥΝΟΛΟ Επιδότησης
1234	Π. Θεσσαλίας	Δ. Αχελώου	0	314.000 €	765.000€	0	1.079.000 €

Πίνακας 2: Παράδειγμα μιας σειράς του πίνακα που πρόκειται να ενοποιηθεί.

Κατά το τρίτο βήμα στο στάδιο της διαχείρισης γίνεται η σύνδεση του πίνακα χρηματοδοτήσεων με το πίνακα περιγραφικών δεδομένων του χάρτη, με αποτέλεσμα να ενοποιηθούν και να δημιουργηθεί ένας νέος περιγραφικός πίνακας με όλα τα στοιχεία. Δηλαδή, και τα αρχικά στοιχεία του θεματικού επιπέδου του χάρτη και τα στοιχεία των επιδοτήσεων. Το εργαλείο του Γ.Σ. που χρησιμοποιήθηκε σε αυτό το βήμα ονομάζεται Join.

Με την ενοποίηση των δυο πινάκων διαμορφώθηκε μια χωρική βάση δεδομένων, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην πορεία για την απεικόνιση των κατανομών των επιχορηγήσεων αγροτουρισμού σε επίπεδο δήμου.

Για την απεικόνιση των δεδομένων και την έξοδο συμπερασμάτων, όχι μόνο σε επίπεδο δήμου, αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο, θα πρέπει να προηγηθούν κάποιες αναλυτικές διαδικασίες. Αυτό επιτυγχάνεται στο ακόλουθο στάδιο της ανάλυσης.

4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ

Στο στο στάδιο της ανάλυσης έγινε χρήση του εργαλείου Intersect για την επίτευξη του στόχου της απεικόνισης των κατανομών των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων και σε περιφερειακό επίπεδο. Η διαδικασία ήταν η εξής:

- a) Προμήθεια από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. ενός άλλου χαρτογραφικού προϊόντος, το οποίο περιέχει τον ελλαδικό διοικητικό χάρτη με όρια των περιφερειών.
- b) Τομή των θεματικών επιπέδων της υπάρχουσας βάσης με το νέο θεματικό επίπεδο, με τα γεωγραφικά και περιγραφικά στοιχεία των περιφερειών. Η τομή έγινε με το εργαλείο του συστήματος Intersect.
- c) Ο νέα βάση δεδομένων έχει πλέον τα γεωγραφικά και τα περιγραφικά στοιχεία και των δήμων και των περιφερειών.

Εικόνα 4: Ελληνικός διοικητικός χάρτης με το θεματικό επίπεδο περιφέρειας.

Η ολοκληρωμένη, πλέον, χωρική βάση δεδομένων, περιέχει τα εξής στοιχεία:

- Χωρικά Δεδομένα
 - Θεματικό επίπεδο του χάρτη Ελλάδας με τη διοικητική διαίρεση του “Σχεδίου Καποδίστριας”.
- Μη Χωρικά Δεδομένα
 - Στοιχεία επιχορηγήσεων του κάθε προγράμματος και πακέτου χρηματοδότησης για αγροτουριστικές δραστηριότητες στην Ελλάδα, ανά δήμο και περιφέρεια, για την περίοδο 2000-2010.

Ανάλογα με τις ρυθμίσεις του Γ.Σ. μπορούν να αποδοθούν τα στοιχεία αυτά με διάφορους τρόπους, ανάλογα με το αποτέλεσμα που επιδιώκεται. Η απεικόνιση των στοιχείων περιγράφεται και παρουσιάζεται στο ακόλουθο κεφάλαιο.

4.4 ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ

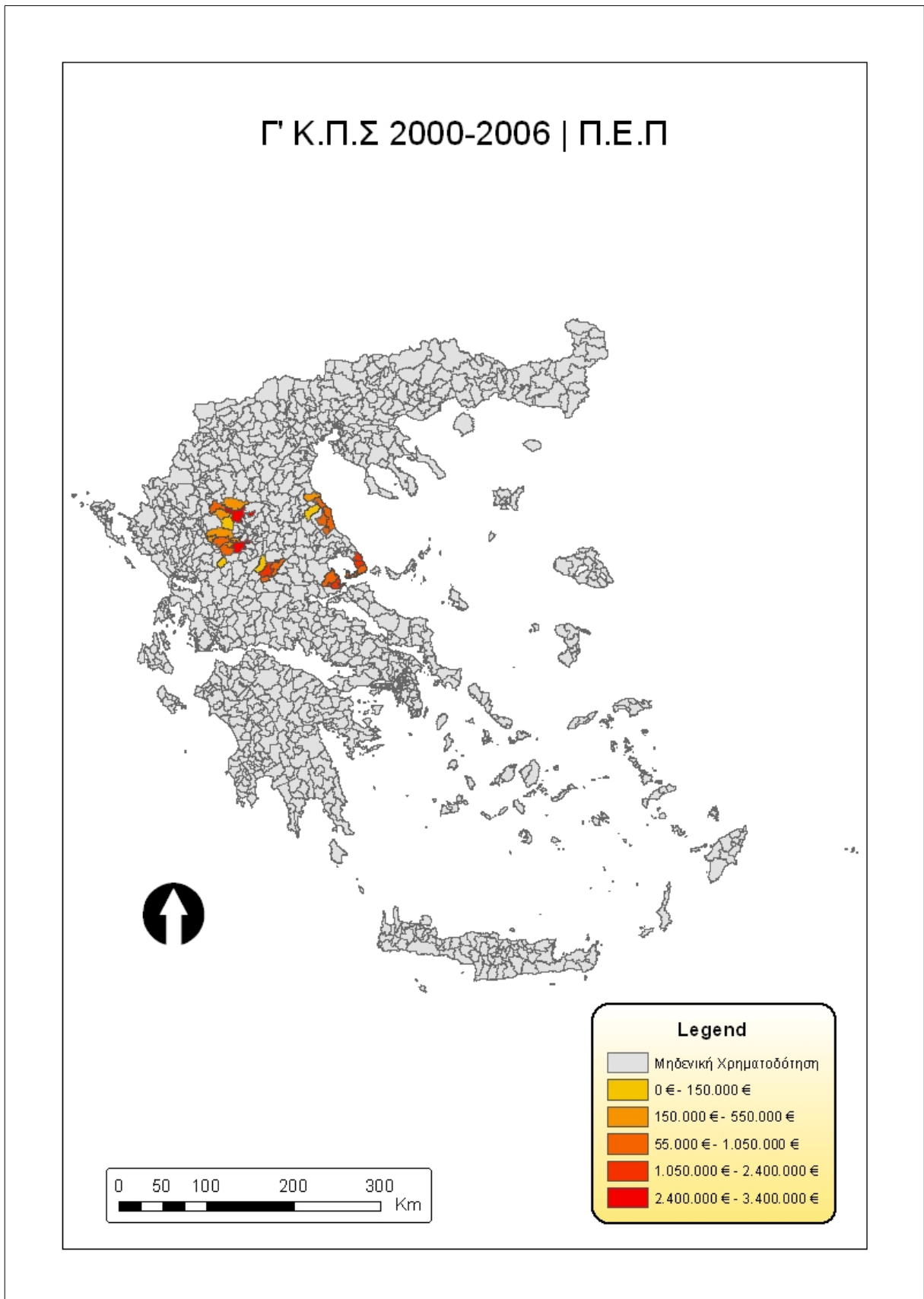
Η έξοδος είναι το τέταρτο και τελευταίο στάδιο της διαδικασίας από στοιχεία σε πληροφορία. Η πληροφορία που δημιουργήθηκε μέσα από την είσοδο, διαχείριση και ανάλυση των στοιχείων απεικονίζεται υπό την μορφή χαρτών στο κεφάλαιο αυτό.

Οι χάρτες που κατασκευάστηκαν και θα παρουσιαστούν στην συνέχεια είναι οι εξής:

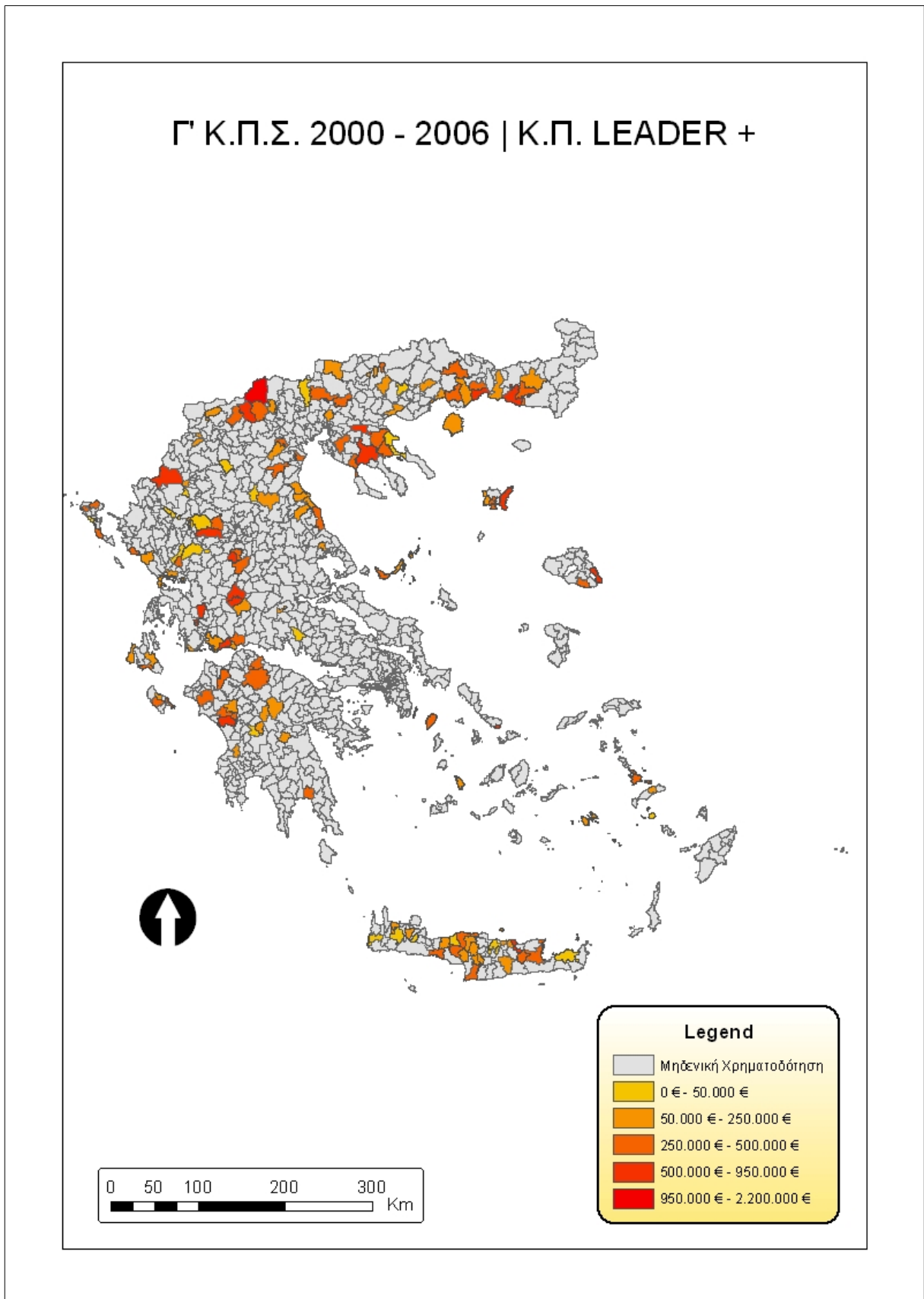
- Χρηματοδότηση αγροτουρισμού από το Π.Ε.Π.
 - σε επίπεδο δήμου
- Χρηματοδότηση αγροτουρισμού από την Κ.Π. Leader +
 - σε επίπεδο δήμου
- Χρηματοδότηση αγροτουρισμού από τον Άξονα 3 του Π.Α.Α.
 - σε επίπεδο δήμου
- Χρηματοδότηση αγροτουρισμού από τον Άξονα 4 του Π.Α.Α.

- σε επίπεδο δήμου
- Συνολική χρηματοδότηση χρηματοδότηση όλων των προγραμμάτων
 - σε επίπεδο δήμου
 - σε περιφερειακό επίπεδο

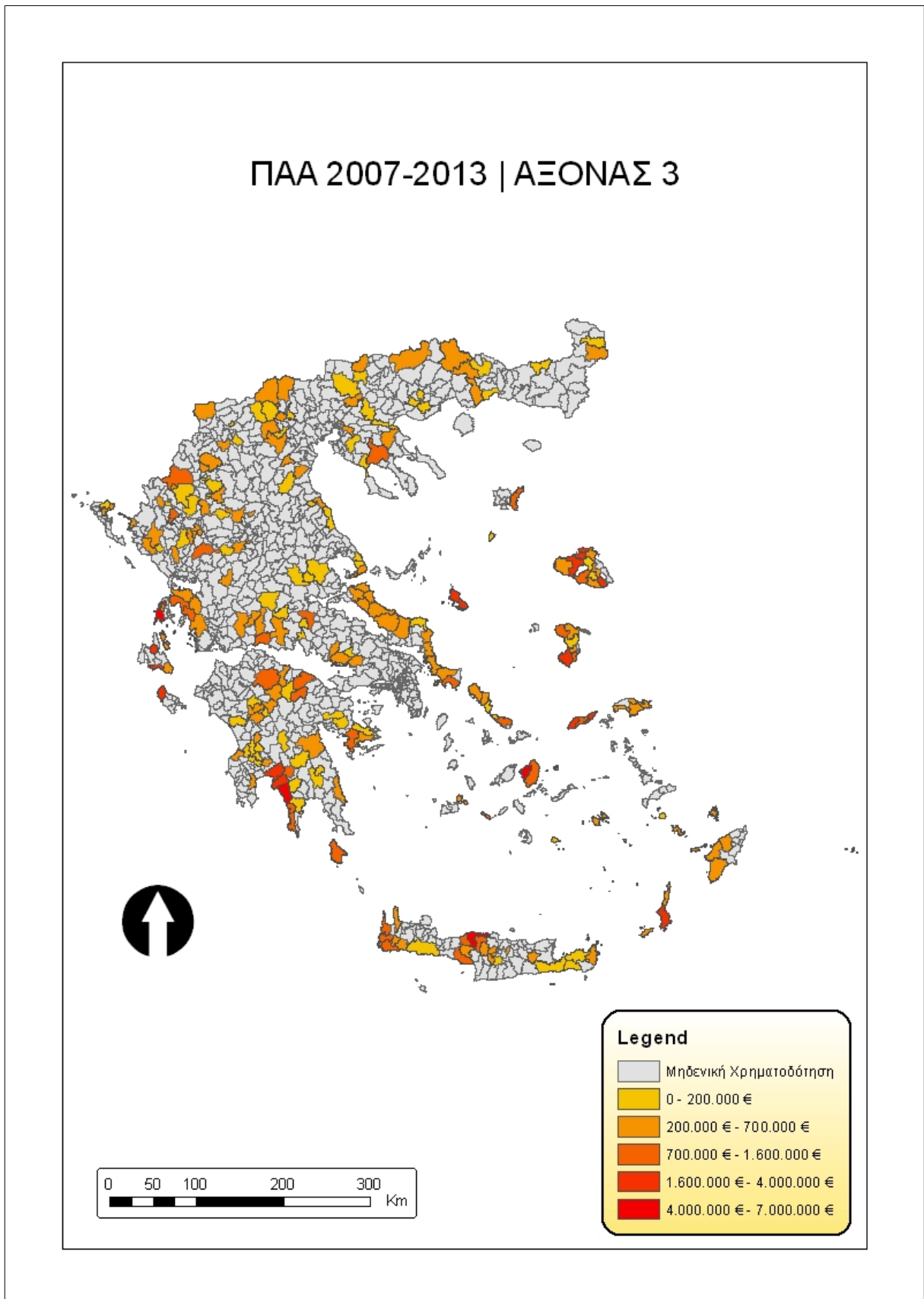
Ανάλογα με το είδος της απεικόνισης του τελικού προϊόντος, γίνεται η επιλογή των περιγραφικών στοιχείων (χρηματοδοτικό πρόγραμμα) και του υποβάθρου (δήμος, περιφέρεια). Στις ρυθμίσεις του θεματικού επιπέδου γίνεται η επιλογή του είδους και τον αριθμών των χρωμάτων. Για την απεικόνιση των αποτελεσμάτων της εργασίας επιλέχτηκαν 5 κλάσεις (jenks) χρωμάτων ανάλογα με το ύψος της επιδότησης από το κίτρινο στο κόκκινο. Οι κλάσεις παρουσιάζονται και στο υπόμνημα του κάθε χάρτη, μαζί με την κλίμακα και τον γεωγραφικό βορρά.

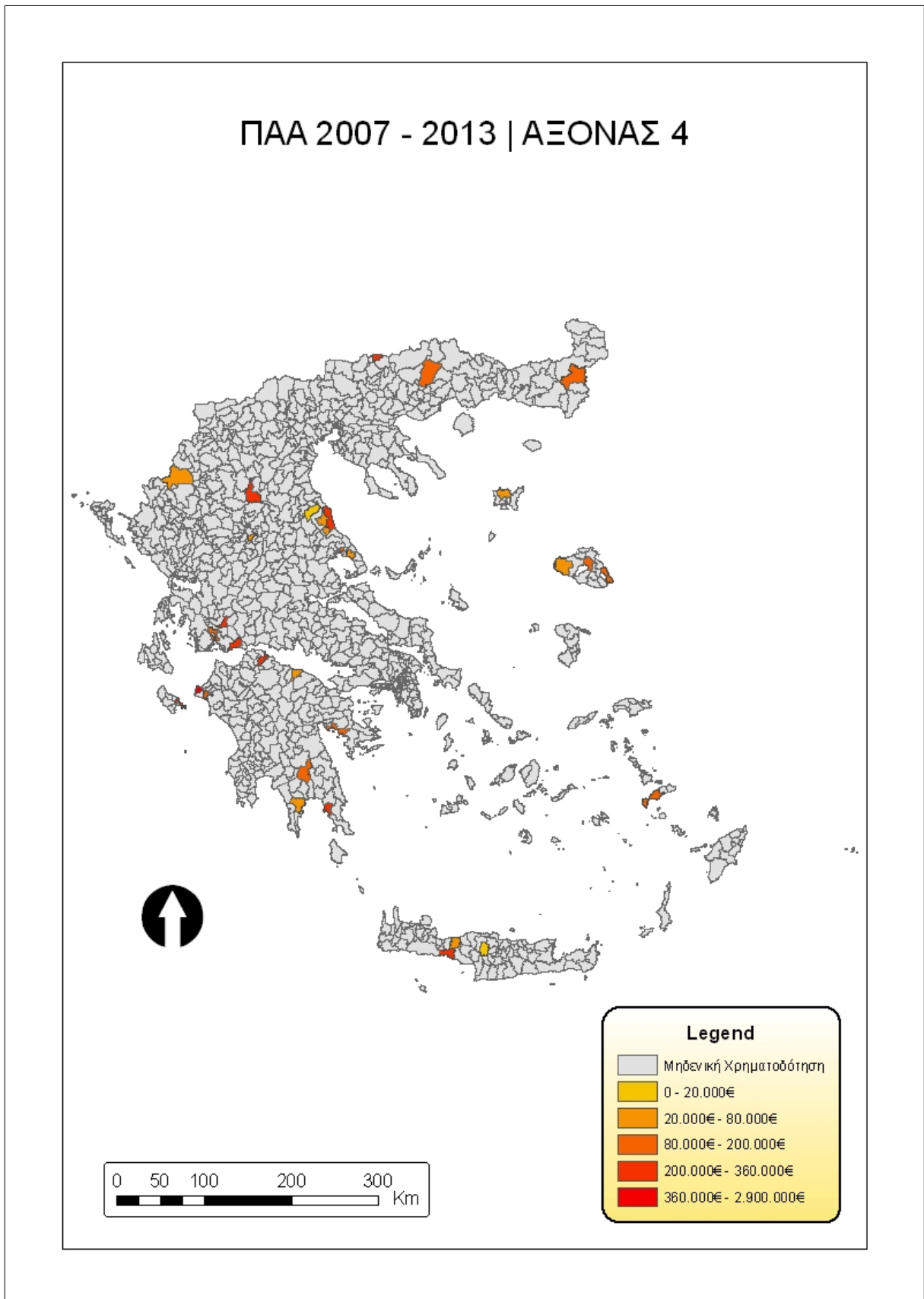
Εικόνα 5: Κατανομή των επιδοτήσεων των Π.Ε.Π. στον ελλαδικό χώρο.

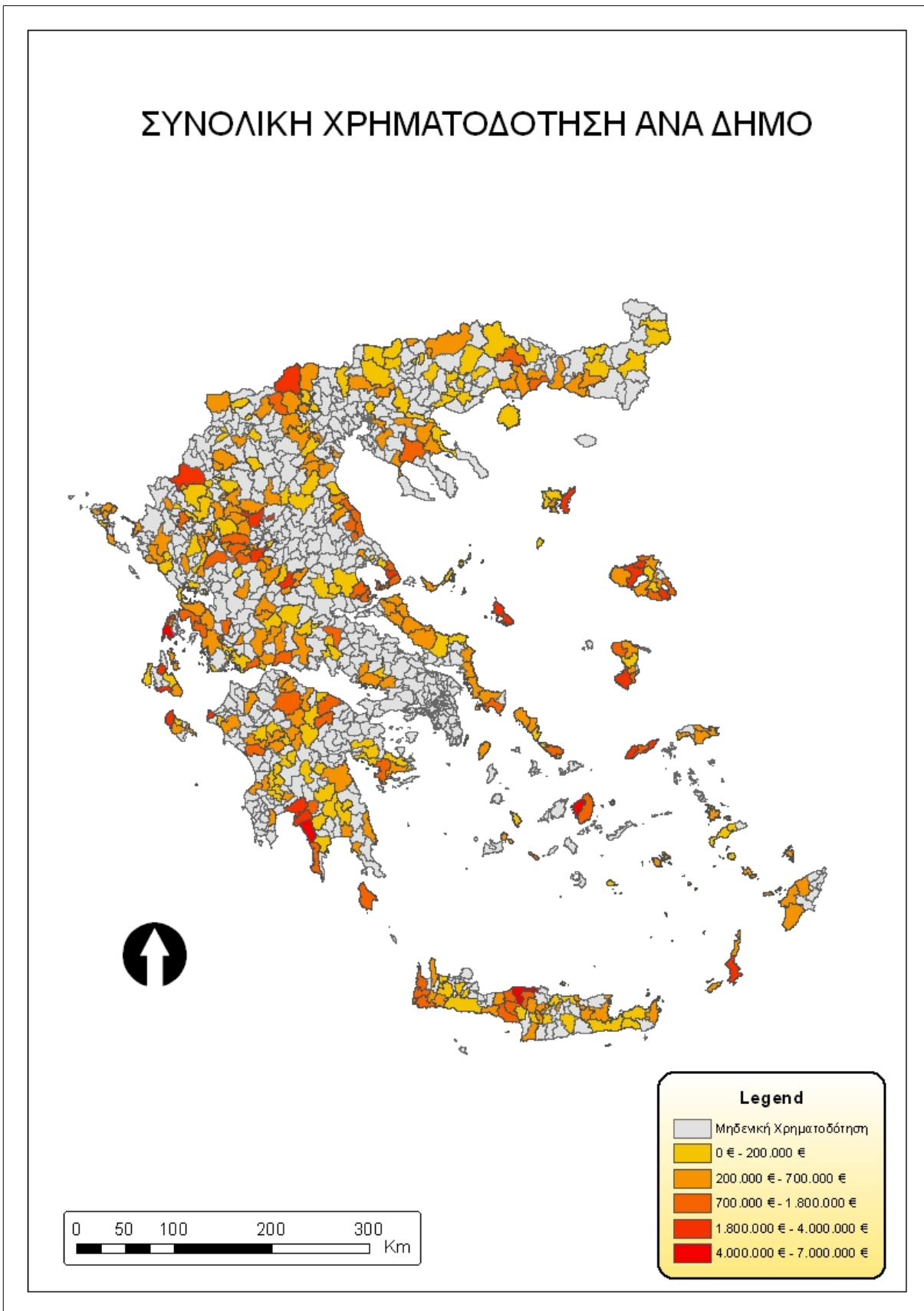
Εικόνα 6: Κατανομή των επιδοτήσεων της Κ.Π. "Leader +" στον ελλαδικό χώρο.

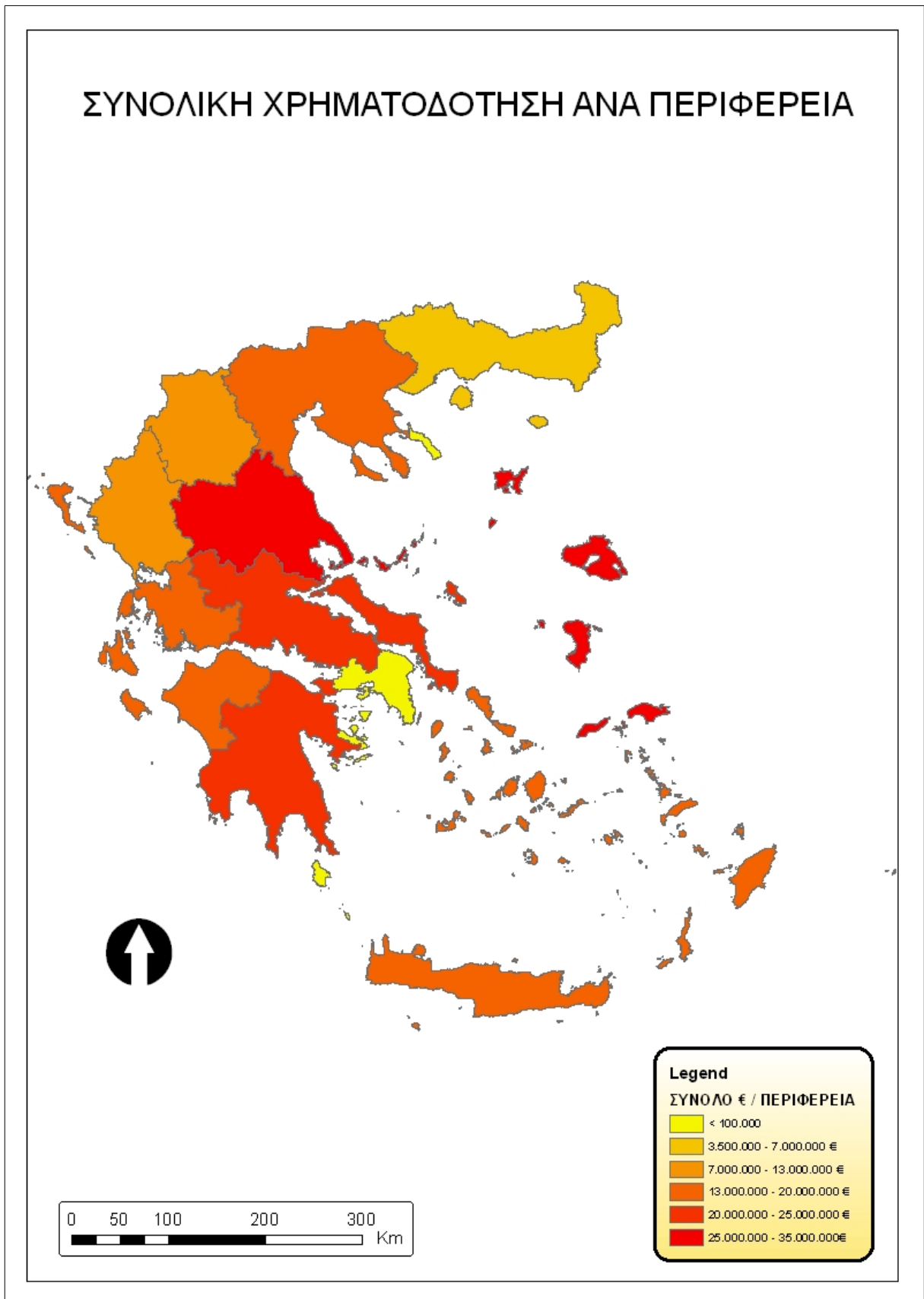
Εικόνα 7: Κατανομή των επιδοτήσεων του Π.Α.Α. "Άξονας 3"

Εικόνα 8: Κατανομή των επιδοτήσεων του Π.Α.Α. "Άξονας 4"

Εικόνα 9: Κατανομή των επιδοτήσεων όλων των προγραμμάτων

Εικόνα 10: Κατανομή των επιδοτήσεων όλων των προγραμμάτων

4.5 ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στο κεφάλαιο παρουσιάζονται και σχολιάζονται τα αποτελέσματα και προϊόντα της παραπάνω ενότητας. Παρουσιάζεται η πλήρης εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης των χρηματοδοτήσεων αγροτουρισμού στην Ελλάδα για την περίοδο 2000-2010.

Θα εξεταστεί, επίσης, το ερώτημα *πως είναι κατανεμημένα τα διάφορα κονδύλια των προγραμμάτων στον ελλαδικό χώρο. Υπάρχει Ισοκατανομή ή Ανισοκατανομή? Ποιες περιοχές συγκεντρώνουν την υψηλότερη χρηματοδότηση?* Αυτά και άλλα ερωτήματα θα εξεταστούν στο κεφάλαιο αυτό.

Το κεφάλαιο χωρίζεται σε δυο ενότητες. Στην πρώτη ενότητα αναλύεται η υφιστάμενη κατάσταση σε επίπεδο χώρας και στην δεύτερη σε περιφερειακό επίπεδο.

4.5.1 Εθνικό Επίπεδο

Ο αγροτουρισμός της Ελλάδας δέχθηκε κονδύλια στις δυο προγραμματικές περιόδους, 2000-2006 (Γ' Κ.Π.Σ.) και 2007-2013 (Ε.Σ.Π.Α.), ύψους 214.000.000 €.

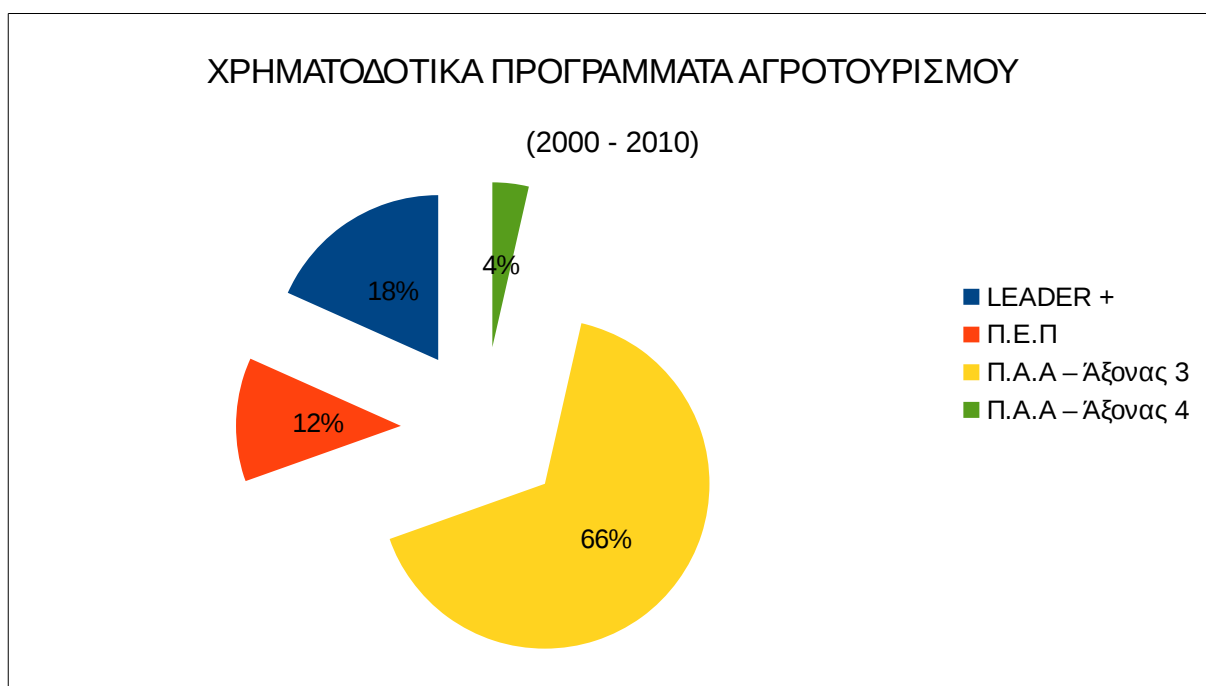
Πρέπει οπωσδήποτε να σημειωθεί ότι στην παρούσα εργασία μελετήθηκε η περίοδος από το 2000 μέχρι και το 2010. Τα τρία χρόνια μεταξύ 2010 και 2013 του Ε.Σ.Π.Α. δεν εξεταστήκανε στην εργασία αυτή, λόγω έλλειψης δεδομένων για το χρονικό αυτό διάστημα και την αλλαγή του νόμου για την διοικητική διαίρεση της Ελλάδας (3852/2010). Επίσης, για λόγους συντομίας, όταν γίνεται αναφορά για τις διάφορες χρηματοδοτήσεις, εθνικές, των περιφερειών και δήμων, εννοείται πάντα η χρηματοδότηση αγροτουρισμού στην Ελλάδα την χρονική περίοδο 2000-2010, από τα 4 χρηματοδοτικά πακέτα των 3 προγραμμάτων που αναφέρονται στη συνέχεια.

Το συνολικό ποσό χρηματοδότησης του αγροτουρισμού προήλθε από τρία διαφορετικά προγράμματα και συνολικά τέσσερα πακέτα χορηγήσεων:

- Τα **Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα** του Γ' Κ.Π.Σ. (2000 – 2006) συμμετείχαν με 26.000.000 €.
- Η Κοινοτική Πρωτοβουλία “**Leader Plus**” του Γ' Κ.Π.Σ. με 40.000.000 €.

- Το **Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης** “Αλέξανδρος Μπαλτατζής” (2007 – 2013), η εφαρμογή του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης, συμμετείχε με 149.000.000 €.
- Ο **Άξονας 3** του Προγράμματος με 141.000.000 € και
- Ο **Άξονας 4** με 8.000.000 €

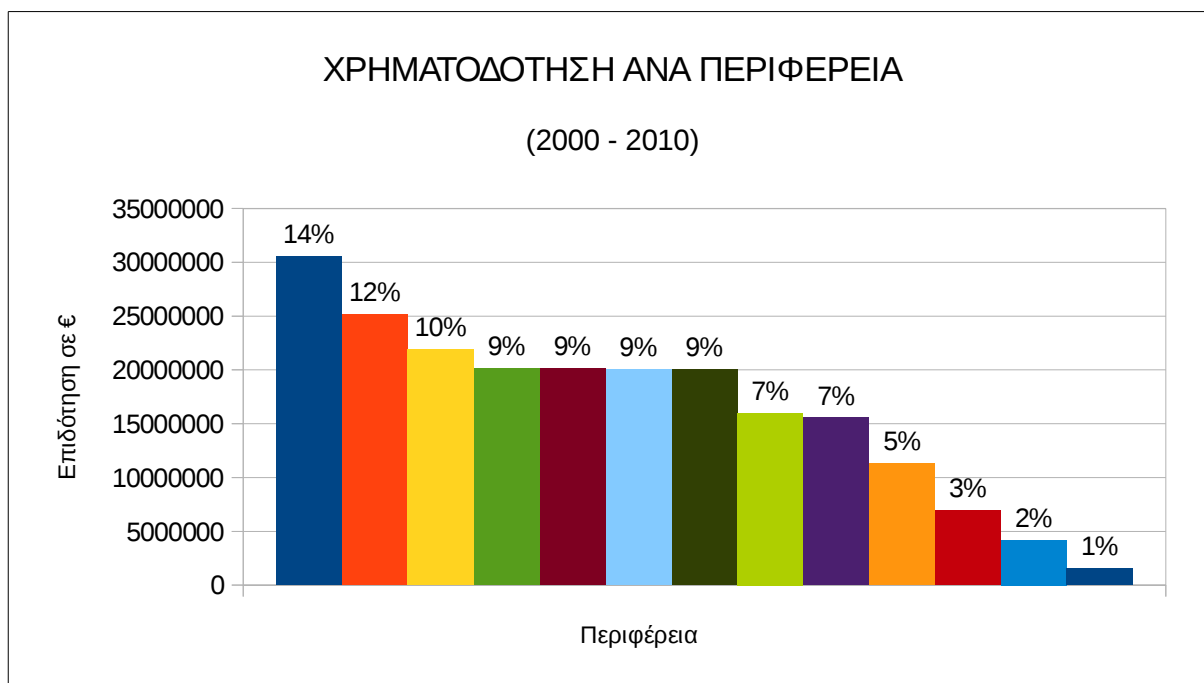
Από τα παραπάνω νούμερα παρατηρείται ότι το κύριο πρόγραμμα που χρηματοδότησε δήμους και κοινότητες στην Ελλάδα είναι το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και συγκεκριμένα ο Άξονας 3 του προγράμματος. Σχεδόν μηδαμινά απέναντι στα 141.000.000 € του Άξονα 3, συνείσφερε ο Άξονας 4 του ίδιου προγράμματος. Η Κοινοτικής Πρωτοβουλία Leader Plus και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα καταλαμβάνουν, τις θέσεις 2 και 3 αντίστοιχα.

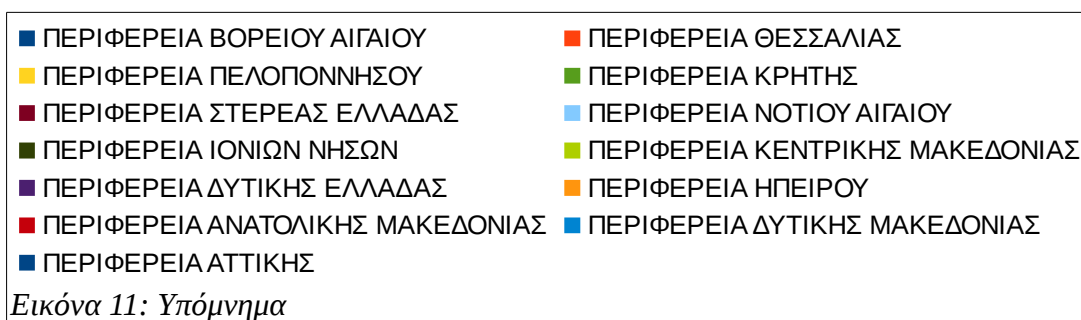
Διάγραμμα 1: Αναλογία των Προγραμμάτων

Όσον αφορά την κατανομή των κονδυλίων ανά περιφέρεια, η περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου και της Θεσσαλίας βρίσκονται στις πρώτες θέσεις με επιδοτήσεις ύψους 30.000.000 € και 25.000.000 € αντίστοιχα. Οι περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης και Δυτικής Μακεδονίας είναι στις τελευταίες θέσεις, αν εξαιρέσουμε την περιφέρεια Αττικής, με τις

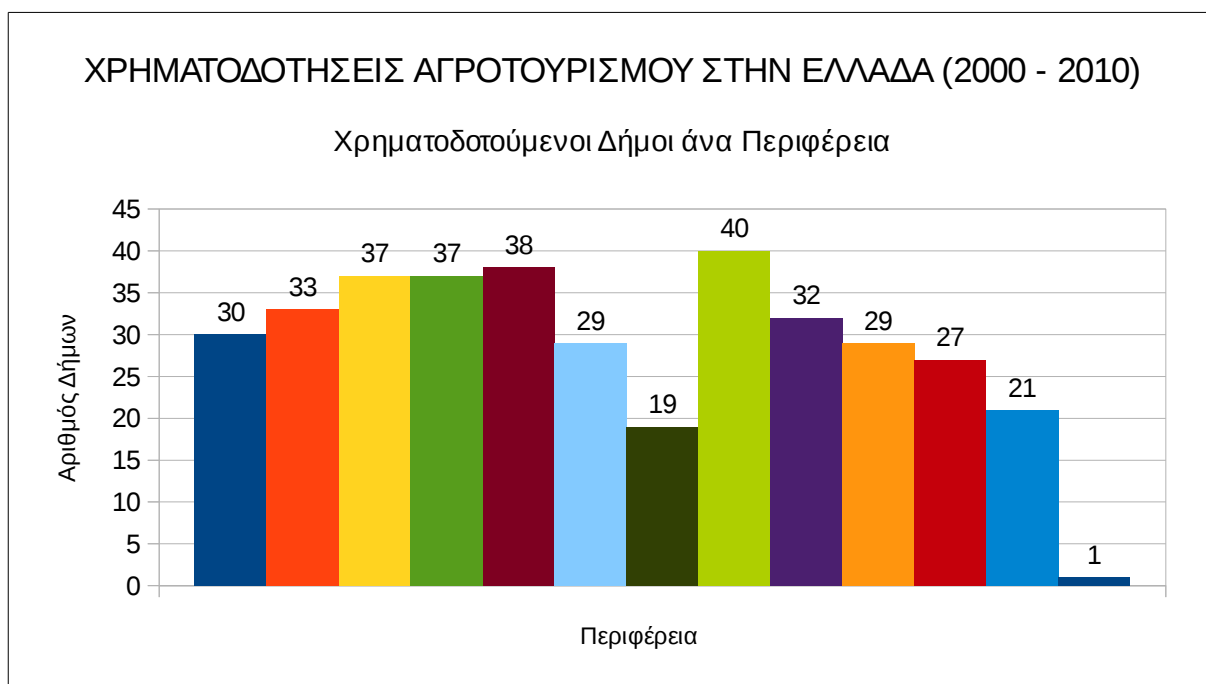
επιδοτήσεις να ανέρχονται στα 7.000.000 € και 4.000.000 € αντίστοιχα. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται χρηματοδοτήσεις αγροτουρισμού ανά περιφέρεια.

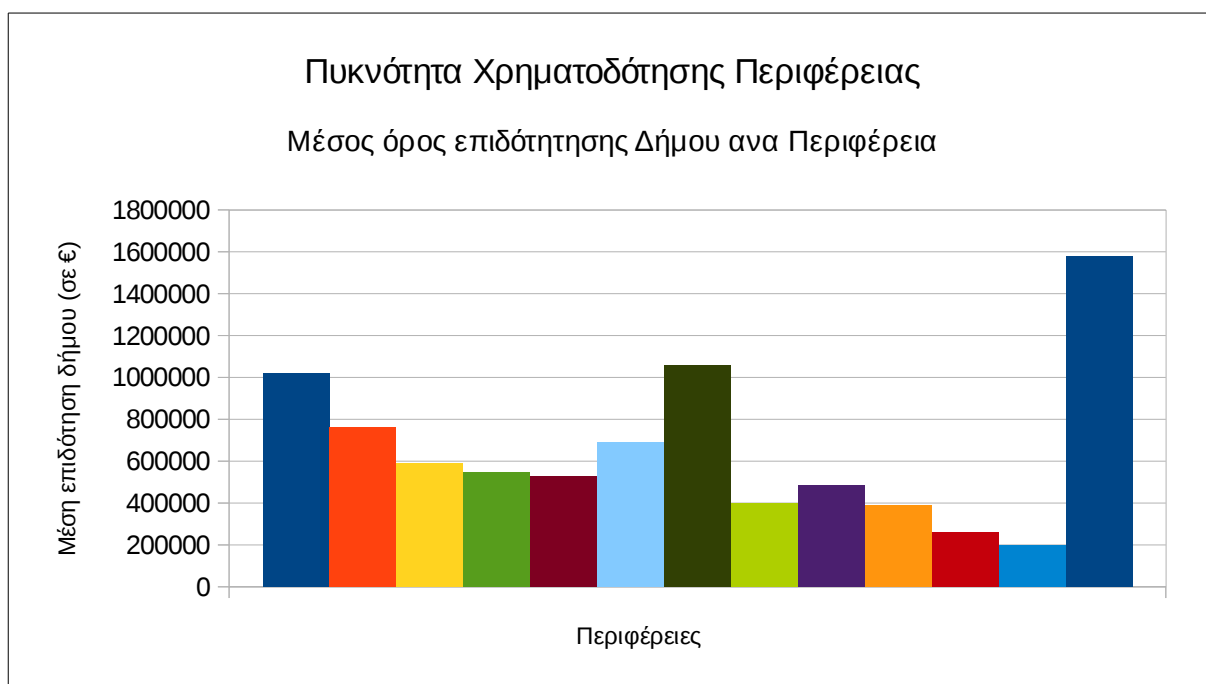
Διάγραμμα 2: Κατανομή Περιφερειών και Επιδοτήσεων

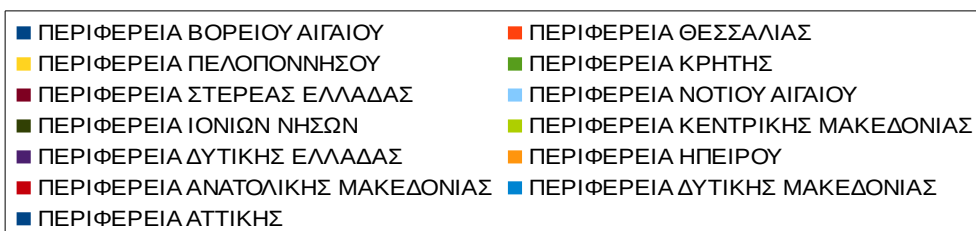
Η εικόνα στους δήμους είναι διαφορετική. Οι περιφέρειες με τα υψηλότερα ποσά επιδοτήσεων δεν έχουν και τον μεγαλύτερο αριθμό των επιδοτούμενων δήμων. Για παράδειγμα, τα κονδύλια της περιφέρειας Ιονίων Νήσων κατανέμονται σε μόλις 19 δήμους, ενώ οι επιδοτήσεις της Κεντρικής Μακεδονίας κατανέμονται σε 40 δήμους. Από το παράδειγμα αυτό προκύπτει ότι η αναλογία ύψος επιδότησης περιφέρειας / αριθμός δήμων δημιουργεί διαφορετικές πυκνότητες και εντάσεις των χρηματοδοτήσεων ανά περιφέρεια. Πιο κατανοητά γίνεται αυτό παρατηρώντας τα παρακάτω δύο διαγράμματα.

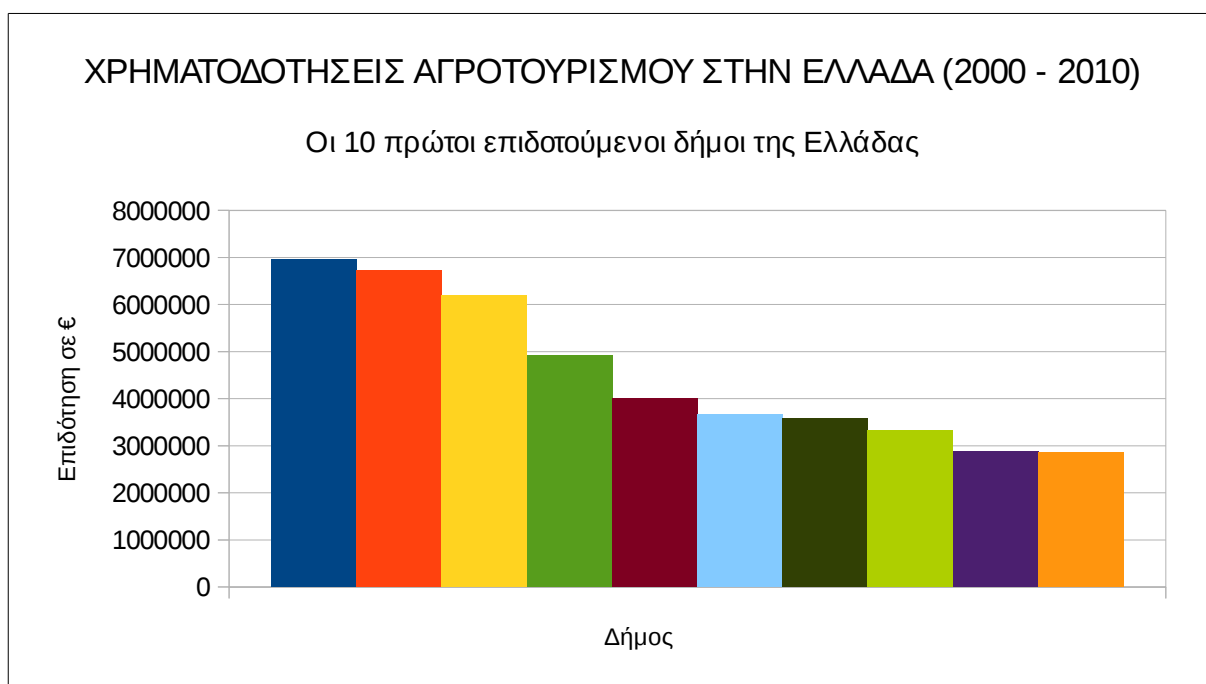
Διάγραμμα 3: Αριθμός επιδοτούμενων δήμων ανά περιφέρεια

Διάγραμμα 4: Μέσος όρος χρηματοδότησης δήμου ανά περιφέρεια

Συνολικά επιχορηγήθηκαν 373 δήμοι και κοινότητες σε όλη την ελληνική επικράτεια για αγροτουριστικές επενδύσεις και δραστηριότητες. Οι δέκα πρώτοι δήμοι σε ύψος επιδότησης καταλαμβάνουν το 21% της συνολικής χρηματοδότησης για όλη την Ελλάδα. Η περιφέρεια Θεσσαλίας και Βορείου Αιγαίου εμφανίζει από δυο δήμους στην “Top 10” των επιδοτούμενων δήμων. Στα παρακάτω δυο διαγράμματα παρουσιάζεται η κατάσταση των 10 πρώτων επιδοτούμενων δήμων στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 5: Οι δήμοι με τα υψηλότερα κονδύλια

■ Δ. ΛΕΥΚΤΡΟΥ Π. ΠΕΛ.	■ Δ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΩΝ Π. ΙΟΝ.
■ Δ. ΝΑΞΟΥ Π. Ν.ΑΙΓ.	■ Δ. ΓΕΡΟΠΟΤΑΜΟΥ Π. ΚΡΗ.
■ Δ. ΑΓΙΟΥ ΚΗΡΥΚΟΥ Π. Β.ΑΙΓ.	■ Δ. ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ Π. ΘΕΣ.
■ Δ. ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ Π. ΘΕΣ.	■ Δ. ΠΕΤΡΑΣ Π. Β.ΑΙΓ.
■ Δ. ΣΚΥΡΟΥ Π. ΣΤΕΡ.	■ Δ. ΚΑΣΤΡΟΥ – ΚΥΛΛΗΝΗΣ Π. Δ.ΕΛΛ.
■ ΥΠΟΛΟΙΠΟΙ ΔΗΜΟΙ	

Διάγραμμα 6: Αναλογία των πρώτων 10 επιδοτούμενων δήμων στον ελλαδικό χώρο

4.5.2 Περιφερειακό Επίπεδο

Η παραπάνω ανάλυση έγινε σε εθνικό επίπεδο. Στο κεφάλαιο αυτό θα μεγεθυνθεί η κλίμακα εστιάζοντας σε κάθε περιφέρεια χωριστά.

4.5.2.1 Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Οι επιχορηγήσεις της Περιφέρειας της Στερεάς Ελλάδας από το σύνολο των προγραμμάτων ανέρχεται σε ποσό ύψους 20.100.000 € και αντιστοιχεί στο 9% της χρηματοδότησης όλης της χώρας. Ο Άξονας 4 του Π.Α.Α. δεν συμμετείχε καθόλου στο ποσό αυτό.

Διάγραμμα 7: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια

Στη περιφέρεια επιδοτήθηκαν συνολικά 37 δήμοι και 1 κοινότητα. Οι 5 από τις 38 δημοτικές ενότητες συγκεντρώνουν το 45% των κονδυλίων της περιφέρειας παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 8: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια

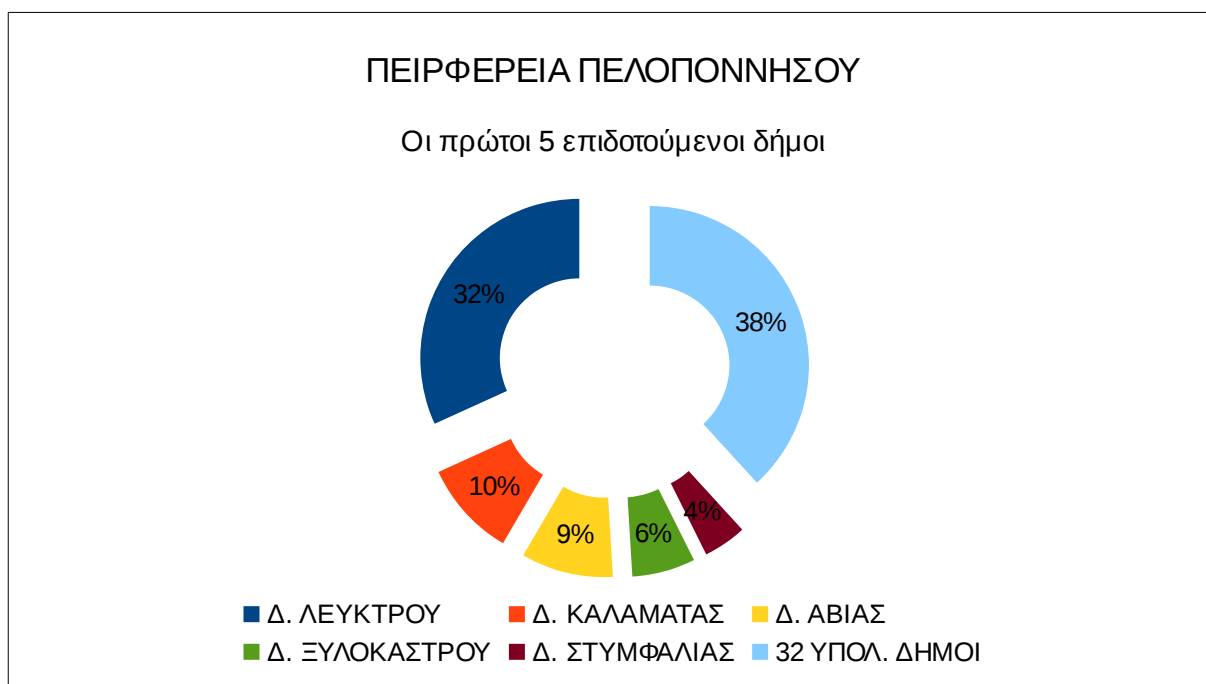
4.5.2.2 Περιφέρεια Πελοποννήσου

Η χωρική ενότητα της Περιφέρειας της Πελοποννήσου δέχθηκε συνολικά 21.900.000 € σε επιδοτήσεις αγροτουρισμού. Όπως και στη Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, αντιστοιχεί οι επιδοτήσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο 9% της εθνικής χρηματοδότησης. Στο ποσό αυτό δεν συνεισφέρει το Π.Ε.Π. και παρατηρείται μεγάλη ανισοκατανομή στην αναλογία των άλλων πακέτων χορηγήσεων.

Διάγραμμα 9: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια

Τις επιδοτήσεις μοιραστήκανε 36 δήμοι και 1 κοινότητα στην περιφέρεια. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι ο δήμος Λεύκτρου του Νομού Μεσσηνίας μαζεύει μόλις το 32% της περιφερειακής και το 3% της εθνικής χρηματοδότησης. Μαζί με τους άλλους 4 πρώτους δήμους, σε ύψος επιδότησης, συγκεντρώνουν το 62% των κονδυλίων της Πελοποννήσου. Η μεγάλη αυτή ανισοκατανομή παρουσιάζεται γραφικά στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 10: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια

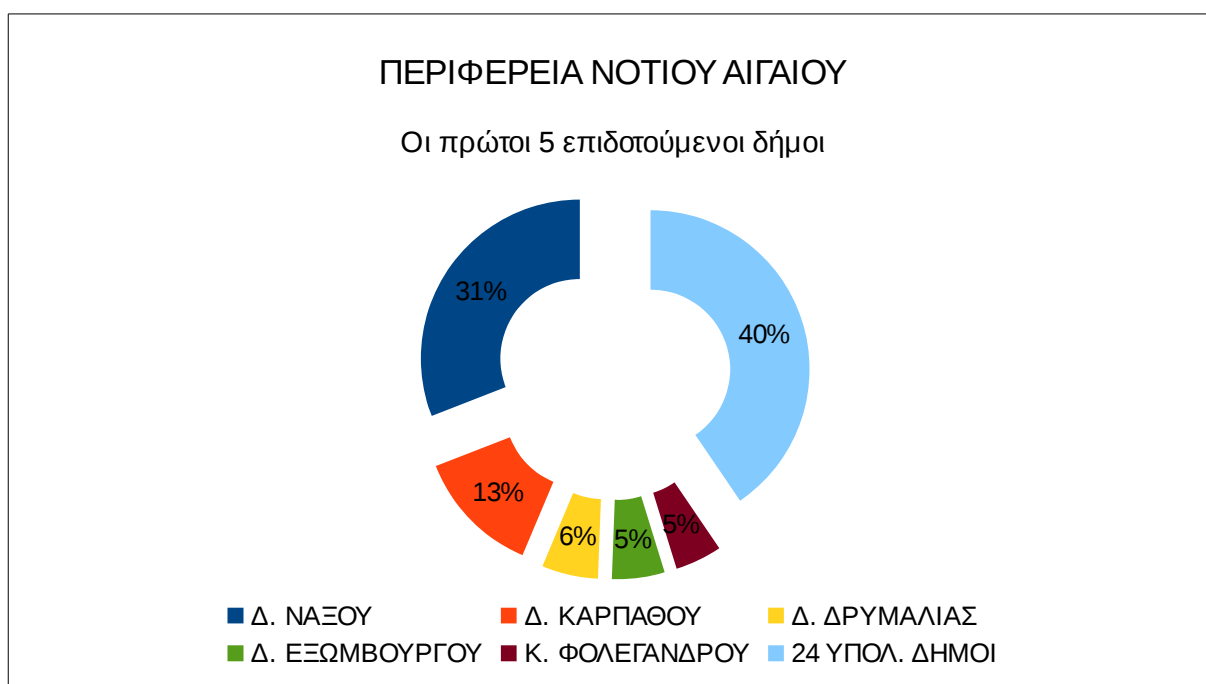
4.5.2.3 Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Τα κονδύλια της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ανέρχονται στο ποσό των 20.100.000 € και αντιστοιχούν, στο 9% της εθνικής χρηματοδότησης στον τομέα του αγροτουρισμού. Η εικόνα των προγραμμάτων είναι παρόμοια με αυτήν της Περιφέρειας Πελοποννήσου, όπου απέχει επίσης το Π.Ε.Π. και ο Άξονας 4 του Π.Α.Α. συμμετέχει με την επιδότηση ενός μόνο δήμου.

Διάγραμμα 11: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια

Όσον αφορά τους επιδοτούμενους δήμους, η περιφέρεια συγκεντρώνει 26 δήμους και 3 κοινότητες, με τον δήμο της Νάξου να ανέρχεται στο 32% της περιφερειακής επιχορήγησης. Μαζί με τους άλλους 4 των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων της περιφέρειας συγκεντρώνουν το 60% του Νοτίου Αιγαίου.

Διάγραμμα 12: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια

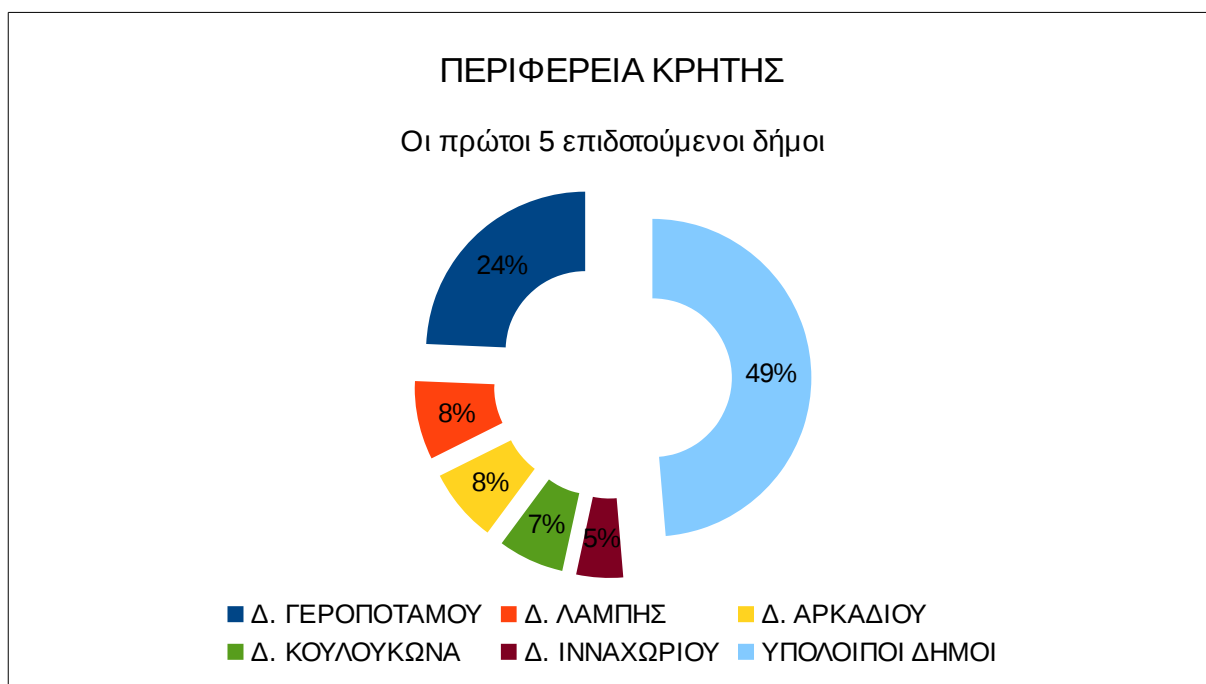
4.5.2.4 Περιφέρεια Κρήτης

Οι επιδοτήσεις που δέχτηκε η Περιφέρεια Κρήτης αντιστοιχούν εξίσου σε μερίδιο 9% της εθνικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού και ανέρχονται σε 20.200.000 €. Στα χρηματοδοτικά πακέτα παρατηρείται η σημαντική συνεισφορά του Leader +, με ποσοστό 20% και τον Άξονα 3 του Π.Α.Α. ως κυρίαρχο πακέτο με το ποσοστό του να αγγίζει το 80%. Το Π.Ε.Π. της Κρήτης δεν επιδοτεί τον αγροτουρισμό και ο Άξονας 4 του Π.Α.Α. συμμετέχει με χαμηλό ποσοστό.

Εικόνα 12: Αναλογία των προγραμμάτων επιδότησης στην περιφέρεια

Ο δήμος Γεροποτάμου, ένας από συνολικά 37 επιδοτούμενους δήμους της Κρήτης, δέχτηκε το 24% της συνολικής χρηματοδότησης της περιφέρειας. Μαζί με άλλους 4 δήμους δημιουργεί την εξής εικόνα στην περιφέρεια:

Εικόνα 13: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια

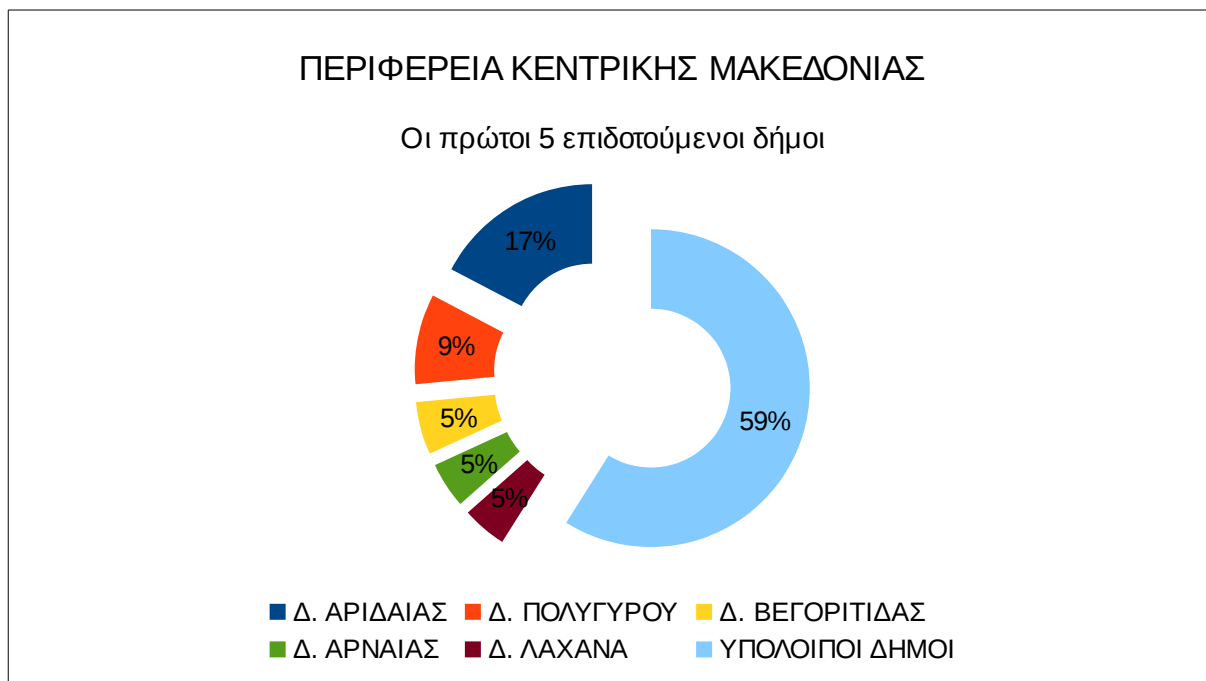
4.5.2.5 Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Στα 16.000.000 € και 7% της εθνικής χρηματοδότησης ανέρχεται το μερίδιο της Κεντρικής Μακεδονίας. Το Leader+ ξεπερνάει την επιχορήγηση του Άξονα 3 του Π.Α.Α.

Εικόνα 14: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια

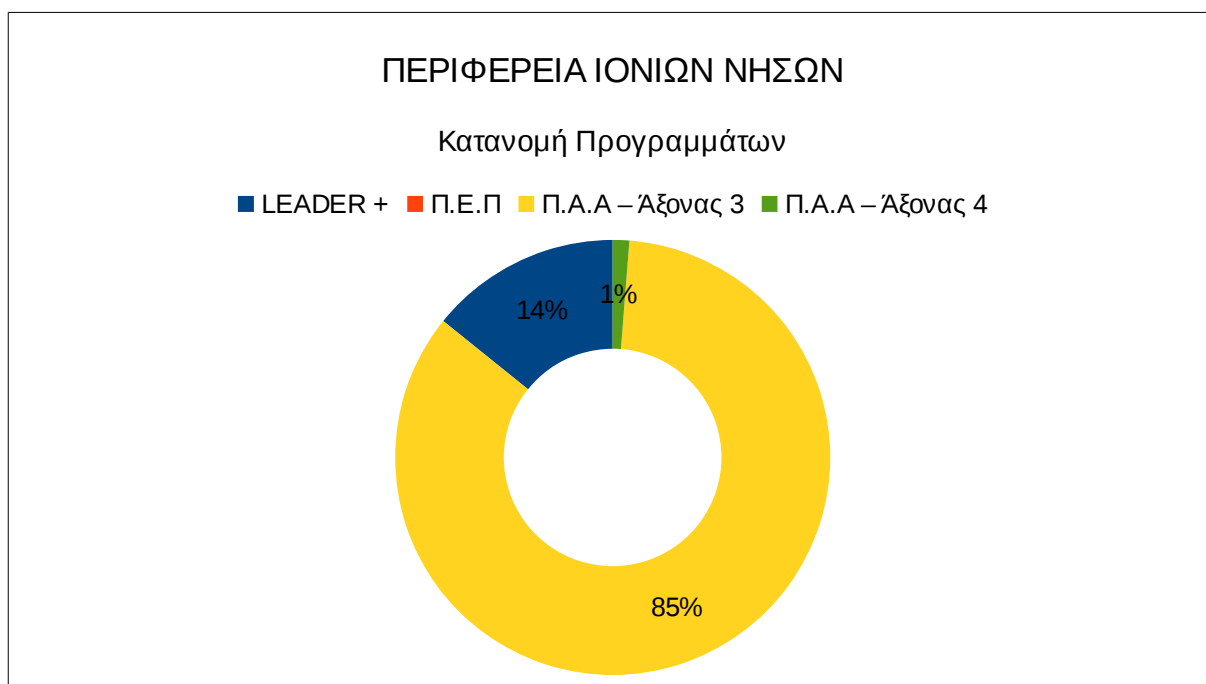
Η περιφέρεια καταλαμβάνει την πρώτη θέση στο αριθμό των επιδοτούμενων δήμων. Συνολικά 40 δήμοι δεχτήκαν χρηματοδοτήσεις. Οι πρώτοι 5 επιδοτούμενοι δήμοι της περιφέρειας, με τον δήμο Αριδαίας στην πρώτη θέση με 17% των επιδοτήσεων, παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

Εικόνα 15: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια

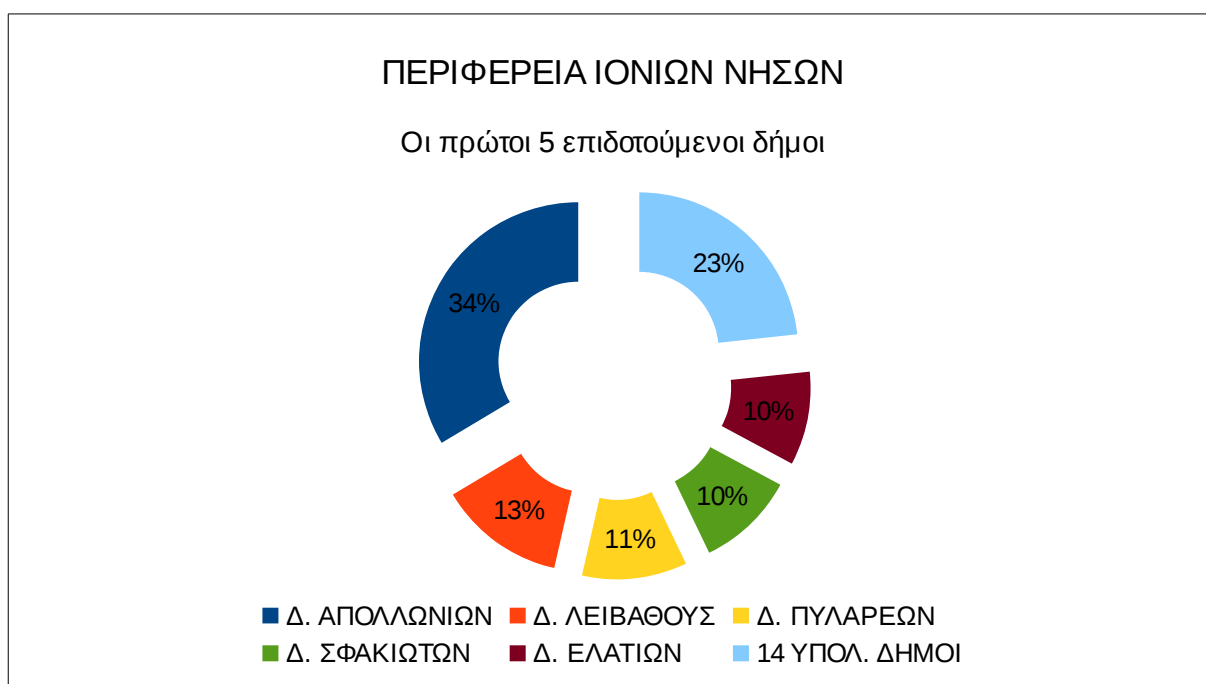
4.5.2.6 Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Η περιφέρεια των Ιονίων Νήσων συμμετέχει με ποσοστό 9% και ποσό 20.100.000 € στην εθνική χρηματοδότηση αγροτουρισμού. Το κύριο πρόγραμμα που επιδοτεί την περιφέρεια είναι ο Άξονας 3 του “Αλέξανδρος Μπαλτατζής”, ενώ ο Άξονας 4 συνεισφέρει με την επιδότηση σε ένα μόνο δήμο. Το Π.Ε.Π. των Ιονίων Νήσων δεν επιχορηγεί για αγροτουρισμό.

Εικόνα 16: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια

Στην Περιφέρεια επιδοτήθηκαν 19 δήμοι, από τους οποίους οι 5 πρώτοι επιδοτούμενοι συγκεντρώνουν το 77% της περιφέρειας, ένα ποσοστό που φαίνεται υψηλό αλλά δεν τόση μεγάλη βαρύτητα, πρώτον, γιατί το σύνολο των δήμων είναι μόλις 19 και, δεύτερον, γιατί πρόκειται για περιφέρεια αποτελούμενη από 7 νησιά.

Εικόνα 17: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια

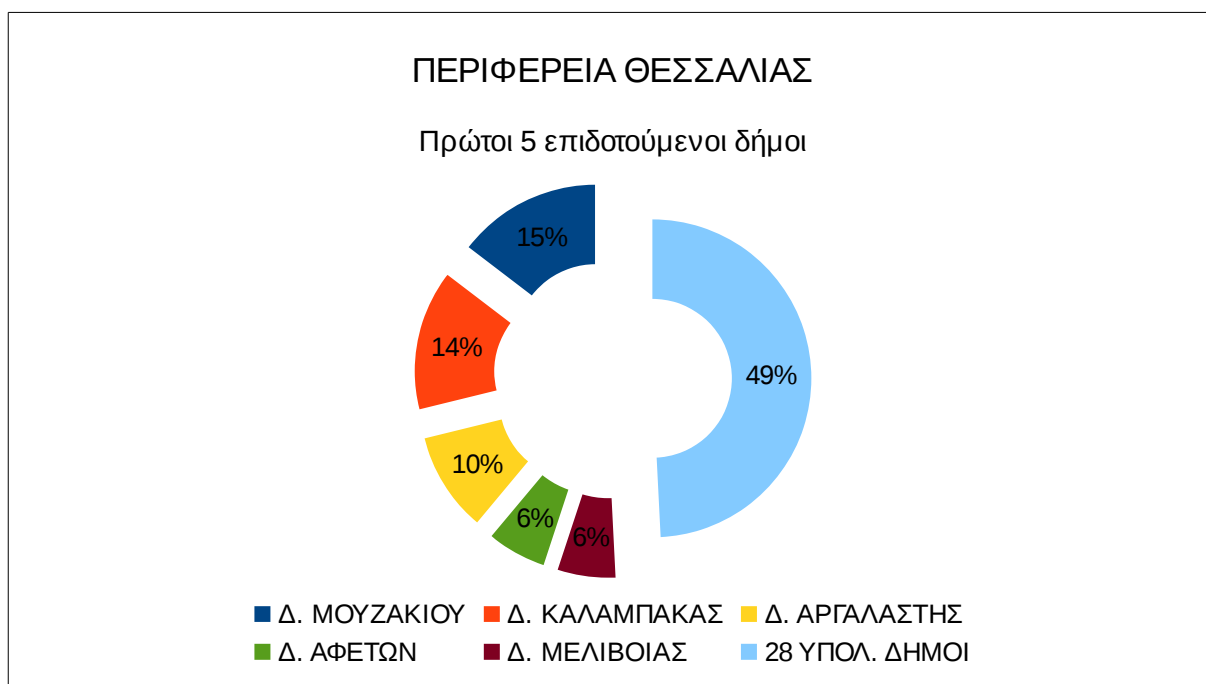
4.5.2.7 Περιφέρεια Θεσσαλίας

Η Θεσσαλία αποτελεί σημαντική περιφέρεια στην αποδοχή κονδυλίων στον τομέα του αγροτουρισμού. Σε ποσοστό 12% της συνολικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού στην Ελλάδα και ποσό ύψους 25.100.000 € ανέρχεται η συμμετοχή της. Κυρίαρχο πρόγραμμα επιδότησης είναι ξεκάθαρα το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Θεσσαλίας. Οι Άξονες 3 και 4 του Π.Α.Α. συμμετέχουν με χαμηλά ποσοστά, γεγονός που φανερώνει ότι η Θεσσαλία δέχτηκε το μεγαλύτερο μέρος των κονδυλίων κατά την προγραμματική περίοδο 2000 – 2006 του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Εικόνα 18: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια

Στο παρακάτω διάγραμμα παριστάνεται γραφικά η αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων έναντι των 28 υπόλοιπων δήμων της περιφέρειας που δέχτηκαν κονδύλια για επενδύσεις στον αγροτουρισμό. Οι επιδοτήσεις των 5 αυτών δήμων ανέρχονται σε ποσό ύψους 12.400.000 € και ποσοστό 51% της χρηματοδότησης της Θεσσαλίας.

Εικόνα 19: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια

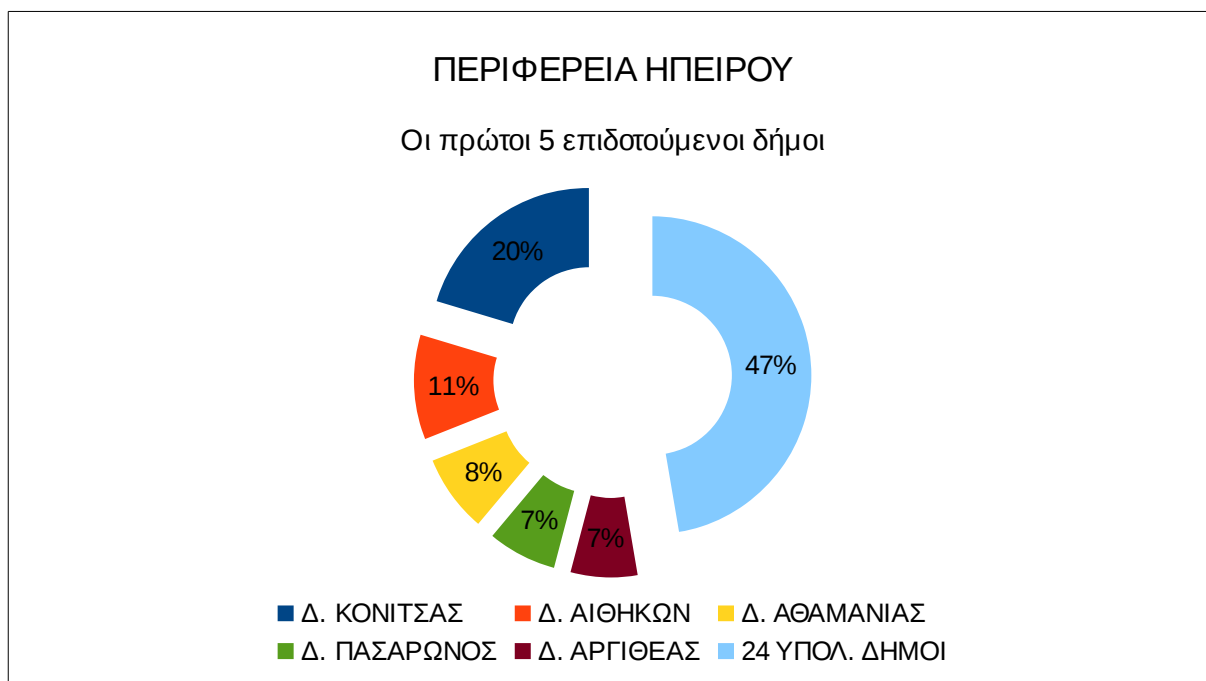
4.5.2.8 Περιφέρεια Ηπείρου

Η Περιφέρεια της Ηπείρου δέχθηκε συνολικά 11.300.000 €. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί στο 5% της εθνικής χρηματοδότησης. Το μεγαλύτερο μέρος των επιδοτήσεων προέρχεται Άξονα 3 του Π.Α.Α., ο Άξονας 4 του ίδιου προγράμματος συνεισφέρει μηδαμινά με μια χαμηλή επιδότηση.

Διάγραμμα 13: Αναλογία των προγραμμάτων στην περιφέρεια

Ο δήμος της Κόνιτσας με τους άλλους 4 πρώτους δήμους, όσον αφορά το ύψος της επιδότησης, καταλαμβάνουν πάνω από το 50% της χρηματοδότησης της περιφέρειας. Η Ήπειρος σημειώνει συνολικά 25 δήμους και 4 κοινότητες που δέχτηκαν κονδύλια.

Διάγραμμα 14: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια

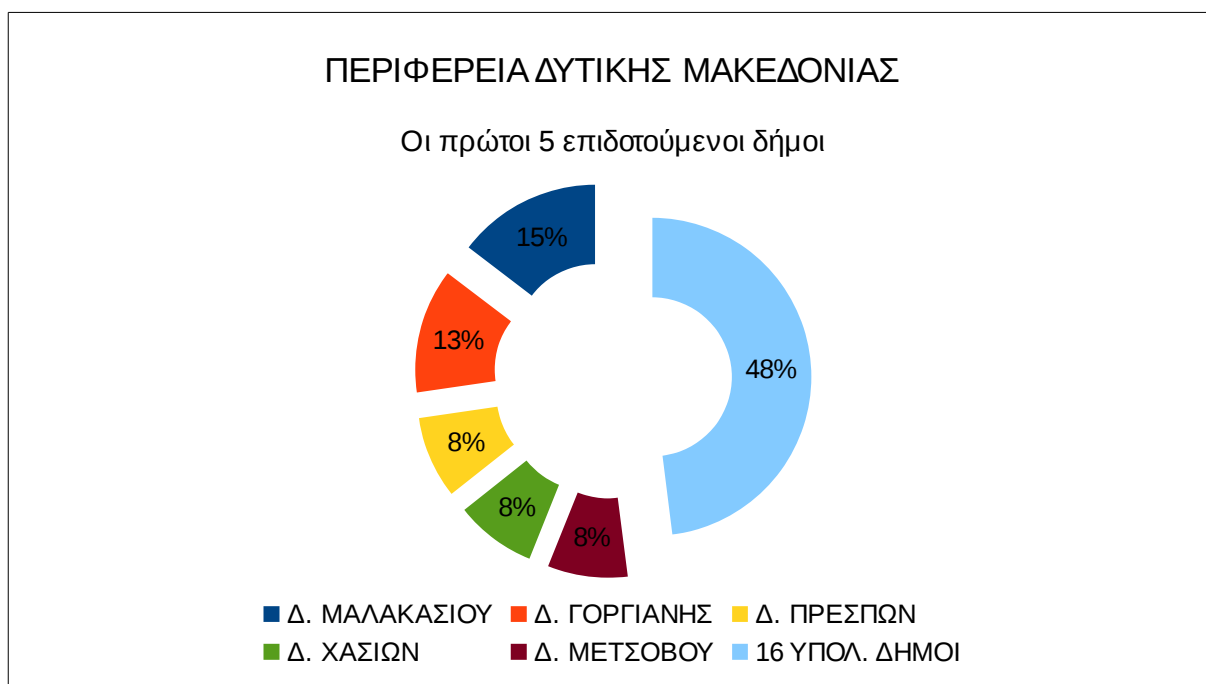
4.5.2.9 Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Επιδότησεις ύψους 4.200.000 € δέχτηκε η Δυτική Μακεδονία με το ποσοστό συμμετοχής της στην συνολική εθνική χρηματοδότηση να ανέρχεται στο 2%. Και στις δύο προγραμματικές περιόδους έγινε η περιφέρεια δέκτης κονδυλίων από και τα τρία προγράμματα.

Διάγραμμα 15: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια

Η περιφέρεια καταλαμβάνει την δεύτερη θέση όσον αφορά τον χαμηλότερο αριθμό των επιδοτούμενων δήμων, με 16 δήμους και 5 κοινότητες. Από τα 21 αυτά δημοτικά διαμερίσματα οι πρώτοι 5 επιδοτούμενοι δήμοι ξεπερνούν το 50% του συνόλου των επιδοτήσεων της Δυτικής Μακεδονίας.

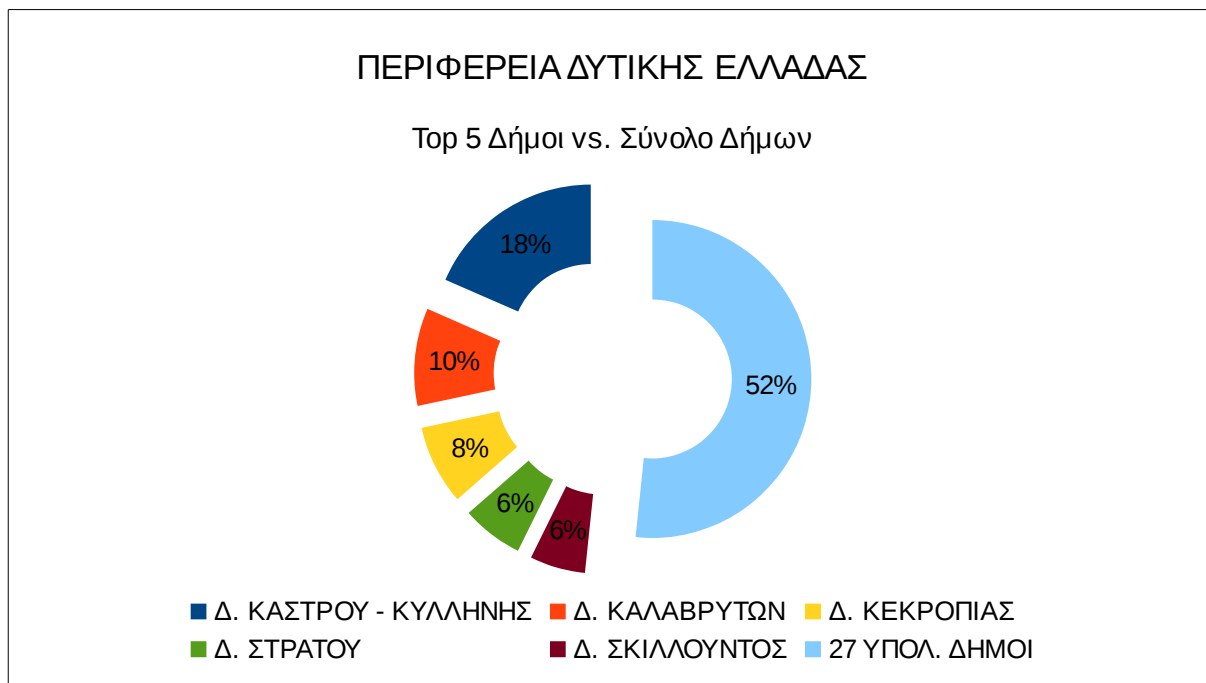
4.5.2.10 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Τα κονδύλια της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας αποτελούν το 7% της εθνικής χρηματοδότησης και αντιστοιχεί σε επιδοτήσεις ύψους 15.500.000 €.

Διάγραμμα 16: Αναλογία των προγραμματικών πακέτων στην περιφέρεια

Ο δήμος Κάστρου – Κυλλήνης είναι ο δέκτης του 18% των επιδοτήσεων της περιφέρειας. Συνολικά επιδοτήθηκαν 31 δήμοι στην Δυτική Ελλάδα.

Διάγραμμα 17: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια

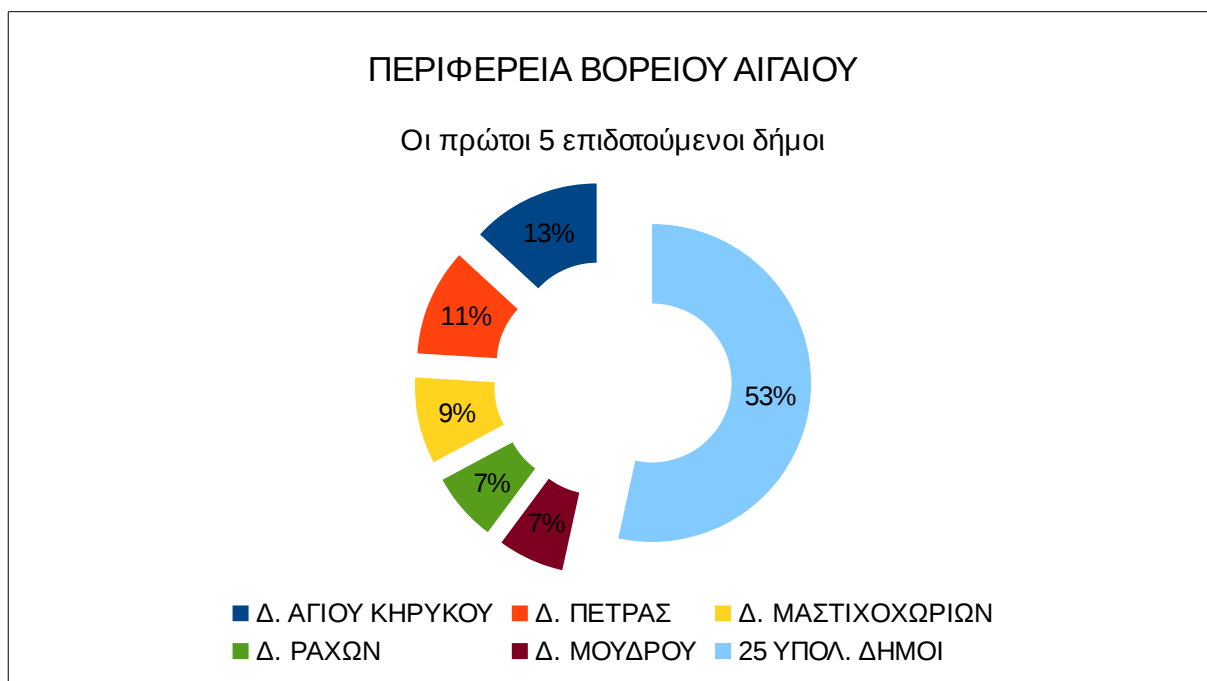
4.5.2.11 Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Η περίπτωση αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου δέχτηκε την μεγαλύτερη χρηματοδότηση στην Ελλάδα για αγροτουριστική δραστηριότητα το χρονικό διάστημα των χρηματοδοτικών πακέτων που εξετάζουμε. Με ποσοστό 14% επιδοτήσεις ύψους 30.500.000 € έχουμε τον Άξονα 3 του Π.Α.Α. να καταλαμβάνει το 90%, δηλαδή 28.000.000 €, των επιδοτήσεων της περιφέρειας. Το υπόλοιπο 10%, ουσιαστικά, προέρχεται από το Γ' Κ.Π.Σ. από την Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader Plus.

Διάγραμμα 18: Αναλογία των πακέτων χρηματοδότησης στην περιφέρεια

Ο δήμος Αγίου Κηρύκου της Ικαρίας έγινε δέκτης επιδοτήσεων 4.000.000 €, ποσό το οποίο ισούται σχεδόν με την χρηματοδότηση της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Τα κονδύλια της περιφέρειας μοιράστηκαν σε συνολικά 29 δήμους και 1 κοινότητα.

Διάγραμμα 19: Αναλογία των πρώτων 5 επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια

4.5.2.12 Περιφέρεια Αττικής

Η περιφέρεια Αττικής αναφέρεται τελείως ενδεικτικά, εφόσον η κύρια έκτασή της καταλαμβάνεται από το μητροπολιτικό χώρο της πρωτεύουσας. Εξαίρεση αποτελεί ο Δήμος Κυθήρων, ο οποίος ανήκει διοικητικά στην Αττική. Το νησί των Κυθήρων πήρε την αξιοσημείωτη επιδότηση ύψους 1.500.000 € από τον Άξονα 3 του Π.Α.Α. και αποτελεί το 1% της χρηματοδότησης αγροτουρισμού στην Ελλάδα.

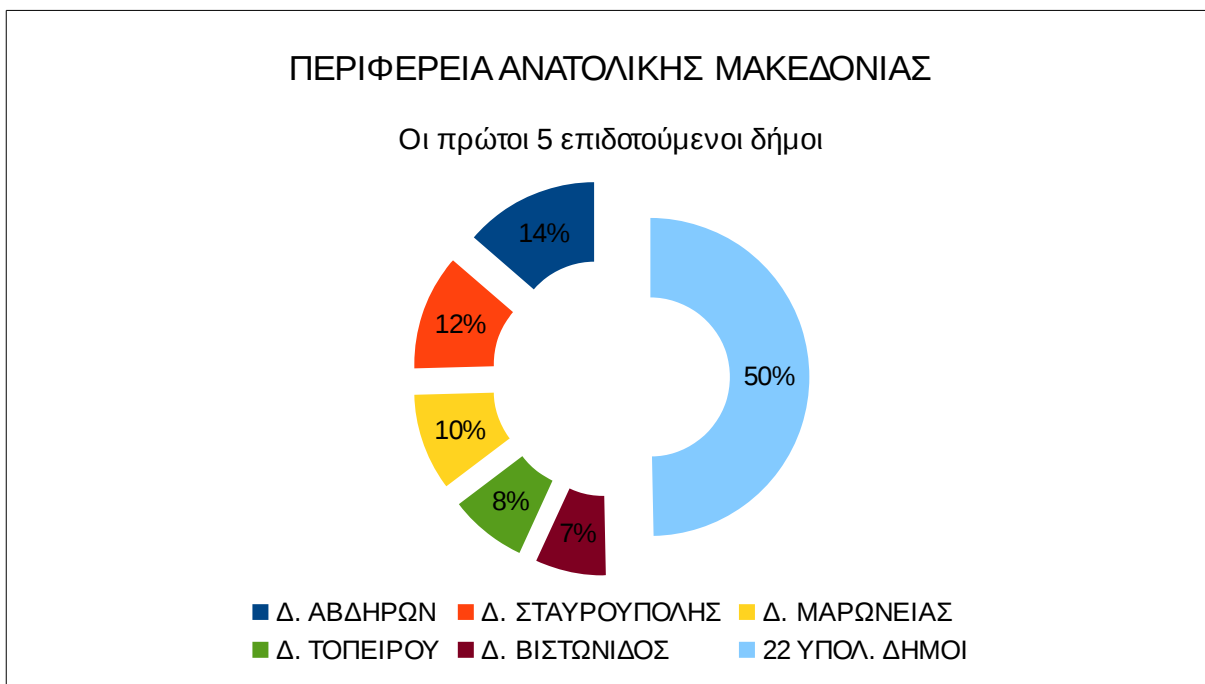
4.5.2.13 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας

Η δέκατη-τρίτη και τελευταία στη σειρά Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας συμμετέχει στην εθνική χρηματοδότηση για αγροτουριστικές δραστηριότητες με 3% και ποσό που αντιστοιχεί στα 7.000.000 €. Το μεγαλύτερο μέρος το καλύπτει το Leader Plus.

Διάγραμμα 20: Αναλογία προγραμμάτων στην περιφέρεια

Στην περιφέρεια δέχτηκαν 25 δήμοι και 2 κοινότητες επιδοτήσεις. Οι πρώτοι 5 επιδοτούμενοι δήμοι έναντι των υπολοίπων παριστάνονται γραφικά στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 21: Αναλογία των 5 πρώτων επιδοτούμενων δήμων στην περιφέρεια

4.6 ΕΛΕΓΧΟΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια γενική διερεύνηση όσον αφορά τη θέση του αγροτουρισμού στον περιφερειακό χωροταξικό σχεδιασμό. Θα εξεταστούν τα εκάστοτε Περιφερειακά Χωροταξικά Σχέδια ως προς τις κατευθύνσεις και προτάσεις που έχουνε για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στην Ελλάδα. Επίσης, θα συγκριθούν τα στοιχεία των χωροταξικών σχεδίων με τα αποτελέσματα της εργασίας, δηλαδή την υπάρχουσα χρηματοδότηση. *Υπάρχουν κοινά σημεία, καλύπτονται οι προτάσεις του κράτους με τα δεδομένα της παρούσας εργασίας.* Αυτά και άλλα ερωτήματα θα μελετηθούν στην παρακάτω ενότητα.

Σε επίπεδο χώρας το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (Υ.Π.Ε.Κ.Α) έχει εκδώσει το 2008 το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Φ.Ε.Κ. 128/2008). Από τον ορισμό του νόμου αυτού και μόνο είναι προφανές, ότι στο Γενικό Χωροταξικό δεν γίνεται συγκεκριμένη πρόταση και αναφορά στον τομέα του αγροτουρισμού. Δίνει, όμως, γενικές κατευθύνσεις στους βασικούς τομείς, χωρίς να αναφέρει λεπτομέρειες.

Τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης δίνουν έμφαση σε διάφορους τομείς, με τον τομέα του αγροτουρισμού να εμπίπτει στο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Ε.Π.Χ.Σ.Α.Α.) για τον Τουρισμό (Φ.Ε.Κ. 1138/2009), σκοπός του οποίου είναι η παροχή κατευθύνσεων, κανόνων και κριτηρίων για τη χωρική διάρθρωση, οργάνωση και ανάπτυξη του τουρισμού στον ελληνικό χώρο και των αναγκών προς τούτο υποδομών καθώς και η διατύπωση ενός ρεαλιστικού προγράμματος δράσης για την επόμενη δεκαπενταετία (2009 – 2024). Οι βασικοί άξονες του Ειδικού Πλαισίου είναι οι εξής:

- Προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος,
- Εξασφάλιση της προστασίας και της βιωσιμότητας των πόρων που ενδιαφέρουν τον τουρισμό

- Ενίσχυση των πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης καθώς και η διαμόρφωση ενός σαφέστερου πλαισίου κατευθύνσεων προς τον υποκείμενο σχεδιασμό, τις αδειοδοτούσες αρχές και τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι το Ε.Π.Χ.Σ.Α.Α. για τον Τουρισμό εκδόθηκε το 2009. Όπως είναι γνωστό, το χρονικό διάστημα που εξετάστηκαν οι χρηματοδοτήσεις αγροτουρισμού στα παραπάνω κεφάλαια είναι η περίοδος 2000-2010. Επομένως, δεν μπορεί να γίνει σύγκριση και σχολιασμός του σχεδιασμού και της υφιστάμενης κατάστασης, εφόσον τα οι κατευθύνσεις και προτάσεις του Πλαισίου δεν αποτυπώνονται στα δεδομένα της εργασίας.

4.6.1 Περιφερειακός Σχεδιασμός

Σε αντίθεση με το Ειδικό Πλαίσιο Τουρισμού του Υ.Π.Ε.Κ.Α., τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Π.Χ.Σ.Α.Α.) εκδόθηκαν όλα το 2003-2004 και επομένως υπάρχει η δυνατότητα ελέγχου και σύγκρισης των στοιχείων του κάθε Περιφερειακού Πλαισίου με την υφιστάμενη κατάσταση.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί, επίσης, ότι το χρονικό διάστημα σύγκρισης και αντιπαραβολής των στοιχείων είναι η χρονική περίοδος 2003-2010 εφόσον τα τα αποτελέσματα της εργασίας απευθύνονται στη περίοδο 2000-2010 και τα περιφερειακά σχέδια συντάχθηκαν το 2003-4.

Τα Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. καταρτίζονται για κάθε περιφέρεια της χώρας και αποτελούν σύνολα κειμένων ή και διαγραμμάτων με τα οποία:

- καταγράφεται και αξιολογείται η θέση της περιφέρειας στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο, ο ρόλος της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες και οι λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει,
- καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου στο επίπεδο της περιφέρειας,
- αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών πολιτικών και προγραμμάτων στο επίπεδο της περιφέρειας και

- προσδιορίζονται με προοπτική δεκαπέντε ετών οι βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου στο επίπεδο της περιφέρειας, οι οποίες θα προωθούν την ισότιμη ένταξη της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο.

Στη συνέχεια εξετάζεται κάθε περιφέρεια της Ελλάδας χωριστά. Κάθε υπό-κεφάλαιο εστιάζει και σε μια περιφέρεια και είναι δομημένο σε δυο ενότητες. Στην πρώτη ενότητα γίνεται αναφορά των στοιχείων του Περιφερειακού Πλαισίου που σχετίζονται με προτάσεις ανάπτυξης αγροτουρισμού. Στο δεύτερο κομμάτι δίνεται μια εικόνα από τα την υφιστάμενη κατάσταση της εκάστοτε περιφέρειας και συγκρίνεται με τα στοιχεία του σχεδιασμού.

4.6.1.1 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

Στο Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (Φ.Ε.Κ. 1471/2003) δίνονται οι εξής προτάσεις και κατευθύνσεις για τον αγροτουρισμό:

- Νησιώτικος χώρος:
 - Η **Σαμοθράκη** προσφέρεται για την προώθηση μορφών αγροτουρισμού και οικοτουρισμού.
- Ορεινός χώρος:
 - Ο αγροτουρισμός προτείνεται ως μια βασική κατεύθυνση ανάπτυξης του ορεινού όγκου της περιφέρειας.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της εργασίας για την Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης. Τις επιδοτήσεις που δέχτηκε από το κάθε πακέτο, την συνολική χρηματοδότηση και το ποσοστό που αναλογεί στην περιφέρεια σε εθνικό επίπεδο.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	LEADER +	Π.Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΞΟΝΑΣ 4	ΣΥΝΟΛΟ
	4.600.000	0	2.000.000	380000	6.980.000
25 Δήμοι, 2 Κοινότητες = 27	66,00%	0,00%	29,00%	5,00%	3,00%

Πίνακας 3: Υφιστάμενη χρηματοδότηση της περιφέρειας

Μεταξύ των αναφορών του Περιφερειακού Πλαισίου και των δεδομένων της υφιστάμενης κατάστασης δεν βγαίνουν συμπεράσματα, εκτός από το γεγονός ότι η Σαμοθράκη μέχρι το 2010 δεν πήρε επιδότηση για αγροτουρισμό.

4.6.1.2 Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Βορείου Αιγαίου (Φ.Ε.Κ. 1473/2003) γίνονται οι εξής αναφορές για τον αγροτουρισμό:

- Δίκτυα φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος:
 - Το πλούσιο φυσικό περιβάλλον της περιφέρειας θεωρείται σημαντικός αναπτυξιακός πόρος. Μπορεί να αξιοποιηθεί στο σχεδιασμό και τη λειτουργία εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως αγροτουρισμός και οικότουρισμος.
- Στη **Λέσβο**, συγκεκριμένα, προβλέπει το χωροταξικό σχέδιο στον τομέα του τουρισμού την ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

Το συνολικό ποσό των επιδοτούμενων δήμων της Λέσβου ανέρχεται στα 13.250.000 € και προέρχεται κατά κύριο λόγο από το πακέτο του Άξονα 3 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2010. Σε μικρότερο ποσοστό συμμετείχε η Κ.Π. Leader Plus.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	LEADER +	Π.Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΞΟΝΑΣ 4	ΣΥΝΟΛΟ
29 Δήμοι, 1 Κοινότητα = 30	2.600.000	0	27.500.000	400000	30.500.000
	9,00%	0,00%	90,00%	1,00%	14,00%

Πίνακας 4: Υφιστάμενη χρηματοδότηση της περιφέρειας

Υπενθυμίζεται στο σημείο αυτό πως η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου πήρε με το 14% το μεγαλύτερο ποσοστό σε επιδοτήσεις αγροτουρισμού στην Ελλάδα την περίοδο 2000-2010. Από τα δεδομένα της εργασίας προκύπτει ότι από το ποσοστό αυτό της περιφέρειας, το 43% καταλαμβάνουν οι εξής Δήμοι της Λέσβου:

ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΣ ΔΗΜΟΣ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ (σε €)
Δ. ΠΕΤΡΑΣ	3350000
Δ. ΚΑΛΛΟΝΗΣ	2000000
Δ. ΓΕΡΑΣ	1900000
Δ. ΜΗΘΥΜΝΑΣ	1750000
Δ. ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	1000000
Δ. ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ	800000
Δ. ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ	750000
Δ. ΕΡΕΣΟΥ - ΑΝΤΙΣΣΗΣ	550000
Δ. ΜΑΝΤΑΜΑΔΟΥ	500000
Δ. ΕΥΕΡΓΕΤΟΥΛΑ	300000
Δ. ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ	200000
Δ. ΑΓΙΑΣΟΥ	100000
Δ. ΑΤΣΙΚΗΣ	50000
ΣΥΝΟΛΟ	13250000

Πίνακας 5: Επιδοτήσεις δήμων Λέσβου 2000 - 2010

Γενικότερα μπορεί να σημειωθεί πως η κατεύθυνση του σχεδιασμού της ανάπτυξης του αγροτουρισμού στη Λέσβο βρήκε τόπο, τουλάχιστον όσον αφορά τις επιδοτήσεις που δέχτηκε το νησί.

4.6.1.3 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Διερευνώντας το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Δυτικής Ελλάδας (Φ.Ε.Κ. 1470/2003) εντοπίστηκαν τα εξής στοιχεία για τον αγροτουρισμό:

- Πρότυπο χωρικής ανάπτυξης:
 - Ανάπτυξη ειδικών και ήπιων μορφών τουρισμού σε συνδυασμένα πολιτιστικά – περιβαλλοντικά δίκτυα, όπως οικολογικός τουρισμός και αγροτουρισμός.
- Χωροταξική οργάνωση:
 - Μια βασική κατεύθυνση για τη χωρική διαφοροποίηση και την αναβάθμιση του ενδοπεριφερειακού χώρου στις κρίσιμες ζώνες είναι η ενίσχυση της πολυαπασχόλησης στην ύπαιθρο με την προώθηση ήπιων παραγωγικών δραστηριοτήτων, όπως ο αγροτουρισμός και ο οικοτουρισμός.
- Προγραμματικά Πλαίσια και χωρική εξειδίκευση παραγωγικών δραστηριοτήτων:

- Ανάπτυξη ειδικών ήπιων μορφών τουρισμού σε ενιαία δίκτυα περιβαλλοντικού – πολιτιστικού ενδιαφέροντος με έμφαση στις ορεινές-μειονεκτικές περιοχές.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	LEADER +	Π.Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΞΟΝΑΣ 4	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	4.500.000	0	6.900.000	4.200.000	15.600.000
32 Δήμοι	29,00%	0,00%	44,00%	27,00%	7,00%

Πίνακας 6: Υφιστάμενη χρηματοδότηση της περιφέρειας

Από το Περιφερειακό Πλαίσιο δεν γίνεται κάποια συγκεκριμένη πρόταση, ώστε να μπορέσει να γίνει σύγκριση με τα δεδομένα της υφιστάμενης κατάστασης.

4.6.1.4 Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Στο Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Δυτικής Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 1472/2003) δεν αναφέρονται προτάσεις ή κατευθύνσεις για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	LEADER +	Π.Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΞΟΝΑΣ 4	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	400000	900000	2.600.000	300000	4.200.000
16 Δήμοι, 5 Κοινότητες = 21	10,00%	23,00%	61,00%	6,00%	2,00%

Πίνακας 7: Υφιστάμενη κατάσταση της περιφέρειας

Η απουσία του αγροτουρισμού από το χωροταξικό της Δυτικής Μακεδονίας καθρεφτίζεται και στην υφιστάμενη κατάσταση των στοιχείων χρηματοδότησης, όπου η περιφέρεια καταλαμβάνει το 2% της συνολικής χρηματοδότησης.

4.6.1.5 Περιφέρεια Ηπείρου

Το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Ηπείρου (Φ.Ε.Κ. 1451/2003) αναφέρει ότι ως ένας επιθυμητός άξονας για την ανάπτυξη του τουρισμού προτείνεται ο αγροτουρισμός σε επιλεγμένες περιοχές.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	LEADER +	Π.Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΞΟΝΑΣ 4	ΣΥΝΟΛΟ
ΗΠΕΙΡΟΥ	3.000.000	1.600.000	6.700.000	40000	11.340.000
24 Δήμοι, 5 Κοινότητες = 29	26,00%	15,00%	59,00%	<1%	5,00%

Πίνακας 8: Υφιστάμενη κατάσταση της Ηπείρου

4.6.1.6 Περιφέρεια Θεσσαλίας

Το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Θεσσαλίας (Φ.Ε.Κ. 1484/2003), παραδόξως, δεν δίνει προτάσεις για τον αγροτουρισμό. Μετά την Περιφέρει Βορείου Αιγαίου η Θεσσαλία παίρνει το μεγαλύτερο ποσοστό επιδοτήσεων στην Ελλάδα.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	LEADER +	Π.Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΞΟΝΑΣ 4	ΣΥΝΟΛΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	3207224,2	19186253,84	2164510,41	565322,98	25123311,43
30 Δήμοι, 3 Κοινότητες = 33	13,00%	76,00%	9,00%	2,00%	12,00%

Πίνακας 9: Υφιστάμενη κατάσταση χρηματοδότησης της περιφέρειας

4.6.1.7 Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Στο Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Ιονίων Νήσων Φ.Ε.Κ. (56/2004) γίνονται οι εξής προτάσεις για τον τομέα του αγροτουρισμού:

- Ενίσχυση της περιφέρειας στον εθνικό χώρο:
 - Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με την ανάπτυξη ποιοτικού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμός, κ.ά.) κατά προτεραιότητα στις λιγότερο ανεπτυγμένες εσωτερικές ζώνες σε σύνδεση με τις ανεπτυγμένες τουριστικά παράκτιες ζώνες.
- Περιοχές αναζήτησης ειδικών χωρικών παρεμβάσεων:
 - Η ορεινή **Λευκάδα** είναι δυνατόν να δεχθεί διακριτικές παρεμβάσεις αγροτουρισμού, με ανάπλαση εγκαταλειπόμενων οικισμών και επαναχρησιμοποίηση ως ξενώνων παλιών κτιρίων.
 - Στη ενδοχώρα της **Ζακύνθου** με έργα και υποδομές για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη νέων μορφών γεωργίας, την ανάπλαση οικισμών, την αναστήλωση Μονών, την ανάδειξη των σπηλαίων και την αναβάθμιση των ακτών.

Στο χωροταξικό της περιφέρειας γίνονται εκτενής αναφορές στον αγροτουρισμό. Πρώτον, η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος ως κατεύθυνση για την ενίσχυση της περιφέρειας στον εθνικό χώρο. Και δεύτερον, προτάσεις συγκεκριμένες για παρεμβάσεις στην Λευκάδα και Ζάκυνθο. Η υφιστάμενη εικόνα της περιφέρειας παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	LEADER +	Π.Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΞΟΝΑΣ 4	ΣΥΝΟΛΟ
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	2.800.000	0	17.000.000	200000	20.000.000
19 Δήμοι	14,00%	0,00%	85,00%	1,00%	9,00%

Πίνακας 10: Υφιστάμενη κατάσταση της περιφέρειας

Επιδότησεις ύψους 3.000.000 €, που αντιστοιχεί στο 15% της συνολικής χρηματοδότησης της περιφέρειας, δέχτηκαν 4 δήμοι της Ζακύνθου για αγροτουριστικές επενδύσεις την περίοδο 2004 – 2010.

ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΣ ΔΗΜΟΣ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ (σε €)
Δ. ΕΛΑΤΙΩΝ	1.900.000
Δ. ΖΑΚΥΝΘΙΩΝ	600000
Δ. ΑΡΤΕΜΙΣΙΩΝ	300000
Δ. ΑΛΥΚΩΝ	200000
ΣΥΝΟΛΟ	3.000.000

Πίνακας 11: Επιδοτούμενοι Δήμοι της Ζακύνθου 2004-2010

Δέκτης του 45% της χρηματοδότησης των Ιονίων Νήσων έγινε η Λευκάδα.

ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΟΣ ΔΗΜΟΣ	ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ (σε €)
Δ. ΑΠΟΛΛΩΝΙΩΝ	6.700.000
Δ. ΣΦΑΚΙΩΤΩΝ	2.000.000
Δ. ΚΑΡΥΑΣ	200000
ΣΥΝΟΛΟ	8.900.000

Πίνακας 12: Επιδοτούμενοι Δήμοι της Λευκάδας

Σε γενικές γραμμές μπορεί να σημειωθεί ότι οι κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου των Ιονίων Νήσων καθρεφτίζονται στα αποτελέσματα της εργασίας.

4.6.1.8 Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Κεντρικής Μακεδονίας (Φ.Ε.Κ. 218/2004) προτείνει τα εξής:

- Χωροταξική οργάνωση - Διάρθρωση του οικιστικού δικτύου:
 - Στο νομό Χαλκιδικής ο οικισμός των **Νέων Μουδανιών** μπορεί να λειτουργήσει ως σημαντικό αγροτουριστικό κέντρο στο παραλιακό τμήμα του νομού.

- Κατευθύνσεις για την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος:
- Η επαρχία **Λαγκάδα** είναι κατάλληλη για την ανάπτυξη σύνθετων δράσεων αγροτουρισμού – ιαματικού τουρισμού – αναψυχής – πολιτισμού.
 - Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης παραγωγικών δραστηριοτήτων:
 - Στον τριτογενή τομέα του τουρισμού ένας κεντρικός στόχος είναι η δημιουργία ζωνών ορεινού – οικολογικού – μορφωτικού – αρχαιολογικού αγροτουρισμού με συνοδευτικές επενδύσεις υποδομών.

Από τα αποτελέσματα της εργασίας προκύπτουν τα εξής στοιχεία για την περιφέρεια:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	LEADER +	Π.Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΞΟΝΑΣ 4	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	9.000.000	500000	6.200.000	300000	16.000.000
38 Δήμοι, 2 Κοινότητες = 40	57,00%	3,00%	38,00%	2,00%	7,00%

Πίνακας 13: Υφιστάμενη κατάσταση χρηματοδότησης της περιφέρειας

Στην επαρχία Λαγκαδά δύο δήμοι πήρανε κονδύλια για αγροτουρισμό. Αυτοί είναι ο Δήμος Λαχανά με επιδότηση 700.000 € και ο Δήμος Σοχού με 500.000 €.

Ο Δήμος Μουδανιών δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αγροτουριστικό κέντρο, γιατί επιδοτήσεις της υφιστάμενης κατάστασης ανέρχονται στα 300.000 €.

4.6.1.9 Περιφέρεια Κρήτης

Το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Κρήτης (Φ.Ε.Κ. 1486/2003) δίνει γενικές κατευθύνσεις για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στο αγροτικό και ορεινό χώρο.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	LEADER +	Π.Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΞΟΝΑΣ 4	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΡΗΤΗΣ	3971171,08	0	15810486,95	382869,49	20164527,52
37 Δήμοι	20,00%	0,00%	78,00%	2,00%	9,00%

Πίνακας 14: Υφιστάμενη κατάσταση της περιφέρειας

4.6.1.10 Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Νοτίου Αιγαίου (Φ.Ε.Κ. 1487/2003) αναφέρει την γενική κατεύθυνση ότι τα νησιά θα αποτελέσουν ελκυστικό χώρο ιδιωτικών επενδύσεων στον τουριστικό τομέα κυρίως σε υποδομές ειδικών μορφών τουρισμού, όπως αγροτουρισμός.

Το 31% των κονδυλίων της περιφέρειας πήγε στο Δήμο Νάξου και το 13% στο Δήμο Καρπάθου.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	LEADER +	Π.Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΞΟΝΑΣ 4	ΣΥΝΟΛΟ
	1.900.000	0	18.000.000	100000	20.000.000
23 Δήμοι, 6 Κοινότητες = 29	10,00%	0,00%	90,00%	<1%	9,00%

Πίνακας 15: Υφιστάμενη κατάσταση επιδοτήσεων της περιφέρειας

4.6.1.11 Περιφέρεια Πελοποννήσου

Το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Πελοποννήσου (Φ.Ε.Κ. 1485/2003) προτείνει τα εξής για τον αγροτουρισμό:

- Στήριξη του εναλλακτικού τουρισμού ήπιας μορφής όπως αγροτουρισμός, στον ορεινό χώρο της περιφέρειας.
- Ενίσχυση και οργάνωση της μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων της πρωτογενούς παραγωγής με σύγχρονη αναβίωση των παραδοσιακών τους προϊόντων και των παραδοσιακών τρόπων παραγωγής, σύνδεση με ειδικές καταναλωτικές αγορές με τα τουριστικά κέντρα του Νομού και της Περιφέρειας και την εν γένει τοπική/περιφερειακή κατανάλωση του ορεινού τουρισμού και του αγροτουρισμού.

➤

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	LEADER +	Π.Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΞΟΝΑΣ 4	ΣΥΝΟΛΟ
	1.100.000	0	20.100.000	700000	21.900.000
36 Δήμοι, 1 Κοινότητα = 37	5,00%	0,00%	92,00%	3,00%	10,00%

Πίνακας 16: Υφιστάμενη κατάσταση των επιδοτήσεων στην Πελοπόννησο

Σημειώνεται ότι ο Δήμος Λεύκτρου δέχτηκε την υψηλότερη επιδότηση δήμου στην Ελλάδα την περίοδο 2000-2010.

4.6.1.12 Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Το Π.Π.Χ.Σ.Α.Α. Στερεάς Ελλάδας (Φ.Ε.Κ. 1469/2003) παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί γίνεται συγκεκριμένο και παραθέτει και στοιχεία:

- Επεκτατική ανάπτυξη του αγροτουρισμού και η προώθηση ορεινών κέντρων ανάπτυξης θα καταστήσουν ελκυστικούς τους ορεινούς όγκους και θα ανακόψουν την πληθυσμιακή αποψίλωσή τους.
- Ενίσχυση ιδιωτικών πρωτοβουλιών επενδύσεων προς τον “επιλεκτικό τουρισμό”, με την ανάληψη σημαντικών επενδύσεων στον σχεδιασμό δράσεων αγροτουρισμού και οικολογικού τουρισμού .
- Οι ορεινές περιοχές αποτελούν κατ' εξοχή περιοχές “ολοκληρωμένης ανάπτυξης” με αιεφόρο οικονομική βάση και στήριξη σε πολυλειτουργικές δραστηριότητες και συντήρηση των μεμονωμένων οικισμών. Οι πολιτικές συνδυάζονται με την δυνατότητα του κάθε όγκου χωριστά, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους ιδίως στην ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού (αγροτουρισμού) στα πλαίσια του προγράμματος Leader II.
- Χωροθέτηση τουριστικών εγκαταστάσεων:
 - Για ήπιες τουριστικές εγκαταστάσεις οικοτουρισμού κ.λ.π., αγροτουρισμού ή παραθεριστικού τουρισμού, δίδεται κατεύθυνση ανά Ο.Τ.Α. στον πίνακα. Η ανάπτυξη αυτού του τύπου αφορά τοπικού επιπέδου προγράμματα.

Στο τελευταίο σημείο πρέπει να δοθεί έμφαση. Το Περιφερειακό Πλαίσιο παραθέτει τον ακόλουθο πίνακα με προτάσεις ανά δήμο για δραστηριότητες στον τομέα του αγροτουρισμού.

ΝΟΜΟΣ	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΒΟΙΩΤΙΑ	Δ. ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ
ΒΟΙΩΤΙΑ	Δ. ΘΙΣΒΗΣ
ΒΟΙΩΤΙΑ	Δ. ΠΛΑΤΑΙΩΝ
ΒΟΙΩΤΙΑ	Δ. ΘΕΣΠΙΕΩΝ
ΒΟΙΩΤΙΑ	Δ. ΔΙΑΥΛΕΙΑΣ
ΒΟΙΩΤΙΑ	Δ. ΔΕΡΒΕΝΟΧΩΡΙΩΝ
ΒΟΙΩΤΙΑ	Δ. ΔΙΣΤΟΜΟΥ
ΒΟΙΩΤΙΑ	Δ. ΛΕΒΑΔΕΩΝ
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	8 Προτάσεις
ΕΥΒΟΙΑ	Δ. ΣΚΥΡΟΥ
ΕΥΒΟΙΑ	Δ. ΚΑΡΥΣΤΟΥ
ΕΥΒΟΙΑ	Δ. ΝΗΛΕΩΣ
ΕΥΒΟΙΑ	Δ. ΔΥΣΤΙΩΝ
ΕΥΒΟΙΑ	Δ. ΕΛΥΜΝΙΩΝ
ΕΥΒΟΙΑ	Δ. ΑΡΤΕΜΙΣΙΟΥ
ΕΥΒΟΙΑ	Δ. ΑΥΛΩΝΟΣ
ΕΥΒΟΙΑ	Δ. ΙΣΤΙΑΙΑΣ
ΕΥΒΟΙΑ	Δ. ΚΗΡΕΩΣ
ΕΥΒΟΙΑ	Δ. ΔΙΡΦΥΩΝ
ΕΥΒΟΙΑ	Δ. ΚΥΜΗΣ
ΕΥΒΟΙΑ	Δ. ΚΟΝΙΣΤΡΩΝ
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	12 Προτάσεις
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	Δ. ΑΠΕΡΑΝΤΙΩΝ
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	Δ. ΔΟΜΝΙΣΤΑΣ
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	Δ. ΑΓΡΑΦΩΝ
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	Δ. ΚΤΗΜΕΝΙΩΝ
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	Δ. ΠΡΟΥΣΣΟΥ
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	Δ. ΦΟΥΡΝΑ
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	Δ. ΦΡΑΓΚΙΣΤΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	7 Προτάσεις
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Δ. ΤΙΘΟΡΕΑΣ
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Δ. ΔΟΜΟΚΟΥ
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Δ. ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Δ. ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ

ΝΟΜΟΣ	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Δ. ΕΛΑΤΕΙΑΣ
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Δ. ΕΧΙΝΑΙΩΝ
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Δ. ΜΩΛΟΥ
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Δ. ΞΥΝΙΑΔΟΣ
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Δ. ΣΠΕΡΧΕΙΑΔΟΣ
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Δ. ΥΠΑΤΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	10 Προτάσεις
ΦΩΚΙΔΑ	Δ. ΛΙΔΟΡΙΚΙΟΥ
ΦΩΚΙΔΑ	Δ. ΚΑΛΛΙΕΩΝ
ΦΩΚΙΔΑ	Δ. ΒΑΡΔΟΥΣΙΩΝ
ΦΩΚΙΔΑ	Δ. ΔΕΣΦΙΝΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	4 Προτάσεις
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	41 Προτάσεις

Πίνακας 17: Προτάσεις του Χωροταξικού Σχεδίου για αγροτουρισμό

Συγκρίνοντας τα στοιχεία του πίνακα με τα δεδομένα της υφιστάμενης κατάστασης των επιδοτήσεων της περιφέρειας προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Από τους 41 δήμους που έγιναν προτάσεις για παρέμβαση υλοποιήθηκαν οι 21.
 - Στη Βοιωτία πήρανε επιδοτήσεις οι 4 από τους 8 προτεινόμενους δήμους.
 - Στην Εύβοια πήρανε επιδοτήσεις οι 11 από τους 12 προτεινόμενους δήμους.
 - Στην Ευρυτανία πήρανε επιδοτήσεις οι 2 από τους 7 προτεινόμενους δήμους.
 - Στην Φθιώτιδα πήρανε επιδοτήσεις οι 2 από τους 10 προτεινόμενους δήμους.
 - Στην Φωκίδα, τέλος, επιδοτήσεις πήρανε οι 2 από τους 4 προτεινόμενους δήμους.
- Οι 21 δήμοι που υλοποιήθηκαν οι προτάσεις δέχτηκαν επιδοτήσεις ύψους 5.790.000 €, το 29% της υφιστάμενης χρηματοδότησης της περιφέρειας.
 - Η χρηματοδότηση των 4 δήμων της Βοιωτίας ανέρχεται σε ποσό ύψους 950.000 €.
 - Η χρηματοδότηση των 11 δήμων της Εύβοιας ανέρχεται στα 3.400.000 €.

- Οι δήμοι της Σκύρου και της Καρύστου δέχτηκαν επιδοτήσεις των 2.900.000 € και 1.300.000 € αντίστοιχα.
- Η χρηματοδότηση των 2 δήμων της Ευρυτανίας ανέρχεται στα 800.000 €.
- Η χρηματοδότηση των 2 δήμων της Φθιώτιδας ανέρχεται στα 170.000 €.
- Η χρηματοδότηση των 2 δήμων της Φωκίδας ανέρχεται στα 470.000 €.

Η συνολική χρηματοδότηση για αγροτουρισμό της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας κατά την περίοδο 2003-2010, πέραν των παραπάνω παρεμβάσεων, ανέρχεται σε 20.200.000 € και αποτελεί το 9% της συνολικής εθνικής χρηματοδότησης. Ακολουθούν τα υπόλοιπα στοιχεία της υφιστάμενης κατάστασης των επιδοτήσεων της περιφέρειας:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	LEADER +	Π.Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ 3	ΑΞΟΝΑΣ 4	ΣΥΝΟΛΟ
37 Δήμοι, 1 Κοινότητα = 38	1.900.000	3.600.000	14.700.000	0	20.200.000
	9,00%	18,00%	73,00%	0,00%	9,00%

Πίνακας 18: Υφιστάμενη κατάσταση χρηματοδότησης της περιφέρειας

4.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Παρατηρώντας τις κατανομές των κονδυλίων ανά πρόγραμμα και στο σύνολό τους και αναλύοντας τα αποτελέσματα του κεφαλαίου μπορούν να διατυπωθούν τα εξής συμπεράσματα:

- ➔ Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της περιόδου 2007-2013 έδωσε το 70% των κονδυλίων που εξετάστηκαν σε αυτήν την εργασία. Οι δήμοι τις Ελλάδας πήρανε από το Π.Α.Α. την τριετία 2007-2010 επιδοτήσεις ύψους 150.000.000.
- ➔ Τα υπόλοιπα 64.000.000 € προήλθαν από το Γ' Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης από τα πακέτα Π.Ε.Π. και Leader Plus.
- ➔ Η συνολική χρηματοδότηση αγροτουρισμού μοιράστηκε σε 373 δήμους και κοινότητες.

Συμπεράσματα ανά περιφέρεια

1) Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

- a) Πήρε με το 14% της συνολικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού στην Ελλάδα τις περισσότερες επιχορηγήσεις.
- b) Ο περιφέρεια συμμετέχει με τους δήμους Αγίου Κυρήκου Ικαρίας και Πέτρας Λέσβου στους 10 πρώτους επιδοτούμενους.
- c) Τα αποτελέσματα της εργασίας αποτυπώνονται και στον περιφερειακό σχεδιασμό.

2) Περιφέρεια Θεσσαλίας

- a) Δέχτηκε το 12% των υπό εξέταση χρηματοδοτήσεων.
- b) Η περιφέρεια συμμετέχει με τους δήμους Μουζακίου και Καλαμπάκας στους 10 πρώτους επιδοτούμενους δήμους.
- c) Ο σχεδιασμός της περιφέρειας δεν κάνει αναφορά στον αγροτουρισμό.

3) Περιφέρεια Πελοποννήσου

- a) Πήρε το 10 % της εθνικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού.
- b) Ο δήμος *Λεύκτρου Μεσσηνίας* συγκέντρωσε με το ποσό των 7.000.000 € τη υψηλότερη επιχορήγηση δήμου στην Ελλάδα.
- c) **Ο περιφερειακός σχεδιασμός της Πελοποννήσου δίνει κατευθύνσεις για τον αγροτουρισμό, χωρίς συγκεκριμένες προτάσεις.**

4) Περιφέρεια Κρήτης

- a) Δέχτηκε το 9% της εθνικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού.
- b) Ο δήμος *Γεροποτάμου Ρεθύμνου* ανήκει στους πρώτους 10 επιδοτούμενους δήμους της Ελλάδας.
- c) **Η έντονη χρηματοδότηση αγροτουρισμού της Κρήτης δεν καθρεφτίζεται στον σχεδιασμό της.**

5) Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

- a) Δέχτηκε το 9% της εθνικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού.
- b) **Τα αποτελέσματα της εργασίας αποτυπώνονται αναλυτικά στο πλαίσιο σχεδιασμού της περιφέρειας.**

6) Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

- a) Δέχτηκε το 9% της εθνικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού.
- b) Ο δήμος της *Νάξου* αποτελεί τον τρίτο σε ύψος επιδότησης δήμο της Ελλάδας.
- c) **Η χρηματοδότηση αγροτουρισμού της περιφέρειας δεν καθρεφτίζεται στον σχεδιασμό της.**

7) Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

- a) Δέχτηκε το 9% της εθνικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού.
 - b) Ο δήμος Απολλονίων Λευκάδας παίρνει την δεύτερη θέση στους 10 πρώτους επιδοτούμενους δήμους.**
 - c) Τα αποτελέσματα της εργασίας αποτυπώνονται και στον περιφερειακό σχεδιασμό.
- 8) Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
- a) Δέχτηκε το 7% της εθνικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού.
 - b) Τα αποτελέσματα της εργασίας αποτυπώνονται και στον περιφερειακό σχεδιασμό.
- 9) Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
- a) Δέχτηκε το 7% της εθνικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού.
 - b) Ο δήμος Κάστρου-Κυλλήνης καταλαμβάνει την 10 δέκατη θέση στους 10 πρώτους επιδοτούμενους δήμους.
 - c) Ο σχεδιασμός της περιφέρειας δίνει κατευθύνσεις για τον αγροτουρισμό, χωρίς συγκεκριμένες προτάσεις.
- 10) Περιφέρεια Ηπείρου
- a) Δέχτηκε το 5% της εθνικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού.
 - b) Η χρηματοδότηση αγροτουρισμού της περιφέρειας δεν καθρεφτίζεται στον σχεδιασμό της.
- 11) Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας
- a) Δέχτηκε το 3% της εθνικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού.**
 - b) Ο σχεδιασμός της περιφέρειας δίνει κατευθύνσεις για τον αγροτουρισμό, χωρίς συγκεκριμένες προτάσεις.

12) Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

a) Δέχτηκε το 2% της εθνικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού.

b) Το περιφερειακό πλαίσιο της Δυτικής Μακεδονίας δεν κάνει αναφορά στον αγροτουρισμό. Αυτό καθρεφτίζεται και στα αποτελέσματα.

13) Περιφέρεια Αττικής

ο Δέχτηκε το 1% της εθνικής χρηματοδότησης αγροτουρισμού.

Γενικότερα, πρέπει να σημειωθεί πως υπάρχει μια ανισοκατανομή χρηματοδότησης του αγροτουρισμού μεταξύ της Βόρειας και Νότιας Ελλάδας.

Οι περιφέρειες της Μακεδονίας και της Ηπείρου, γίνανε δέκτες χαμηλών και λίγων επιδοτήσεων. Από την άλλη πλευρά φαίνεται ξεκάθαρα η υψηλή χρηματοδότηση του νησιώτικου χώρου. Επίσης μεγάλο αριθμό επιχορηγήσεων πήρανε οι περιφέρειες της Πελοποννήσου, της Στερεάς Ελλάδας και της Θεσσαλίας, οι οποίες είναι σχετικά αναπτυγμένες στον τριτογενή, δευτερογενή και πρωτογενή τομέα αντίστοιχα.

Το κύριο συμπέρασμα που μπορεί να εκφραστεί εδώ είναι πως ο σκοπός των προγραμμάτων και του εθνικού σχεδιασμού της ανάπτυξης των “μειονεκτικών περιοχών” της ηπειρωτικής και βόρειας Ελλάδας δεν πέτυχε. Αντίθετα, τα κονδύλια πήγανε σε σχετικά αναπτυγμένες (Τουρισμός, Γεωργία) περιοχές της Ελλάδας.

5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην εργασία κατασκευάστηκε μια Χωρική Βάση Δεδομένων για τον αγροτουρισμό στην Ελλάδα για την δεκαετία 2000-2010. Ως εργαλείο χρησιμοποιήθηκε ένα χρησιμοποιήθηκε Γεωγραφικό Σύστημα, το οποίο τροφοδοτήθηκε με στοιχεία από τις χρηματοδοτήσεις αγροτουρισμού από τέσσερα πακέτα επιδοτήσεων. Τα στοιχεία αυτά, αφού επεξεργάστηκαν και διαχειρίστηκαν ανάλογα δημιούργησαν μια Χωρική Βάση Δεδομένων. Η βάση καλείται χωρική γιατί τα στοιχεία των χρηματοδοτήσεων αναφέρονται στον ελλαδικό χώρο. Τέλος, απεικονίστηκαν τα δεδομένα της βάσης υπό τη μορφή χαρτών. Οι χάρτες παρουσιάζουν τις κατανομές των διάφορων χρηματοδοτικών προγραμμάτων που εξετάστηκαν στο πλαίσιο της εργασίας.

Σκοπός της εργασίας ήταν ο απολογισμός της χρηματοδοτικής δραστηριότητας του αγροτουρισμού στην Ελλάδα για την περίοδο 2000-2010.

Απολογιστικά λοιπόν, πρέπει να σημειωθεί πως η εικόνα στο ελλαδικό χάρτη δείχνει μια ανισοκατανομή στο σύνολο των επιδοτήσεων αγροτουρισμού. Η ανισοκατανομή εκδηλώνεται χονδρικά μεταξύ Βόρειας και Νότιας Ελλάδας.

Οι πέντε περιφέρειες της Μακεδονίας, Ηπείρου και Δυτικής Ελλάδας συγκεντρώνουν μόλις το 24% των επιχορηγήσεων. Από την άλλη πλευρά φαίνεται ξεκάθαρα η υψηλή χρηματοδότηση του τουριστικά αναπτυγμένου νησιώτικου χώρου. Τα τέσσερις Περιφέρειες Αιγαίου, Ιονίου και Κρήτης δέχτηκαν το 41% της χρηματοδότησης. Επίσης μεγάλο αριθμό επιχορηγήσεων πήρανε οι τρεις περιφέρειες Πελοπόννησος, Στερεά Ελλάδα και Θεσσαλία, οι οποίες παρουσιάζουν ανάπτυξη στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Συγκεντρώνουν το 28% της συνολικής χρηματοδότησης του αγροτουρισμού.

Το κύριο συμπέρασμα που μπορεί να εκφραστεί εδώ είναι πως ο γενικότερος σκοπός του αγροτουρισμού, όπως και σκοπός των προγραμμάτων και του εθνικού σχεδιασμού της ανάπτυξης των μειονεκτικών περιφερειακών περιοχών δεν πέτυχε. Αντίθετα, τα κονδύλια πήγαν σε σχετικά αναπτυγμένες (Τουρισμός, Γεωργία) περιοχές της Ελλάδας.

Πρέπει να σημειωθεί πως το παραπάνω τελικό συμπέρασμα προέκυψε με βάση τα δεδομένα των τεσσάρων πακέτων επιδότησης αγροτουρισμού που εξετάστηκαν στο πλαίσιο της εργασίας. Όσον αφορά τον πλήρη απολογισμό και αξιολόγηση, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά πόσο υπήρξε απορρόφηση των κονδυλίων. Για την απορρόφηση και την αξιοποίηση των επιδοτήσεων θα πρέπει να διαπραχθούν επιτόπιες έρευνες ή δειγματοληψίες.

Για την αποφυγή παρόμοιων πρακτικών όπου αποδέκτες των κονδυλίων διαφόρων χρηματοδοτικών προγραμμάτων γίνονται κυρίως αναπτυγμένοι οικονομικά δήμοι και περιφέρειες, θα πρέπει ο σχεδιασμός της χώρας να επέμβει και να πάρει μέτρα για την ανάπτυξη των μειονεκτικών περιοχών της χώρας. Προτείνεται, μελλοντικά να διαπράττονται επιτόπιες έρευνες ή δειγματοληψίες, όπου θα εξετάζεται η απορρόφηση και η αξιοποίηση των επιδοτήσεων αγροτουρισμού.

Όσον αφορά το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τον Τουρισμό, τα οποία συντάχθηκαν το 2009, ελπίζω πως ο εθνικός σχεδιασμός της χώρας έχει λάβει υπόψη τις επιπτώσεις των χρηματοδοτήσεων που εξετάστηκαν και έχει τροποποιήσει τις στρατηγικές επιδοτήσεων του αγροτουρισμού στην Ελλάδα.

6 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ελληνική Βιβλιογραφία και Άρθρα

- Αλβέρτη, Ε., *Ο Αγροτουρισμός ως μέσο αναζωογόνησης μικρών οικισμών*, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα, 2009.
- Βαλεριανού, Κ., Μάρκου, Μ., Μουκούλης, Π., Παναγιωτάτου, Ε., *Όψεις Αγροτικής Ανάπτυξης: Σύνθεση Μεθοδολογικής Προσέγγισης*, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα, 2011.
- Βαρδακώστα, Ι., Καπιδάκης, Η χρήση της γεωγραφικής πληροφορίας στις υπηρεσίες πληροφορησης: μια εισαγωγή στα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών στο χώρο των βιβλιοθηκών, *18ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Πάτρα, 2009.
- Γιάκκα, Μ., *Αγροτουρισμός και πιστοποίηση ΕΛΟΤ 1417*, Κέντρο Επιχειρηματικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης Ιονίων Νήσων, 2007.
- Γκαγιαλής, Σ., *Τα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών και οι Χρήσεις τους*, 2008.
- Γκατζόφλιας, Δ., *Γεωγραφικά Πληροφοριακά Συστήματα στο Διαδίκτυο*, 2007.
- Δήμας, Δ. *Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών και Εφαρμογές τους*, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, 2010.
- Εμμανουηλίδου, Μ.,. *LEADER: “Η πρωτοβουλία για την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού στην ελληνική ύπαιθρο”*, Ιακωβίδου Όλγα (επιμ.) *Μεσογειακός Τουρισμός πέρα από τις ακτές: Νέες τάσεις στον Τουρισμό και κοινωνική οργάνωση του χώρου*, Θεσσαλονίκη , 2005.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς τα κράτη-μέλη της 14ης Απριλίου 2000 με την οποία καθορίζονται οι γενικές κατευθύνσεις για την κοινοτική πρωτοβουλία όσον αφορά την αγροτική ανάπτυξη (Leader+), *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, 2000.
- Ηγουμενάκης, Ν., Κραβαρίτης, Κ., Λύτρας, Π., *Εισαγωγή Στον Τουρισμό*, Αθήνα, 1998.

- Ιακωβίδου, Ο., Αγροτικός Τουρισμός: Η ελληνική πραγματικότητα, *Εισήγηση στο Αναπτυξιακό Συνέδριο Νομού Δράμας, 3 ο Θεματικό πεδίο: Περιβάλλον – Τουρισμός - Πολιτισμός*, Δράμα, 2006.
- Κ.Υ.Α. Αγροτουρισμού, Φ.Ε.Κ. 670/2009, Αθήνα, 2009.
- Καπαγερίδης, Ι., *Εισαγωγή στα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών*, 2006.
- Καραβασίλη, Ε., *Αγροτουρισμός και Τοπική Ανάπτυξη: Ο ρόλος των νέων τεχνολογιών στην προώθηση των γυναικείων συναιτερισμών*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 2010.
- Κουτσόπουλος, Κ., Ανδρουλακάκης, Ν., *Εφαρμογές του Λογισμικού ArcGIS 9x με απλά λόγια*, Αθήνα, 2005.
- Κουτσόπουλος, Κ., *Γεωγραφία: Μεθοδολογία και Μέθοδοι Ανάλυσης Χώρου*, Αθήνα, 2000.
- Κουτσόπουλος, Κ., *Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών*, Αθήνα, 2005.
- Κουτσού Σ., *Γυναικείος Αγροτουρισμός στην Ελλάδα: Σύγκριση Ατομικών και Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων*, 2002.
- Κουτσού, Σ., *Γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί: Δυσκολίες Διασύνδεσής τους με την Τοπική ανάπτυξη*”, Εταιρεία Αγροτικής Οικονομίας (επιμ.), *Πρακτικά στο 6 ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αγροτικής Οικονομίας με θέμα: Αναζητώντας το ΑΥΡΙΟ της Ελληνικής Γεωργίας*, Θεσσαλονίκη, 2000.
- Κτενάς Σ., *Η νέα τουριστική στρατηγική ξεκινά από την περιφέρεια*, εφ. *Το Βήμα*, Αθήνα, 2004.
- Κωστάρας, Γ., *Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών*, 2000.
- Λαγός, Δ., Τομάρας, Π., *Ο Αγροτουρισμός ως Παράγοντας Τοπικής Ανάπτυξης: Η περίπτωση της Ελλάδας*, 2005.
- Λαζαρίδης, Ι. *Αγροτουριστικό Μάρκετινγκ*, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 2011.
- Μανιάτης, Γ., *Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών: Γης – Κτηματολογίου*, Θεσσαλονίκη, 2006.
- Μανωλοπούλου, Α. *Από τον μονοδραστήριο αγροτικό χώρο στην πολυλειτουργική ύπαιθρο*, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα, 2009.

- Μπάντουβα, Ει., *Ανάπτυξη Αγροτουρισμού στον Νομό Ηρακλείου*, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, 2008.
- Παρταλίδου, Μ., *Η προτυποποίηση ως παράγοντας διαχείρισης και προώθησης του αγροτικού τουρισμού*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 2005.
- Παυλόπουλος Π-Γ., Κουζέλης Α-Κ., *Περιφερειακή ανάπτυξη της Ελλάδας και τουρισμός*, Αθήνα, 1998.
- Σαρκισιάν, Μ., *Αγροτουρισμός*, Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, Θεσσαλονίκη, 2013.
- Σινοδινού, Λ-Θ., *Ο Αγροτουρισμός ως εργαλείο ανάπτυξης της Υπαίθρου: Η περίπτωση του Νομού Ιωαννίνων*, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, 2008.
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Κανονισμός αριθμ. 1257/1999 του Συμβουλίου της 17 ης Μαΐου 1999 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων και για την τροποποίηση και κατάργηση ορισμένων κανονισμών*, Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1999.
- Σφακιανάκης, Μ-Κ., *Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού*, Αθήνα, 2000.
- Τριγωνή, Α., *Αξιολόγηση των Δράσεων Αγροτουρισμού στα Πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Leader Plus στην ενδοχώρα της Κρήτης*, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, Ηράκλειο, 2010.
- Τσαπάκη, Χ., *Ο Αγροτουρισμός στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, 2011.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης*, Φ.Ε.Κ. 128/2008, Αθήνα, 2008.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού*, Φ.Ε.Κ. 1138/2009, Αθήνα, 2009.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης*, Φ.Ε.Κ. 1471/2003, Αθήνα, 2003.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου*, Φ.Ε.Κ. 1473/2003, Αθήνα, 2003.

- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας*, Φ.Ε.Κ. 1470/2003, Αθήνα, 2003.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας*, Φ.Ε.Κ. 1472/2003, Αθήνα, 2003.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου*, Φ.Ε.Κ. 1451/2003, Αθήνα, 2003.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας*, Φ.Ε.Κ. 1484/2003, Αθήνα, 2003.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ιονίων Νήσων*, Φ.Ε.Κ. 56/2004, Αθήνα, 2003.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας*, Φ.Ε.Κ. 218/2004, Αθήνα, 2004.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης*, Φ.Ε.Κ. 1486/2003, Αθήνα, 2003.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου*, Φ.Ε.Κ. 1487/2003, Αθήνα, 2003.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου*, Φ.Ε.Κ. 1485/2003, Αθήνα, 2003.
- ΥΠ.Ε.Κ.Α., *Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας*, Φ.Ε.Κ. 1469/2003, Αθήνα, 2003.
- Χαρίση, Χ., *Η Ανάπτυξη του Αγροτουρισμού στην Κρήτη*, Τεχνολογικό Ίδρυμα Κρήτης, Άγιος Νικόλαος, 2012.
- Χατζηχρήστος, Θ., Μαρσέλη, Κ., *Τα βασικά του ArcGis 10.1 for Desktop*, Αθήνα, 2013.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία και Άρθρα

ESRI, *Understanding GIS - The ARC/INFO Method*, 1990.

European Commission, *Ex- Post Evaluation of the Community Initiative Leader II*, Final Report, Vienna , 2003.

European Commission, *Synthesis of mid- term evaluations of LEADER + programmes*, Final Report, Vienna , 2006.

Gillings, M., Wise, A., *GIS Guide to Good Practice*, Oxford, 1990.

Hernandez Maestro, R-M., Munoz Gallego, P-A., Santos Requejo, L., *The moderating role of familiarity in rural tourism in Spain*, 2007.

Openshaw, S., *A spatial analysis research strategy for the Regional Research Laboratory Initiative*, 1990.

Διαδικτυακές Πηγές

Αγροτουρισμός – Blog	www.agrotourismos.wordpress.com
Αναπτυξιακή ΕΛΙΚΩΝΑΣ Α.Ε.	www.elikonas.gr
Αναπτυξιακή Ημαθίας Α.Ε.	www.anhma.gr
Αναπτυξιακή Ηπείρου Α.Ε.	www.epirusa.gr
Αναπτυξιακή Φλώρινας Α.Ε.	www.anflo.gr
Γ.Γ..Π.Σ	www.gsis.gr
Ε.Ο.Τ.	www.gnto.gov.gr
Ε.Σ.Π.Α.	www.espa.gr
ΕΛ.ΣΤΑΤ.	www.statistics.gr
Ο.Κ.Χ.Ε	www.okxe.gr
Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε	www.opekepe.gr
Π.Α.Α.	www.agrotikianaptixi.gr
Υ.Α.Α.Τ	www.minagric.gr
ΥΠ.Ε.Κ.Α.	www.ypeka.gr
ESRI	www.esri.com
F.I.G.	www.fig.net